

NOU

Norges offentlige utredninger **2005: 2**

Uttaksutvalget

Skattlegging av personlig næringsdrivende ved utdeling

Utredning fra et utvalg oppnevnt av Finansdepartementet 8. september 2004.
Avgitt 12. januar 2005.

ISSN 0333-2306
ISBN 82-583-0821-1

Lobo Media AS

Til Finansdepartementet

Finansdepartementet nedsatte 8. september 2004 et utvalg for å vurdere skattereglene for personlig næringsdrivende. Utvalgets mandat går i hovedsak ut på å foreslå en modell hvor beskatning utover den alminnelige overskuddsbeskatningen skjer ved uttak fra virksomheten.

Problemstillingene er omfattende, og har vært utredet en rekke ganger tidligere. Den korte tiden utvalget har hatt til rådighet har gjort det nødvendig å fokusere på praktikable løsninger innenfor de rammer som fremgår av hovedtrekkene i den vedtatte skattereformen. Utvalget foreslår en utdelingsmodell som er begrenset til å gjelde for deltakere i deltakerlignede selskaper. For enkeltpersonforetak foreslår utvalget å videreføre en modell med løpende beskatning. Utvalget ser ikke at en utdelingsmodell for enkeltpersonforetak kan innføres uten at den blir svært komplisert.

Fordi det videre lovgivningsarbeidet haster, legger utvalget også frem forslag til lovtekst, til tross for den korte tiden utvalget har hatt til rådighet. Ut fra problemstillingenes vanskelighetsgrad vil det her være behov for særlig lovteknisk gjennomgang.

Uttaksutvalget legger med dette frem sin innstilling.

Oslo, 12. januar 2005

Marianne Iversen
leder

Anlaug Christophersen
Haarbye

Ole Gjems-Onstad

Tom Venstad

Lisbeth Sekkelsten

Karl Ove Aarbu

Michael Riis Jacobsen
Christian Svensen

Innhold

<p>Del 1 Sammenheng og tilrådninger 7</p> <p>1 Mandat og sammendrag 9</p> <p>1.1 Mandat og sammensetning 9</p> <p>1.2 Avgrensninger av mandatet og begrepsavklaringer 10</p> <p>1.3 Sammenheng 11</p> <p>1.3.1 Innledning 11</p> <p>1.3.2 Utvalgets forslag til skattemodell for deltakerlignede selskaper – deltakermodellen 11</p> <p>1.3.3 Utvalgets forslag til skattemodell for selvstendig næringsdrivende i enkelt-personforetak - foretaksmodellen 12</p> <p>2 Tidligere utredninger om uttaksmodeller 14</p> <p>2.1 Innledning 14</p> <p>2.2 Sandbergkomiteen 14</p> <p>2.2.1 Bakgrunn og hovedtrekkene i utredningen 14</p> <p>2.3 Øvregaardutvalget 14</p> <p>2.3.1 Bakgrunn og hovedtrekkene i utredningen 14</p> <p>2.3.2 Den videre behandlingen 15</p> <p>2.4 Delingsgruppen 15</p> <p>2.4.1 Bakgrunn og hovedtrekkene i utredningen 15</p> <p>2.5 Skattekommisjonen 17</p> <p>2.5.1 Bakgrunn og hovedtrekkene i vurderingen 17</p> <p>2.5.2 Den videre behandlingen 17</p> <p>2.6 Løchenutredningen, vedlegg 3 til St.meld. nr. 35 (1986-1987) 17</p> <p>2.6.1 Bakgrunn og hovedtrekkene i utredningen 17</p> <p>2.6.2 Departementets vurdering av Løchenutredningen 18</p> <p>2.6.3 Finanskomiteens vurdering 19</p> <p>2.7 Aarbakkegruppen 19</p> <p>2.7.1 Bakgrunn 19</p> <p>2.7.2 Nærmere om uttaksmodellen 19</p> <p>2.7.3 Gruppens vurdering 19</p> <p>2.7.4 Konsekvenser for aksjonærers personinntekt 20</p> <p>2.7.5 Den videre behandlingen 20</p> <p>3 Oversikt over nordisk rett 21</p> <p>3.1 Danmark 21</p> <p>3.1.1 Virksomhetsordningen 21</p> <p>3.1.2 Nærmere om delingen 21</p> <p>3.1.3 Kapitalavkastningsordningen 22</p>	<p>3.2 Sverige 22</p> <p>3.3 Finland 23</p> <p>Del II Deltakerlignede selskaper 25</p> <p>4 Oversikt over utvalgets forslag til skattemodell for deltakerlignede selskaper - deltakermodellen 27</p> <p>4.1 Innledning 27</p> <p>4.2 Hvilke selskaper omfattes av deltakermodellen? 27</p> <p>4.3 Ordinær overskuddsbeskatning 27</p> <p>4.4 Ekstrabeskatning av deltakerne 28</p> <p>4.4.1 Hvilke deltakere skal ekstrabesattes? 28</p> <p>4.4.2 Inntektsgrunnlag ved ekstrabeskatning 28</p> <p>4.4.3 Skjermingsgrunnlag 29</p> <p>4.4.4 Skjermingsrente og skjermingsbeløp 29</p> <p>4.5 Lån til og fra selskapet 30</p> <p>4.5.1 Lån fra deltaker til selskap 30</p> <p>4.5.2 Lån fra selskap til deltaker 30</p> <p>4.6 Realisasjon av andel 30</p> <p>4.7 Ansvar for skatteforpliktelser 31</p> <p>4.8 Forholdet til utlandet 31</p> <p>4.9 Regnskaps- og revisjonsplikt 31</p> <p>4.10 Illustrasjon av modellens virkemåte ved talleksempler 31</p> <p>4.10.1 Innledning 31</p> <p>4.10.2 Tilfelle med sikkert overskudd større enn skjermingsbeløpet 32</p> <p>4.10.3 Tilfelle med overskudd lavere enn skjermingsbeløpet 32</p> <p>4.10.4 Tilfelle med underskudd – risikoavlastning og finansieringsnøytralitet .. 32</p> <p>4.11 Obligatorisk eller valgfri modell 34</p> <p>5 Regnskaps- og revisjonsplikt 36</p> <p>5.1 Oversikt over gjeldende rett 36</p> <p>5.1.1 Regnskapsplikt 36</p> <p>5.1.2 Revisjonsplikt 37</p> <p>5.2 Deltakermodellen og krav til regnskap og revisjon 37</p> <p>6 Hvilke selskaper omfattes av forslaget 38</p> <p>6.1 Selskapsdefinisjonen 38</p> <p>6.2 Nettolignede sameier 38</p> <p>6.3 Hvilke foretaksformer bør omfattes av en deltakermodell? 39</p> <p>6.3.1 Materielle ikke-registrerte selskaper 39</p> <p>6.3.2 Særskilte foretaksformer 40</p> <p>6.3.3 Konklusjon 40</p>
--	--

7	Ordinær overskuddsbeskatning – fortsatt deltakerligning?	41	11	Forholdet til utlandet	70
7.1	Problemstilling	41	11.1	Innledning	70
7.2	Utvalgets vurderinger og forslag	41	11.2	Beskrivelse av gjeldende regler	70
			11.2.1	Norsk deltaker i selskap som driver virksomhet i utlandet	70
8	Ekstrabeskatning av deltakere	45	11.2.2	Utenlandsk deltaker i selskap som driver virksomhet i Norge	71
8.1	Hvilke deltakere skal ekstra-beskattes?	45	11.3	Utvalgets vurderinger	72
8.2	Inntektsgrunnlag ved ekstrabeskatning	46	Del III Enkeltpersonforetak	75	
8.2.1	Personinntekt eller alminnelig inntekt?	46	12	Foretaksmodellen	77
8.2.2	Skattemessig klassifisering mv. av særskilt godtgjørelse for arbeid	48	12.1	Innledning	77
8.2.3	Særskilt godtgjørelse for arbeid og gjennomskjæring	49	12.2	Bør tilleggsbeskatningen av selvstendig næringsdrivende knyttes til utdeling?	77
8.3	Skjerming mot ekstrabeskatning	53	12.2.1	Utgangspunkt	77
8.3.1	Skjermingsgrunnlag	53	12.2.2	Lik skattemessig behandling av ulike organisasjonsformer	77
8.3.1.1	Innledning	53	12.2.3	Utdeling skjer innenfor samme persons økonomi	78
8.3.1.2	Innskudd	53	12.2.4	Inntektsgrunnlag og satsstruktur	78
8.3.1.3	Netto vederlag for ervervet andel	53	12.2.5	Kompleks avgrensning mellom næringsdrivende og lønnstakere	79
8.3.1.4	Skjermingsgrunnlag etter omdanning	54	12.2.6	Økt behov for ligningskontroll	79
8.3.1.5	Skjermingsgrunnlag ved innføring av deltakermodellen	55	12.2.7	Utvidet regnskaps- og revisjonsplikt .	79
8.3.1.6	Administrativ gjennomføring	57	12.2.8	Særlig om valgfri utdelingsbeskatning	80
8.3.2	Skjermingsrente	57	12.2.9	Konklusjon	81
8.3.3	Skjermingsfradrag	59	12.3	Utsatt skatt ved fondsavsetning	81
8.3.3.1	Utgangspunkt	59	13	Justeringer i skjermingsgrunnlaget mv. for selvstendig næringsdrivende	83
8.3.3.2	Særlig om ubenyttet skjermingsfradrag	59	13.1	Skjermingsmodellen	83
8.4	Ekstrabeskatning ved utdeling	60	13.2	Skjermingsrenten	83
8.5	Innbetalt kapital	62	13.3	Skjermingstillegg	84
9	Lån mellom deltaker og selskap .	63	13.4	Leverandørkreditter og forskudd fra kunder	85
9.1	Lån fra deltaker til selskap	63	13.5	Overdragelse av forretningsverdi	85
9.1.1	Ekstraskatt på renter i aksjonærmodellen	63	13.6	Lønnsfradraget	86
9.1.2	Ekstraskatt på renter etter deltakermodellen	63	13.7	Minstefradrag	86
9.1.2.1	Samordning av skjermingsfradrag ved flere låneavtaler	64	13.8	Realisasjon og opphør av virksomhet	86
9.1.2.2	Unntak for lån knyttet til mengdegjeldsbrev	64	Del IV Lovutkast	89	
9.1.2.3	Fremføring av ubenyttet skjermingsfradrag	64	14	Lovutkast	91
9.1.2.4	Samme rentesats ved utdelinger og ekstraskatt på renter	65	14.0.1	Innledning	98
9.1.2.5	Renter under skjermingsrenten	65	14.0.2	Nøytralitet mellom deltakermodellen og andre modeller	98
9.2	Lån fra deltakerlignet selskap til deltaker	65	Vedlegg		
10	Realisasjon av andel	67	1	Skjerming og nøytralitet i ulike modeller	94
10.1	Gjeldende rett	67			
10.2	Utvalgets vurderinger og forslag	67			

Del I
Sammendrag og tilrådninger

Kapittel 1

Mandat og sammendrag

1.1 Mandat og sammensetning

Finansdepartementet nedsatte 8. september 2004 et utvalg med følgende mandat:

”1 Bakgrunn

I finanskomiteens innstilling til stortingsmeldingen om skattereform (Innst.S. nr. 232 (2003-2004)) uttaler komiteflertallet følgende om oppfølging av skjermingsmodellen for personlig næringsdrivende (punkt 7.2):

”Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Kystpartiet, ber Regjeringen utrede videre muligheten for å innføre en modell for uttaksbeskatning også for deltakerlignede selskaper og enkeltpersonforetak. Dersom det ikke er mulig å utforme en hensiktsmessig utdelingsmodell for begge eller en av selskapsformene bes Regjeringen om å vurdere nærmere konsekvensene av å innføre skjermingsmodellen, særlig for nyskaping og gründervirksomhet, samt fremme evt. forslag til justering av skjermingsmodellen dersom det anses nødvendig etter en slik vurdering. Utredningen, både av muligheten for uttaksbeskatning og vurdering av evt. behov for justering av skjermingsmodellen bør foreligge i løpet av våren 2005, slik at eventuelt ny modell kan iverksettes samtidig med aksjonærmodellen 1. januar 2006.”

Uttaksbeskatning av personlig næringsdrivende (selvstendig næringsdrivende og personlige deltakere i deltakerlignede selskaper) reiser mange spørsmål, hvor vurderingene forutsetter både skattefaglig og regnskapsfaglig kompetanse. På denne bakgrunn oppnevnes et ekspertutvalg som skal foreta en gjennomgang av de ulike spørsmålene uttaksbeskatning for personlig næringsdrivende reiser.

2 Nærmere om mandatet

Utvalget skal utrede muligheten for å skattlegge personlig næringsdrivende (eneeiere og andelseiere) ved uttak av overskudd fra foretaket, i tillegg til den ordinære skattleggingen av eiernes overskudd (alminnelig inntekt) på opp-tjeningsstadiet.

I sitt arbeid skal utvalget legge Regjeringens forslag til skjermingsmodell i St.meld.

nr. 29 (2003-2004) til grunn, men vurdere om, og i tilfelle hvordan, modellen lar seg bygge ut med en uttaksløsning for tidfestingen (periodiseringen) av beskatningen utover skatt på alminnelig inntekt for de personlig næringsdrivende. Utvalget må vurdere om en utdelingsmodell er praktikabel og hensiktsmessig, herunder om hensynet til likebehandling av organisasjonsformer og rammebetingelsene for nyskaping og gründervirksomhet ivaretas.

Utvalget skal ikke drøfte skjermingsmodellens grunnleggende oppbygging. Skjermingsmodellen er basert på at den skattemessige verdi av foretakets realkapital m.v. danner et skjermingsgrunnlag, og at ekstrabeskatningen skjer ved at uskjermet overskudd defineres som personinntekt. Foretakets avkastning av finanskapital er generelt skjernet, mens annen avkastning bare er skjernet for den del som tilsvarer en rente av realkapitalen. Utredningen i utvalget bør holde seg til de samme forutsetninger, men der beskatning utover skatt på alminnelig inntekt skjer i takt med uttakene. Det bør imidlertid pekes på eventuelle behov for justeringer i skjermingsmodellen for at den skal kunne fungere godt med en uttaksløsning. For øvrig vil departementet selv vurdere det eventuelle skattepolitiske justeringsbehov som kan oppstå ved å legge en uttaksløsning inn i skjermingsmodellen.

Både en obligatorisk uttaksløsning og en valgdgang mellom kildeløsning og uttaksløsning (med et regime for overgang fra den ene løsning til den andre) bør utredes. Kravene til regnskapsførsel og ligningsoppgaver må utredes grundig med sikte på å sikre korrekt registrering og klassifisering av faktiske uttak.

En viktig del av utvalgets arbeid vil være å vurdere omgåelsesmuligheter i form av skjulte uttak. Utvalget må vurdere hvilket kontrollbehov en uttaksløsning innebærer for ligningsmyndighetene. Det må også vurderes om en uttaksbasert beskatning gjør det nødvendig med en utvidelse av revisjonsplikten for personlig næringsdrivende.

Gjennomføring av uttaksbeskatning kan innebære ulike problemstillinger i henholdsvis enkeltpersonforetak og deltakerlignede selska-

per. Utvalget bør vurdere om det er forskjeller som tilsier ulike løsninger for uttaksbeskatning i disse to foretaksformene.

Utredningen bør vurdere uttaks løsningene som er valgt i Sverige og Danmark, spesielt de økonomiske og administrative erfaringene med disse reglene.

3 Tidsfrist

Utvalget skal levere sin innstilling innen 15. desember i år.”

Utvalget har vært ledet av advokat Marianne Iversen. Øvrige medlemmer har vært statsautorisert revisor Anlaug Christophersen Haarbye, professor Ole Gjems-Onstad, rådgiver Lisbeth Sekkelsten, lovrådgiver Tom Venstad og konsulent Karl Ove Aarbu, Sekretariatet har bestått av rådgiver Michael Riis Jacobsen og rådgiver Christian Svensen.

Utvalget har hatt elleve møter. Utvalget har fått utsatt fristen fra 15. desember 2004 til 12. januar 2005.

1.2 Avgrensninger av mandatet og begrepsavklaringer

Utvalgets mandat har vært å utrede hvorvidt det er mulig og hensiktsmessig å innføre beskatning ved utdeling av inntekt opptjent i personlig næringsvirksomhet. Med personlig næringsvirksomhet menes næringsvirksomhet som drives i enkeltpersonforetak og deltakerlignede selskaper. Beskatning ved utdeling skal komme i tillegg til den ordinære beskatningen av overskudd som alminnelig inntekt, som fortsatt skal skje løpende. Som benevnelse på den overføring fra selskap til deltaker som utløser ekstrabeskatning av deltakeren, har utvalget valgt ”utdeling”, jf. også boks 1.1. Etter utvalgets vurdering er ”uttak” isolert sett en bedre betegnelse. Bruk av ”uttak” innebærer imidlertid en risiko for sammenblanding med uttaksbeskatning av selskapet etter skatteloven § 5-2. For å unngå slik sammenblanding, foreslår utvalget derfor en annen betegnelse på transaksjonen fra selskap til deltaker. Tidvis brukes også uttrykk som ”uttaksmodell”, som samsvarer med vanlig terminologi.

Fordi problemstillingene er omfattende og vanskelige, og tiden utvalget har hatt til rådighet har vært kort, har utvalget funnet det nødvendig å avgrense oppgaven til å finne en utdelingsmodell for deltakere i deltakerlignede selskaper. For selvstendig næringsdrivende i enkeltpersonforetak er det betydelig mer krevende med en utdelingsmo-

Boks 1.1 Begreper og forklaringer:

Aksjonærmodellen: Den vedtatte modellen for skatlegging av (personlige) aksjonærer i aksjeselskap

Deltakermodellen: Utvalgets forslag til beskatningsmodell for (personlige) deltakere i deltakerlignet selskap.

Foretaksmodellen: Utvalgets forslag til beskatningsmodell for næringsdrivende i enkeltpersonforetak.

Selvstendig næringsdrivende: Næringsdrivende i enkeltpersonforetak

Personlig næringsdrivende: Samlebetegnelse på selvstendig næringsdrivende og deltakere i deltakerlignede selskaper.

Kildemodell: Modell som baserer beskatningen på inntektens kilde, for eksempel arbeid og kapital. Et eksempel på en kildemodell er gjeldende delingsmodell, som skjermer kapitalavkastning i virksomheten mot annen beskatning enn skatt på alminnelig inntekt.

Løpende beskatning: Beskatning som er uavhengig av utdeling fra virksomheten.

Utdeling: Overføring fra deltakerlignet selskap til deltaker som utløser ekstrabeskatning. Som utdeling regnes enhver vederlagsfri overføring av verdier fra selskap til deltaker, jf. utvalgets lovutkast § 10-42 annet ledd.

Ekstrabeskatning: Skatt på utdeling til personlig deltaker etter deltakermodellen, eller på utbytte til personlig aksjonær etter aksjonærmodellen.

Uttak: Overføring fra virksomhet til egen bruk og gaveoverføring som utløser beskatning av virksomheten etter skatteloven § 5-2.

Alminnelig overskuddsbeskatning: Skatt på overskudd i et selskap. Eventuell tilleggsbeskatning av deltakeren omfattes ikke av dette.

dell. Utvalget mener ut fra tidligere utredninger og erfaringer fra for eksempel Danmark, at en uttaksmodell for enkeltpersonforetak kan bli svært komplisert. Utvalget har ikke utformet en slik modell for enkeltpersonforetak. For denne virksomhetsformen foreslår utvalget en løsning basert på løpende beskatning, etter prinsippene i skjermingsmodellen. Utvalget har lagt vekt på at forslagene skal være praktikable og fullstendige, slik at de skal kunne implementeres uten at det kreves ytterligere utredning.

1.3 Sammendrag

1.3.1 Innledning

Beskatningen av personlig næringsdrivende er et område innenfor skattesystemet som har vært gjenstand for flere tidligere utredninger, jf. kapittel 2. Det er en utfordrende oppgave å finne skattemodeller for disse virksomhetsformene som er fundert på økonomiske prinsipper om nøytralitet og som tilfredsstillende visse krav til enkelhet og praktiskabilitet. Systemet som ble innført ved skattereformen i 1992, med en lav og flat beskatning av kapitalinntekter og en progressiv og til dels høy beskatning av arbeidsinntekter, representerer en særlig utfordring i forhold til skatleggingen av personlig næringsdrivende. Dette fordi skillet mellom arbeidsinntekt og kapitalinntekt for disse foretaksformene kan være vanskelig både å definere og å kontrollere.

I skissen til skattereform som ble presentert av Regjeringen i St.meld. nr. 29 (2003-2004) Om skattereform (heretter benevnt skattemeldingen), legges det et nytt prinsipp til grunn for å håndtere denne problematikken. Det tidligere prinsippet om å dele inntekten fra egen virksomhet i en arbeidsavkastningsdel og en kapitalavkastningsdel, erstattes med et prinsipp hvor en avkastning tilsvarende risikofri avkastning av kapitalen som er investert i virksomheten, skal skjermes mot ekstrabeskatning. Inntekt som overstiger denne skjermingen skal ekstrabeskattes, uavhengig av om meravkastningen skyldes arbeid eller kapital. Dette prinsippet ligger til grunn for aksjonærmodellen og skjermingsmodellen. Utvalget er bedt om å finne en skattemodell for personlig næringsdrivende basert på dette prinsippet, hvor ekstrabeskatningen skjer ved utdeling og ikke på grunnlag av det løpende overskuddet.

1.3.2 Utvalgets forslag til skattemodell for deltakerlignede selskaper – deltakermodellen

Om ekstrabeskatningen av næringsinntekt skjer løpende ved opptjening, eller ved utdeling, har under gitte teoretiske forutsetninger ingen avgjørende betydning for nøytralitetsegenskapene, jf. vedlegg 1, Skjerming og nøytralitet i ulike modeller. I praksis vil aktørene ofte vurdere dette annerledes.

I den grad forutsetningen om perfekte kapitalmarkeder ikke er oppfylt, innebærer en modell med løpende beskatning en forskjellsbehandling av personlig næringsdrivende og aksjonærer. Det er imidlertid slik at det fra skattyters side vil oppfat-

tes som en fordel dersom han/hun kan velge tidspunkt for beskatning. Dersom skattyter eksempelvis driver virksomhet i lite omfang, eller innenfor nyskaping, kan skattyter oppleve problemer med finansiering. En skattemodell som opprettholder krav om nøytralitet, samtidig som den legger mindre press på likviditet, vil således være å foretrekke.

I del II presenteres deltakermodellen, som er utvalgets forslag til utdelingsmodell for deltakere i deltakerlignede selskaper.

Utvalget har vurdert om en utdelingsmodell bør medføre at deltakerlignede selskaper skal bli egne skattesubjekter. Utvalget er imidlertid kommet til at gjeldende ligningsform, deltakerligning etter en nettometode, bør opprettholdes for å sikre fortsatt adgang til inntektssamordning mellom deltaker og selskap. Det betyr at det fortsatt skal finne sted en beregning av skattemessig overskudd eller underskudd på selskapets hånd, som fordeles på deltakerne.

Utvalget foreslår at det i tillegg skal skje en ekstrabeskatning ved utdeling av midler fra selskapet til deltaker. Ekstrabeskatningen gjennomføres i alminnelig inntekt.

I dag finnes det ingen definisjon av utdeling fra deltakerlignede selskaper slik som det gjør for uttak fra aksjeselskaper. Utvalget foreslår at det skal gis samme definisjon av utdeling fra deltakerlignet selskap som skattelovens definisjon av utbytte fra aksjeselskaper, det vil si at enhver utdeling som innebærer en vederlagsfri overføring av verdier fra selskap til deltaker omfattes. Overføringer til nærstående skal likestilles med overføringer til deltakeren selv.

En utdeling fra deltakerlignet selskap skal, som nevnt, være skattepliktig som alminnelig inntekt for deltaker. Utvalget foreslår at det ved beregningen av den skattepliktige utdelingen skal justeres for skjermingsfradrag og alminnelig overskuddsskatt på deltakerens andel av overskuddet.

Skjermingsgrunnlaget i deltakermodellen skal være deltakers innskudd i selskapet med tillegg for eventuelt ubenyttet skjermingsbeløp. For eierandeler som er kjøpt i annenhåndsmarkedet skal netto kostpris danne grunnlaget for skjermingen. For eierandeler som eksisterer pr. 1. januar 2006 foreslår utvalget at skjermingsgrunnlaget settes til deltakerens andel av selskapets netto skattemessige verdier, korrigert for eventuell over- eller underpris ved ervervet. Det vil sikre at skjermingen knyttes til opparbeidede skatlagte verdier ved overgangen til deltakermodellen.

Utvalgets flertall mener at det i deltakermodellen skal gis skjerming i grunnlaget for ekstra-

beskatning med en skjermingsrente som tilsvarer risikofri markedsrente med et sjablonmessig tillegg. Tillegget i renten er ment å kompensere for at ubenyttet skjermingsfradrag ikke kan videreføres etter realisasjon av eierandeler. Et sjablontillegg til skjermingsrenten i deltakermodellen vil ut fra nøytralitetshensyn forutsette en vurdering av et tilsvarende tillegg til skjermingsrenten i aksjonærmodellen.

Med utvalgets forslag må utdeling fra selskapet avgrenses mot tilbakebetaling av tidligere innbetalt kapital. Mens utdeling vil gi grunnlag for ekstrabeskatning av deltakeren og ikke endre skjermingsgrunnlaget, vil tilbakebetaling av tidligere innbetalt kapital ikke være skattepliktig for deltakeren, men redusere skjermingsgrunnlaget. Det er behov for en nærmere avgrensning av hva som skal anses som tilbakebetaling av tidligere innbetalt kapital. For selskaper uten bestemt selskapskapital, gis deltakerne valgfrihet med hensyn til om utdeling skal anses som tilbakebetaling av innbetalt kapital. For selskaper med bestemt selskapskapital, må skattefri tilbakebetaling være forankret i et selskapsvedtak.

På samme måte som i aksjonærmodellen, legges det opp til en integrert beskatning av utdeling og gevinst.

Ved realisasjon av eierandeler foreslår utvalget en gevinstberegning metode som i hovedsak tilsvarer den som gjelder for aksjegevinster, men med de modifikasjoner som følger av at det for deltakerlignede selskaper er deltaker som er skattesubjekt. Gevinsten beregnes med utgangspunkt i forskjellen mellom salgsvederlag og netto kostpris med tillegg av ubenyttet skjerming, og er skattepliktig som alminnelig inntekt.

Ved at skattegrunnlaget i deltakermodellen inngår i alminnelig inntekt, vil marginskatten på utdeling og gevinster for deltakere i deltakerlignede selskaper være den samme som for utbytte og gevinster i aksjonærmodellen.

Utvalget mener deltakermodellen skal være obligatorisk.

Utvalget legger til grunn at deltakermodellen ikke innebærer behov for utvidet regnskapsmessig registrering, eller registrering av utdeling på nye egne kontoer for tilbakeholdt overskudd i selskapet. Deltakermodellen forutsetter at alle overføringer fra selskapet til deltakerne registreres i selskapet, men alle lovlige overføringer til deltakerne er identifiserbare etter gjeldende regler.

Utvalget har vurdert om det bør etableres et sentralt elektronisk register for å holde oversikt over enkeltelementene i skjermingsgrunnlaget i deltakermodellen. Registreringen kan i utgangs-

punktet enten løses ved å utvide aksjonærregisteret til å omfatte slike opplysninger, eller ved at opplysningene leveres som del av ligningsoppgavene innen selvangivelsesfristen 31. mai i ligningsåret og registreres i det elektroniske ligningsbehandlingssystemet. Utvalget gir ingen anbefaling, men viser til at Finansdepartementet og Skattedirektoratet må vurdere valget av registreringsmåte nærmere.

I kapittel 4 gis det en summarisk oversikt over de enkelte elementene i deltakermodellen.

1.3.3 Utvalgets forslag til skattemodell for selvstendig næringsdrivende i enkelt-personforetak - foretaksmodellen

Etter en samlet vurdering er utvalget kommet til at skattemodellen for enkeltpersonforetak ikke bør være basert på beskatning ved utdeling. Det er flere grunner til dette:

- I et selskap vil utdelingen innebære en overføring fra selskapet til en deltaker. At overføringen skjer mellom forskjellige enheter, gjør det lettere å kontrollere og skape notoritet omkring utdelingen. Det ligger også en kontrollmekanisme i at et selskap består av flere eiere, slik at en utdeling påvirker andre eieres formuesstilling. I et enkeltpersonforetak vil imidlertid utdelingen kun innebære en overføring fra virksomhetsdelen til en annen del av skattyterens økonomi, noe som gjør det vanskelig å kontrollere utdelingen.
- Det vil være et større behov for tett regnskaps- og revisjonsmessig oppfølging av enkeltpersonforetak ved en utdelingsmodell enn det vil være for deltakerlignede selskaper. Det skyldes at ekstrabeskatningen knyttes til transaksjoner innenfor samme skattyters økonomi. Etter gjeldende rett har dessuten kun større enkeltpersonforetak regnskapsplikt.
- Utvalget legger til grunn at beskatning ved utdeling i enkeltpersonforetak ville medføre økt behov for ligningsmessig kontroll i forhold til skjulte utdelinger fra virksomheten. En effektiv oppfølging av dette kan kreve betydelige ligningsmessige ressurser.
- Utvalget mener at en eventuell utdelingsmodell i alle tilfeller må være valgfri for enkeltpersonforetak. Dette vil etter utvalgets vurdering gjøre regelverket komplisert, både strukturelt og lovteknisk.
- Grensen mellom skattemessig klassifisering som næringsvirksomhet eller lønnsarbeid beror på en helhetsvurdering. Den komplekse vurderingen ved grensedragningen mellom

næringsvirksomhet og lønnsarbeid, gjør at det kan være vanskelig å avgjøre om det foreligger nærings- eller lønnsinntekt. Denne uklarheten gjør at det ikke bør være betydelige forskjeller i beskatningen av lønnstakere og selvstendig næringsdrivende.

Utvalget viser til at problemstillingen med uttaksbeskatning av selvstendig næringsdrivende har vært utredet en rekke ganger tidligere uten at man har lyktes i å komme frem til en hensiktsmessig løsning, jf. oversikten over tidligere utredninger om uttaksbeskatning i enkeltpersonforetak i kapittel 2. Den sentrale problemstillingen har hele tiden vært muligheten for deling av den næringsdrivendes økonomi i to deler; en virksomhetsdel og en privat del. Utvalget har ikke funnet nye momenter i forhold til tidligere utredninger som tilsier at dette problemet kan løses på en hensiktsmessig måte.

Utvalget viser for øvrig til at næringsdrivende som ønsker ekstrabeskatning ved utdeling, kan velge å organisere virksomheten i aksjeselskapsform (eventuelt i deltakerlignet selskap, dersom det er aktuelt å samarbeide med andre næringsdri-

vende). Etter utvalgets vurdering er det lite hensiktsmessig å foreslå en ny komplisert beskatningsmodell for å oppnå samme resultat som for de fleste næringsdrivende vil kunne oppnås ved omdanning til aksjeselskap. I denne sammenheng vises det til at en utdelingsmodell for enkeltpersonforetak vil forutsette utvidet regnskaps- og revisjonsplikt.

Utvalget foreslår etter dette at ekstrabeskatningen av selvstendig næringsdrivende ikke skal knyttes til utdeling, men skje løpende (foretaksmodellen). Etter foretaksmodellen beregnes personinntekt for den næringsdrivende basert på liknende prinsipp som departementets forslag til skjermingsmodell i skattemeldingen.

Utvalget foreslår at skjermingsrenten i foretaksmodellen settes noe høyere enn risikofri rente, omtrent på nivå med kapitalavkastningsraten i dagens delingsmodell, hvor risikotillegget har vært angitt til 4-6 prosentpoeng. Dette tillegget bør betegnes som et risikotillegg og har til dels en annen begrunnelse enn sjablontillegget i skjermingsrenten i deltakermodellen, jf. nærmere omtale i avsnitt 12.2.

Kapittel 2

Tidligere utredninger om uttaksmodeller

2.1 Innledning

Uttaksbeskatningsmodeller har vært vurdert ved flere tidligere anledninger. Både offentlig oppnevnte utvalg og enkeltpersoner har stått for utredningene:

- Sandbergkomiteen (innstilling avgitt 30. desember 1967),
- Øvregaardutvalget (NOU 1977: 55),
- Delingsgruppen (NOU 1983: 26),
- Skattekommisjonen (NOU 1984: 22),
- Løchenutredningen (behandlet i St.meld. nr. 35 (1986-1987)),
- Aarbakkegruppen (NOU 1989: 14),

Utredningene har ikke ført til at konkrete lovforslag om uttaksmodeller har blitt fremmet overfor Stortinget. Nedenfor gis en oversikt over de ulike utredningenes nærmere innhold og den videre behandling av utredningene.

2.2 Sandbergkomiteen

2.2.1 Bakgrunn og hovedtrekkene i utredningen

Sandbergkomiteen ble oppnevnt ved kgl.res. av 4. mars 1966 for å foreta en analyse og vurdering av det samlede system av skatter, avgifter, premier, subsidier og stønader. Spørsmålet om det ville være praktisk mulig å dele opp personlig eide bedrifters inntekt, med sikte på at den del som blir stående i bedriften skulle skattlegges etter samme regler og satser som for aksjeselskaper, ble utredet av et eget underutvalg. Underutvalgets innstilling fulgte som vedlegg til Sandbergkomiteens innstilling, som ble avgitt til Finansdepartementet 30. desember 1967.

Underutvalget foreslo innført en ordning hvor den skattepliktige i selvangivelsen skulle fremsette påstand om hvilken del av inntekten skattyteren ønsket og mente seg berettiget til å få beskattet tilsvarende inntekt i aksjeselskap. En forutsetning for slik deling var at den skattepliktige, på et pliktig vedlegg til selvangivelsen, påviste en økning i net-

toinvesteringen i næringen som minst tilsvarte den inntekt som skulle beskattes tilsvarende inntekt i aksjeselskap. Innenfor denne rammen skulle skattyteren selv kunne bestemme hvor stor andel av inntekten som skulle være til gjenstand for aksjeselskapsbeskatning.

I bedriftens regnskap skulle et beløp tilsvarende den selskapsbeskattede inntekt føres på en særskilt *konto for aksjeselskapsbeskattet inntekt*, mens resten av egenkapitalen skulle føres på en ordinær kapitalkonto. Ved disposisjoner som medførte uttak av midler fra konto for aksjeselskapsbeskattet inntekt, skulle det beløp som ble belastet kontoen beskattes ytterligere. Beløpet skulle føres i egen rubrikk i selvangivelsen og fremgå av særskilte skjemaer som skulle være pliktige vedlegg til selvangivelsen.

Sandbergkomiteen anså det som ønskelig at bedriftsform ikke blir valgt ensidig ut fra skattemessige hensyn, og at det var viktig å gjennomføre en tilnærming mellom beskatningen av personlig eide virksomheter og beskatningen av selskaper. Den antok at en delingsordning etter underutvalgets forslag kunne gjennomføres, men at ordningen antakelig ville bli komplisert.

Komiteen mente at det sentrale problemet ved beskatningen av aksjeselskap i forhold til personlig eide bedrifter, var den betydelig høyere marginalsatsen for inntektsbeskatningen av personer sammenlignet med skattesatsene for inntektsbeskatning av aksjeselskaper. Ettersom komiteen fremmet forslag som den mente ville innebære en betydelig tilnærming mellom skattesatsene, fant den ikke grunn til samtidig å fremme forslag om en delingsordning. Komiteens standpunkt var videre begrunnet med at delingsforslaget ville påføre ligningsmyndighetene merarbeid.

2.3 Øvregaardutvalget

2.3.1 Bakgrunn og hovedtrekkene i utredningen

Øvregaardutvalget ble oppnevnt ved kgl.res. av 24. januar 1975 for å finne en ordning som sikret større

reell likhet mellom lønntakere og næringsdrivende, og som kunne skille bedriftsbeskatning og personbeskatning, slik at bedriftsbeskatningen kunne benyttes som næringspolitisk virkemiddel uten at personbeskatningen ble berørt.

Utvalget avga en delutredning 20. oktober 1977 (NOU 1977: 55 Skattemessig deling av personlig næringsdrivendes formue og inntekt), som drøftet om det var mulig å foreta en oppdeling av personlig næringsdrivendes skattbare inntekt i en næringsdel og en persondel, hvilke metoder som var aktuelle ved delingen, og hvem delingen i tilfelle burde omfatte.

Etter utvalgets mening skulle persondelen av årets næringsinntekt tilsvare den delen av næringsinntekten som ble tatt ut av bedriften. Delingsordningen ville nødvendiggjøre tre konti å postere uttak mot: *konto for innskutt kapital*, *konto for oppspart bedriftskapital* og *konto for privat uttak av årets tap og vinning*. Skattyteren skulle fritt kunne velge hvordan de konkrete uttakene skulle posteres. Uttak fra konto for innskutt kapital skulle være skattefrie. Uttak fra konto for oppspart bedriftskapital skulle differansebeskattes, det vil si skattlegges etter en sats tilsvarende forskjellen mellom personskatt og bedriftsskatt. Uttak over privatkonto mot årets overskudd skulle skattemessig anses som lønnsuttak og undergis full personbeskatning. Uttak uten dekning i bedriftens regnskapsmessige overskudd skulle personbeskattes i uttaksåret mot at underskuddsdelen av uttaket ble fremført til fradrag i senere års bedriftsdel.

Ordnningen skulle begrenses til å gjelde virksomheter over en viss størrelse, nærmere angitt til virksomheter med revisjonsplikt og liberale yrker med årsinntekt over 8 ganger folketrygdens grunnbeløp (G). For jordbruk og skogbruk skulle ordningen gjelde i den grad virksomheten var regnskapspliktig. Ved fiske skulle ordningens anvendelsesområde avhenge av størrelsen på det fartøy fisket ble drevet fra, men lotteiere og enefiskere skulle falle utenfor ordningen. Deltakelse i ordningen skulle være frivillig, mot at den næringsdrivende påtok seg de regnskapsforpliktelser som ville medfølge. Når vilkårene for å omfattes av ordningen ikke lenger var oppfylt, skulle den næringsdrivende likevel være bundet til ordningen de fire etterfølgende årene.

2.3.2 Den videre behandlingen

I St.meld. nr. 92 (1977-1978) gikk departementet inn for fortsatt utredning av spørsmålene. Stortingets finanskomité behandlet delingsforslaget i

Innst.S. nr. 318 (1978-1979). Det ble påpekt at Øvre-gaardutvalgets innstilling og uttalelsene fra høringsrunden viste at saken var komplisert. Komiteen var for øvrig enig med departementet i at det gjensto en del arbeid før det kunne tas stilling til hvilke løsninger som burde velges, og ba om at dette arbeidet ble påskyndet.

2.4 Delingsgruppen

2.4.1 Bakgrunn og hovedtrekkene i utredningen

Finansdepartementet oppnevnte ved brev av 12. juni 1981 en arbeidsgruppe under ledelse av professor Magnus Aarbakke som skulle utrede delingsproblematikken videre. Gruppen skulle utrede hovedlinjene for den tekniske fremgangsmåten ved deling, og vurdere de prinsipielle spørsmålene som kunne reises i den forbindelse. Delingsgruppen la frem sin utredning i NOU 1983: 26 Utredning fra Delingsgruppen om en foretaks-skatt.

Arbeidsgruppens forslag til delingsordning bygde i stor utstrekning på de prinsippene for deling som allerede gjaldt for enmannsaksjeselskap og eneaksjonær som er ansatt i selskapet. Den næringsdrivendes ansvarsforhold skulle likevel ikke endres.

Forslaget forutsatte to skatteberegningseenheter, som ble kalt henholdsvis "foretak etter skatteloven" og "persondelen". Ved beskatningen av persondelen skulle de gjeldende reglene om skatte-subjektene legges til grunn. Et "foretak etter skatteloven" skulle utelukkende være en skatteteknisk beregningseenhet knyttet til personen. Foretaket som sådant skulle således ikke kunne overføres til andre, og måtte avvikles når næringsvirksomheten opphørte.

Det skulle være frivillig for skattyteren om han ville delta i en delingsordning med et "foretak etter skatteloven". Gikk den næringsdrivende inn i delingsordningen, måtte foretaksdelen imidlertid omfatte skattyterens samlede næringsinntekter og næringsformue. Når skattyter drev sin næring sammen med andre i et kompaniskap (ansvarlig selskap mv.), ville ikke kompaniskapet utgjøre et "foretak etter skatteloven", men hver deltakers andel ville være et eget "foretak etter skatteloven" sammen med eventuell annen næringsvirksomhet som skattyteren drev. Hvis to ektefeller drev næringsvirksomhet, sammen eller hver for seg, måtte det eventuelt opprettes et eget "foretak etter skatteloven" for hver ekte-

felle, med visse muligheter for samordning av resultatet.

Delingsordningen ville medføre at det ble foretatt egne nettoansettelser for formue, gjeld og alle inntekts- og fradragposter som falt inn under foretaksdelen. Ved inntektsligningen skulle en egen foretaksskatt etter en proporsjonal sats utlignes på den samlede foretaksinntekten.

Som uttak ble ansett enhver overføring av verdier fra foretaket til eieren eller til noen andre som eieren ville tilgodese, unntatt overføring av tidligere innskutt kapital. Uttak måtte enten belastes *årets inntektsoppgjør* i foretaket eller *konto for innskutt kapital*. Ble uttaket belastet årets inntektsoppgjør, fremstod det som en fradragspost i foretaksdelen. Dermed kom uttaket ikke til beskatning i foretaksdelen, men ble medtatt ved inntektsansettelsen på persondelen med et tilsvarende beløp. Viste inntektsansettelsen på foretakssiden underskudd, ville uttak som ble belastet årets inntektsoppgjør øke fremførbart underskudd på foretaksdelen. Ble derimot uttaket belastet konto for innskutt kapital, skulle ikke uttaket utløse noen fradagsrett i foretaksdelen eller skatteplikt for persondelen.

Det ble ikke foreslått innført noen prioritetsrekkefølge for hvilken konto det enkelte uttak skulle belastes. Prinsipielt mente utredningsgruppen at skattyter burde være bundet av den posteringen som ble foretatt på uttakstidspunktet. For enmannsaksjeselskaper ble imidlertid ikke det enkelte uttaks endelige karakter fastsatt før i forbindelse med årsregnskapet. Arbeidsgruppen fant ikke grunn til å gjøre reglene strengere i en delingsordning med foretaksskatt.

Utvalget anså at et avgjørende moment var å finne gode løsninger med hensyn til hvilke aktiva som skulle kunne tilordnes foretaksdelen med virkning for beskatningen. Etter forslaget skulle visse aktiva alltid være tilordnet foretaket. Dette gjaldt alle driftsmidler i skattyters næring. På den annen side var det andre aktiva som ikke skulle kunne tilordnes foretaket, for eksempel prosentlig-nede eiendommer og varige forbruksgjenstander som ikke ble ansett inntektsgivende. Ut over dette skulle skattyteren selv kunne bestemme hvilke aktiva som ble tilordnet foretaket.

Etableringen av et "foretak etter skatteloven" skulle etter forslaget ikke utløse skatteplikt ved personbeskatningen. Det kunne derfor ikke være adgang til å foreta noen oppskrivning av ligningsmessige verdier i forbindelse med registrering i foretaket. Ettersom *innskutt egenkapital* i visse sammenhenger kunne bli undergitt en annen

skattemessig behandling enn tidligere *foretaksbeskattet egenkapital*, ville skattyter måtte føre de to typene egenkapital på hver sin konto i foretakets balanse.

Med hensyn til den konkrete fordelingen av inntektsposter mellom foretaksdelen og persondelen, foreslo gruppen at inntekter som hadde sammenheng med skattyters næringsvirksomhet og kapitalinntekter fra objekter tilordnet foretaket, skulle undergis foretaksbeskatning når midlene ikke ble tatt ut fra foretaket. De inntektene som etter dette ikke ble tilordnet foretaksdelen, skulle tilordnes persondelen og skatlegges etter de regler og satser som gjaldt der. Fradragpostene skulle som hovedregel følge den inntekt eller det inntektserverv de var knyttet til.

Gruppen foreslo en adskilt rett til underskuddsfremføring i henholdsvis foretaksdelen og persondelen. Underskudd i persondelen skulle således ikke kunne føres til fradrag i foretaksinntekten, men skattyteren kunne utligne dette ved å øke uttaket fra foretaksdelen. Underskudd i foretaksdelen skulle heller ikke kunne fradras inntekten i persondelen. Hvis det etter avvikling av foretaket fremdeles forelå et underskudd på foretaksdelen som ikke var kommet til effektivt fradrag, skulle det etter utvalgets forslag likevel gis en begrenset rett til inntektsfradrag på persondelen.

Ved avvikling av et "foretak etter skatteloven", ble det forutsatt at det skulle gjennomføres en form for utlodning. I avviklingsåret skulle det ikke gis fradrag i foretaksinntekten for utlodningen eller annet uttak. Hele årets overskudd skulle således undergis foretaksskatt i avviklingsåret. Etter fradrag for foretaksskatten ble overskuddet overført til konto for foretaksbeskattet kapital. Uttaksbeskatningen på personsiden skulle gjennomføres i avviklingsåret etter et godskrivningssystem, slik at personskatten for uttaket med tillegg for tilhørende foretaksskatt ble beregnet etter vanlige satser på persondelen, og redusert med den tillagte foretaksskatt.

Et "foretak etter skatteloven" skulle bare kunne opprettes av fysiske personer. I tillegg måtte den næringsdrivende føre et regnskap som muliggjorde utskilling av den del av formue og inntekt som skulle omfattes av foretaksdelen. For øvrig stilte ikke utvalget opp noen vilkår for å kunne omfattes av ordningen. For de skattyterne som tilfredsstilte vilkårene, skulle det etter utvalgets forslag være frivillig å være omfattet av delingsordningen. Det ble imidlertid forutsatt at fradrag for avskrivninger bare skulle kunne kreves innenfor ordningen med foretaksbeskatning.

2.5 Skattekommissjonen

2.5.1 Bakgrunn og hovedtrekkene i vurderingen

Skattekommissjonen ble oppnevnt ved kgl. res. av 10. april 1981 for å fremme forslag om endringer i det samlede systemet av personskatter, avgifter, stønader og subsidier. Skattekommissjonen skulle forutsetningsvis arbeide videre på resultatet av Delingsgruppens arbeid. Skattekommissjonen avga sin innstilling til Finansdepartementet i NOU 1984: 22 Personbeskatning.

Skattekommissjonen viste til at det fremgikk av Delingsgruppens utredning at det var mulig å utvikle materielle skattelovsendringer som gjorde deling praktisk gjennomførbart. Kommisjonen anså det som ønskelig at flest mulig personlig næringsdrivende kunne inngå i en delingsordning slik at deres næringsinntekt ble behandlet i en egen foretaksdel. En utelukket likevel ikke at det kunne være hensiktsmessig å holde visse former for næringsvirksomhet utenfor ordningen, for eksempel ubetydelig deltidsvirksomhet på grensen mot hobby o.l. Kommisjonen antok at slike næringsdrivende kunne gis adgang til å velge mellom foretaksbeskatning eller et enklere system med bare personlig skatt.

Kommisjonen var videre av den oppfatning at deling forutsatte et ordentlig ført regnskap. Den antok at de mulige praktiske problemene deling ville medføre, ville avhenge av om en fikk utviklet hensiktsmessige regnskaps- og oppgjørsskjemaer.

Kommisjonen antok at en ordning hvor underskudd i foretaksdelen ikke skulle kunne komme til fradrag i annen inntekt, kunne føre til en vanskelig likviditetsmessig situasjon for noen skattytere, især i oppstartingsfasen av en virksomhet. På den annen side var kommisjonen klar over at forsiktede vurderinger og andre ordninger som ga adgang til å legge opp skattekreditter innen næringsbeskatningen, ofte kunne lede til et ligningsmessig underskudd, uten at dette trengte å innebære et faktisk underskudd for skattyteren.

2.5.2 Den videre behandlingen

Skattekommissjonens utredning ble sendt på høring. De fleste høringsinstansene som uttalte seg om delingsforslaget var avvisende til dette. Hovedinnvendingen var at den personlig næringsdrivende ville miste sin rett til å fradragføre tap i næringsvirksomhet mot lønnsinntekt og annen "personinntekt". Innen skatteetaten var kritikken særlig stor; Skattedirektoratet anbefalte at Delingsgruppens forslag ikke ble gjennomført.

2.6 Løchenutredningen, vedlegg 3 til St.meld. nr. 35 (1986-1987)

2.6.1 Bakgrunn og hovedtrekkene i utredningen

Finansdepartementet engasjerte sommeren 1986 advokatfirmaet Krefting, Løchen, Ødegård og Sandven for å utrede en praktisk gjennomførbart delingsordning med utkast til lovbestemmelser, blant annet på bakgrunn av den avvisende holdning til deling som fremkom i høringsrunden om Delingsgruppens utredning og Skattekommissjonens innstilling. Utredningen ble presentert og vurdert i St.meld. nr. 35 (1986-1987).

Løchenutredningen tok utgangspunkt i at den næringsdrivendes inntekt kunne deles i en bedriftsinntekt og en personinntekt, og at de to inntektstypene skulle skattlegges etter hver sin skattesats. Etter forslaget skulle den næringsdrivende selv kunne velge om han ønsket delt beskatning eller ikke. Resultatet av at delt beskatning ikke ble krevd, ville være at også næringsinntekten ble skattlagt som personinntekt. Næringsdrivende som ønsket noen del av inntekten beskattet som bedriftsinntekt, måtte følgelig uttrykkelig kreve dette.

Ved delt beskatning ville bedriftsdelen ikke bli ansett som et eget skattesubjekt, men kun som en egen skattekilde for den næringsdrivende. Det ville ikke være mulig å velge delt beskatning for bare en enkelt av flere næringsvirksomheter for samme skattyter. Ved delt beskatning skulle alle inntekter vunnet ved næringsvirksomheten i utgangspunktet fastsettes og skattlegges som bedriftsinntekt i henhold til skattelovens alminnelige regler.

Netto innskutt egenkapital i bedriftsdelen skulle registreres på en egen *konto for beskattet kapital* for kapital som var skattlagt som personlig inntekt. Bedriftens overskudd skulle overføres til en særskilt *konto for bedriftsbeskattet kapital*, som ville danne grunnlag for skattlegging av næringsinntekt. Den næringsdrivendes privatuttak skulle føres mot konto for beskattet kapital inntil denne ble negativ. Deretter skulle uttak overføres fra konto for bedriftsbeskattet kapital, så lenge denne viste positiv balanse.

Alle overføringer fra konto for bedriftsbeskattet kapital til konto for beskattet kapital eller til privatuttak skulle regnes som personinntekt fra bedriftsdelen. Personinntekten skulle gis et tillegg for den korresponderende bedriftsskatt, beregnet i henhold til bedriftsskattesatsen for det inntektsår uttaket ble foretatt, uavhengig av hvor stor

bedriftsskatt som faktisk var betalt. Det overførte beløpet med tillegg for bedriftsskatt skulle undergis personbeskatning på den næringsdrivendes hånd. Utlignet personskatt skulle deretter reduseres med det skattebeløp som beløpet tidligere hadde utløst på bedriftens hånd (differansebeskatning).

Det fulgte av delingsforslaget at den næringsdrivende kunne velge å overføre midler til privat bruk fra konto for beskattet kapital så lenge denne var positiv, i stedet for å overføre fra konto for bedriftsbeskattet kapital. På denne måten kunne den næringsdrivende unngå at en faktisk inntekt som var opptjent i bedriften ble skattlagt som personinntekt, selv om eieren tok ut midler til eget bruk. Uttaket representerte i så fall personbeskattet egenkapital.

2.6.2 Departementets vurdering av Løchenutredningen

Departementet vurderte Løchenutredningens differansemodell opp mot Skattekomisjonens uttaksmo- dell, og bemerket at det av utredningene fremgikk at det var teknisk mulig å dele næringsdrivendes inntekt i en persondel og en bedriftsdel.

Departementet antok at både de administrative og økonomiske vurderingene av modellene ville avhenge av hvilke næringsdrivende som ble omfattet av ordningen. Skattekomisjonens uttaksmo- dell skulle være frivillig, men man la til grunn at det store flertall av næringsdrivende ville bli med i ordningen, og at skattytere som falt utenfor ville miste retten til avskrivningsfradrag. Løchenutredningens differansemodell forutsatte også at ordningen skulle være helt frivillig, og at skattytere kunne kreve å gå ut og inn av ordningen etter eget ønske. Dette medførte at antallet næringsdrivende som ble omfattet av ordningen ville avhenge av skattesatser og andre regler som betydde noe for lønnsomheten etter skatt. Etter departementets vurdering var det betydelige svakheter ved begge avgrensingsmetodene. Departementet antok imidlertid at både administrative og økonomiske hensyn tilsa at delingsordningen ikke burde omfatte skattytere med hoveddelen av inntekten fra andre kilder (f.eks. lønnsinntekt), eller småbedrifter, hvor en vanskelig kunne stille de krav til regnskapet som delingen forutsatte.

Viktige hensyn ved utformingen av delingsordningen var å skape større likhet mellom skattleggingen av aksjeselskaper og personlige firmaer og dessuten å åpne muligheter for næringsdrivende

til å spare i egen bedrift til lavere skattesatser enn ellers. Langt på vei antok departementet at disse hensyn ble ivaretatt av begge modellene. Det ble gitt uttrykk for at uttaksmo- dellens skapte størst likhet i forhold til beskatningen av aksjeselskap og eier når eieren var lønsmottaker i egen bedrift, men det praktiske resultat av differansemetoden ble ikke vesentlig forskjellig. Departementet signaliserte at en ville vurdere begge metodene i det videre arbeidet.

Departementet påpekte at ingen av utredningene om deling i særlig grad hadde vurdert hvordan modellene fungerte innenfor et skattesystem med begrensning i fradragsretten for gjeldsrenter. Etter begge modellene skulle skattyteren selv, med visse forbehold, kunne bestemme om et låneopptak skulle belastes bedriftsdelen eller persondelen. Dermed ble bedriften sikret full fradragsrett for næringsrenter, men samtidig ble ikke den næringsdrivende hindret i at renter av forbrukslån ble belastet bedriftsdelen eller reduserte de uttak som skulle personbeskattes. Departementet signaliserte derfor at man under det videre arbeid med delingsmetoden ville vurdere om delingen burde suppleres med regler om fordeling av gjeld mellom bedriftsdel og persondel.

Etter differansemodellen kunne den næringsdrivende velge om underskudd skulle avregnes mot personinntekt eller fremføres til fradrag i senere års bedriftsinntekt. Av hensyn til nullskattyterproblematikken forutsatte Løchen-utredningen vesentlige innstramminger i definisjonen av næringsinntekt for at differansemodellen kunne anbefales. Skattekomisjonens uttaksmo- dell kunne imidlertid løse enkelte sider av nullskattyterproblemet uavhengig av innstramminger av fradragene ved fastsettingen av netto næringsinntekt, idet underskudd fra bedriftsdelen ikke skulle kunne fradras i annen personinntekt. Departementet pekte på at det imidlertid kunne reises innvendinger mot manglende fradragsrett når underskuddet er reelt.

Departementet bemerket at deling av næringsinntekt ville stille store krav til bedriftens regnskaper og at slik deling ville påføre ligningsmyndighetene nye kontrolloppgaver. En understreket imidlertid at bedre regnskaper og mer inngående kontroll også har positive sidevirkninger.

Etter en samlet vurdering stilte departementet seg positivt til prinsippet om at næringsinntekten burde deles i en persondel og en bedriftsdel. Departementet ga uttrykk for at man i det videre arbeid ville bygge på uttaksmo- dellens, men også vurdere elementer fra andre modeller.

2.6.3 Finanskomiteens vurdering

Finanskomiteens vurderinger fremgår av Innst.S. nr. 258 (1986-1987). Komiteens flertall, alle unntatt Fremskrittspartiet, var enig i at flere forhold talte for en deling av næringsinntekt i en persondel og en bedriftsdel. Flertallet påpekte imidlertid at ingen av de utredede forslag løste vesentlige og prinsipielt viktige spørsmål knyttet til låneopptak og behandling av reelt underskudd. Videre ble det påpekt at deling kunne påføre ligningsmyndighetene merarbeid, men at man på den annen side også fikk bedre muligheter for regnskapskontroll og en mer effektiv og næringsstimulerende bedriftsbeskatning.

2.7 Aarbakkegruppen

2.7.1 Bakgrunn

Gruppen for utredning av bedrifts- og kapitalbeskatningen, under ledelse av professor Magnus Aarbakke, fremla 10. oktober 1989 NOU 1989: 14 Bedrifts- og kapitalbeskatningen - en skisse til reform, forslag til hovedtrekkene i en reform av bedrifts- og kapitalbeskatningen i Norge.

Aarbakkegruppen foreslo at alle typer inntekt skulle skattlegges innenfor rammen av en proporsjonal skatt på alminnelig inntekt. Gruppen forutsatte at personinntekt i tillegg skulle skattlegges med en personskatt, som blant annet skulle erstatte trygdeavgift for både lønnstakere og personlig næringsdrivende. Gruppen mente at personinntektskomponentene måtte fremkomme ved at den næringsdrivende delte næringsinntekten i to deler. To alternative fremgangsmåter for deling av næringsinntekt ble oppstilt, "uttaksmodellen" og "kildemodellen".

Utredningsgruppen la vekt på at delingsordningen i størst mulig grad burde sikre like skattemessige forhold for næringsvirksomhet uavhengig av organisasjonsform, og at den næringsdrivende som person burde skattlegges på samme måte som en lønnstaker for inntekt opptjent gjennom arbeidsinnsats i virksomheten. Siktemålet var å isolere næringsdelen av inntekten, slik at denne kunne skattlegges etter andre regler enn resten av inntekten.

2.7.2 Nærmere om uttaksmodellen

Deling etter uttaksmodellen innebærer at næringsinntekten deles mellom en del som beholdes i næringsdelen, og en del som tas ut til andre formål. En slik deling gjør det mulig å beskatte inntekt som

går til private formål forskjellig fra den inntekt som anvendes i bedriften. Metoden er imidlertid ikke egnet til å skille ut den del av inntekten som skriver seg fra den næringsdrivendes arbeidsinnsats.

Uttak foreligger når skattyter anvender bedriftskapital utenfor bedriften. Den skattemessige behandling avhenger av om uttaket i bedriftsdelen belastes årets inntektsoppgjør, en konto for bedriftsbeskattet kapital eller en konto for innskutt egenkapital. Uttak som belastes konto for innskutt egenkapital får ingen skattemessig virkning. Uttak som belastes årets inntektsoppgjør fradras i bedriftsdelen og medtas ved inntektsfastsettelsen i persondelen. Uttak som belastes konto for bedriftsbeskattet kapital medtas ved inntektsfastsettelsen i persondelen, under forutsetning av at fradrag gis for bedriftsskatt beregnet av det uttatte beløp (differansebeskatning).

Innenfor et system med uttaksmodell ville man kunne beskatte kapitalinntekter ulikt i næringsdelen og persondelen. Videre kunne man gi ulikt fradrag for gjeldsrenter, avhengig av næringsstilknytning.

2.7.3 Gruppens vurdering

Gruppen så det som sentralt med likebehandling av selskaper og deres eiere på den ene side og personlig næringsdrivende på den annen side. Et system med skattlegging av selskapets inntekt etter en flat sats, uavhengig av om overskuddet deles ut eller ikke, kan korrespondere med et system hvor kapitalinntekten for næringsdrivende blir skattlagt etter den samme flate skattesatsen, uavhengig av om inntekten blir tatt ut eller beholdt i næringsdelen. Et problem med uttaksmodellen i denne forbindelse, er at den ikke gir rom for lik behandling av all kapitalinntekt uavhengig av anvendelse, når kapitalinntekt samtidig skal undergis en lavere skattesats enn personinntekt. Uttaksmodellen har først og fremst sin berettigelse innenfor et skattesystem med vesentlige forskjeller i beskatningen avhengig av om inntektene tilbakeholdes i bedriften eller tas ut.

Gruppen så det videre som viktig med likebehandling av persondelen for næringsdrivende på den ene side og lønnstakere på den annen side, blant annet i forhold til hvilke rentefradrag som kan oppnås. Det ble vist til at den næringsdrivende etter uttaksmodellen i stor grad selv kan bestemme om gjeld og renter skal plasseres i persondelen eller i næringsdelen, og at dette kunne åpne for utilsiktede skattemessige tilpasninger. Gruppen fremholdt at dersom fradragets retten for privat gjeld ved bruk av uttaksmodellen skulle

kunne begrenses, måtte det utformes klare grenser for hvilke eiendeler som kan plasseres i bedriften, bestemte regler for verdsettelse av eiendelene og en bestemt rekkefølge for hvordan uttak skulle belastes bedriften. Likevel kan en vanskelig hindre at den næringsdrivende, ved å etablere bedrifter med lav egenkapital og ved å lånefinansiere senere investeringer, plasserer en betydelig del av sin samlede gjeld i bedriften. I så fall representerer dette spesielle fordeler for de næringsdrivende, som lønnstakere er avskåret fra. Etter kildemodellen, hvor alle kapitalinntekter skal skattlegges likt og uavhengig av hvor de er opptjent, blir imidlertid fradragetsverdien den samme for privatrenter som for næringsrenter.

Utvalget antok at både uttaksmodellen og kildemodellen teknisk sett ville la seg gjennomføre, og at det ville la seg gjøre å kombinere dem. Utvalget antok videre at ingen av modellene isolert sett behøvde å øke den administrative belastningen for skattyterne eller skatteetaten, sett i forhold til den tidligere fastsettelsen av pensjonsgivende inntekt for næringsdrivende. En særlig fare for administrativ merbelastning ble imidlertid antatt å være til stede dersom modellene skulle kombineres.

Utvalget konkluderte med at kildemodellen burde velges, under henvisning til at denne modellen ville gi skattemessig nøytralitet i forhold til anvendelsen av inntekten, og at den var klart best egnet med sikte på å få til et skille mellom kapitalinntekt og personinntekt. Utvalget antok også at kildemodellen kunne utformes slik at den i mindre grad enn uttaksmodellen ville åpne for vanskelige avgrensningsspørsmål og grensetilfeller, og at den ville være lettere å praktisere enn uttaksmodellen.

2.7.4 Konsekvenser for aksjonærers personinntekt

Utvalget mente at det også var nødvendig med en delingsordning for aksjeselskaper med aktive aksjonærer. Uten en slik ordning oppnår en ikke den tilsiktede skattemessige nøytralitet i forhold til eierform, og en vil dessuten få en urimelig forskjellsbehandling av ordinære lønnstakere i forhold til aksjonærer som deltar aktivt i selskapets drift. Gruppen antok at i selskaper med flere aksjonærer vil nok den avtalte *kvantitative* fordeling langt på vei kunne legges til grunn skattemessig, men at det stilte seg annerledes med *klassifiseringen* av inntekten, da de aktive aksjonærene normalt har felles interesse i at en størst mulig del av inntekten anses som kapitalinntekt. Følgelig skulle det også beregnes personinntekt for aksjonærer som er aktive i eget aksjeselskap. Utvalget antok at deling av selskapsinntekt burde skje når aksjonærer med betydelige eierinteresser arbeidet for selskapet, og at en identifikasjonsregel burde lages for å ramme proforma-fordelinger av eierandeler.

2.7.5 Den videre behandlingen

I Innst.S. nr. 5 (1990-1991) gikk finanskomiteens flertall, alle unntatt Sosialistisk Venstreparti og Fremskrittspartiet, inn for at utgangspunktet for utvikling av en delingsordning skulle være kildemodellen, og ikke uttaksmodellen. I Ot.prp. nr. 35 (1990-1991) fremmet departementet på denne bakgrunn forslag om at delingsordningen skulle baseres på kildemodellen. Finanskomiteens flertall sluttet seg til dette, jf. Innst.O. nr. 80 (1990-1991). Forslaget ble vedtatt av Stortinget ved lov av 20. juli 1991.

Kapittel 3

Oversikt over nordisk rett

3.1 Danmark

Skattepliktige som driver selvstendig næringsvirksomhet kan i utgangspunktet velge om de vil beskattes etter reglene i personskatteloven (det vil si skattlegging etter de alminnelige regler for privatpersoner) eller etter reglene i virksomhetsskatteloven. Reglene gjelder tilsvarende for deltakere i deltakerlignede selskaper.

Skattlegging etter personskatteloven innebærer at inntekten skal inndeles i skattepliktig inntekt og aksjeinntekt. Den skattepliktige inntekten deles igjen i personlig inntekt og kapitalinntekt. Virksomhetsinntekter skattlegges etter disse reglene som personlig inntekt. Renteinntekter kommer ikke til fradrag i personinntekt, kun i kapitalinntekt.

Virksomhetsskatteloven inneholder i utgangspunktet to valgfrie skatteordninger – virksomhetsordningen og kapitalavkastningsordningen. Virksomhetsordningen er den mest omfattende, og forutsetter at det skjer en regnskapsmessig utskillelse av virksomhetens økonomi fra den skattepliktiges private økonomi.

3.1.1 Virksomhetsordningen

Etter virksomhetsordningen får den næringsdrivende trekke fra virksomhetens renteutgifter ved inntektsoppgjøret. Videre kan næringsdrivende med varierende inntekt jevne ut beskatningen ved å la overskuddet eller en del av dette bli stående i virksomheten mot betaling av en foreløpig virksomhetsskatt på 30 pst.

Hvis det overskudd som er spart opp under virksomhetsordningen overføres til privatøkonomien, medregnes beløpet inklusive den foreløpige virksomhetsskatten ved beregningen av den næringsdrivendes personlige inntekt. Den betalte foreløpige virksomhetsskatten trekkes til slutt fra i den skattepliktiges utlignede skatt.

For det tredje innebærer virksomhetsordningen at den del av virksomhetens overskudd som kan anses som avkastning av investert egenkapital kan behandles som kapitalinntekt hvis den ikke spares opp i virksomheten.

Kapitalavkastning som er oppspart i virksomheten blir personinntekt når den overføres til privatøkonomien

3.1.2 Nærmere om delingen

Etter at virksomhetsinntekten er gjort opp etter skattelovens alminnelige regler, skal overskuddet deles i en kapitalavkastningsdel og et resterende overskudd. Den delen av kapitalavkastningen som utdeles til den næringsdrivende, beskattes som kapitalinntekt, mens resten, som forblir i virksomheten, beskattes med virksomhetsskatt på 34 pst. Når den oppsparte kapitalavkastningen senere utdeles, beskattes den som personlig inntekt med fradrag for innbetalt selskapsskatt.

Ved beregning av kapitalavkastningsdelen fastsettes det først et kapitalavkastningsgrunnlag (innskuddskonto) som tilsvarer virksomhetens egenkapital. Avkastningsgrunnlaget fastsettes til verdien av eiendelene som er omfattet av ordningen fratrukket gjeld, verdsatt til skattemessige verdier. Aksjer, anpart i anpartsselskaper, andelsbevis samt visse typer obligasjoner, holdes utenfor. Dette begrunnes med at gevinster på disse objektene i stor grad er skattefrie.

Kapitalavkastningsgrunnlaget multipliseres med avkastningssatsen. Denne satsen fastsettes til gjennomsnittlig effektiv obligasjonsrente for årets første seks måneder, avrundet ned til nærmeste hele prosentpoeng. Den beregnede kapitalavkastningen kan ikke overstige årets skattepliktige overskudd, og kan heller ikke settes lavere enn null. Resten av overskuddet kan overføres til den skattepliktige, og beskattes da som personlig inntekt. Det som ikke overføres til den skattepliktige, men blir stående i næringen, beskattes med en sats på 34 pst.

Overføres tilbakeholdt overskudd til eieren på et senere tidspunkt, skal det gjennomføres en etterbeskatning som innebærer at skatten totalt sett blir som for personlig inntekt. For å skille mellom hva som tas ut av selskapet, er det innført en lovfestet rekkefølge for uttak. Oppspart kapitalavkastning og resterende overskudd fra foregående inntektsår som overføres til den skattepliktige

innen utløpet av selvangivelsesfristen, anses tatt ut først. Deretter følger kapitalavkastningen og dernest resterende overskudd for gjeldende inntektsår. Etter dette følger oppspart overskudd som overføres til skattyterens private del, før innestående på innskuddskontoen (egenkapitalen) følger til slutt.

Dersom skattyteren velger å tre ut av ordningen, skal kontoen for oppspart overskudd gjøres opp, slik at beskatningen blir som for personlig inntekt. Det må derfor gjennomføres en etterbeskatning, da denne inntekten tidligere bare er beskattet med virksomhetsskatt på 34 pst. Det samme gjelder ved opphør eller salg av virksomheten.

3.1.3 Kapitalavkastningsordningen

Kapitalavkastningsordningen er et valgfritt, forenklet alternativ til virksomhetsordningen. De som ikke har bruk for hele virksomhetsordningen, kan oppnå noen av dens fordeler på en enklere måte. Kapitalavkastningsordningen forutsetter ikke at økonomien regnskapsmessig deles inn i en privat-økonomi og en virksomhetsøkonomi.

Næringsdrivende som anvender kapitalavkastningsordningen har, avhengig av de nærmere økonomiske forhold, mulighet til å oppnå full fradragsverdi for forretningsmessige rentekostnader. Dette gjøres ved at det beregnes en kapitalavkastning av virksomhetens aktiva. Som hovedregel skal ikke gjeld trekkes fra i beregningsgrunnlaget (med enkelte unntak, blant annet for leverandørgjeld). Kapitalavkastningen trekkes fra den personlige inntekten og legges til kapitalinntekten. Ordningen innebærer således at det gis et sjablonmessig fradrag i personlig inntekt for næringsvirksomhetens renteutgifter. I den grad kapitalavkastningen overstiger nettorenteutgiftene, innebærer ordningen at forrentningen av egenkapitalen i virksomheten beskattes som kapitalinntekt.

Avkastningssatsen beregnes på samme måte som under virksomhetsordningen. Kapitalavkastningsgrunnlaget skiller seg fra grunnlaget under virksomhetsordningen ved at gjeld som nevnt ikke skal komme til fradrag. Utgangspunktet er verdien av aktiva som utelukkende benyttes i virksomheten. Videre finnes det særlige regler om blandet benyttede aktiva (disse skal medregnes med den forholdsmessige verdi av eiendelen som svarer til den ervervsmessige bruken) og pågående arbeid for fremmed regning (som kun skal inngå med nettoverdien). Kontanter inngår ikke i grunnlaget.

Skattytere som anvender kapitalavkastningsordningen har også mulighet til å benytte en særlig konjunkturutligningsordning, som på samme måte

som under virksomhetsordningen gir en mulighet til å utjevne den skattemessige virkningen av svingende inntekter, men som ikke krever en regnskapsmessig utskillelse av virksomhetens økonomi.

Etter ordningen kan det avsettes beløp til konjunkturutligning, som kan trekkes fra i skattepliktig inntekt i avsetningsåret, mot betaling av en foreløpig konjunkturutligningsskatt på 30 pst. Beløp avsatt på denne måten medregnes ved beregningen av personlig inntekt når det inntektsføres. Den betalte konjunkturutligningsskatt som hører til et inntektsført beløp, fratrekkes i sluttskatten for det inntektsår hvor avsetningen inntektsføres. Konjunkturutligningsskatt som eventuelt overstiger årets sluttskatt, utbetales kontant.

I forhold til virksomhetsordningens oppsparringsordning er det noen begrensninger i konjunkturutligningsordningen. De viktigste er at avsetningen maksimalt kan utgjøre 25 pst. av årets overskudd, dog minimum 5000 DKR, og at 70 pst. av det avsatte beløp (tilsvarer nettoen etter konjunkturutligningsskatten på 30 pst.) skal føres på en bunden bankkonto, samt at avsatte beløp senest skal inntektsføres i det tiende året etter avsetningen.

3.2 Sverige

Inntekter som selvstendig næringsdrivende oppbærer, skal enten beskattes som næringsinntekt eller som kapitalinntekt. Renter på bankinnskudd skal kun beskattes som næringsinntekt dersom innskuddet kan henføres til næringsvirksomheten. Renter på kundefordringer og renter, og gevinst på omløpsmidler, skal alltid anses som inntekt av næringsvirksomhet. Renter og gevinst på verdipapir som ikke er omløpsmidler, skal beskattes som kapitalinntekt, uansett om verdipapiret er knyttet til virksomheten eller ikke. Utbytte og gevinst på aksjer, der aksjeeiet er betinget av næringsvirksomheten, skal beskattes som næringsinntekt dersom aksjene klassifiseres som omløpsmiddel, og som kapitalinntekt dersom aksjene er anleggsmiddel i virksomheten.

Den delen av virksomheten som anses som næringsinntekt, skal deles i en nærings- og kapitalinntektsdel (for å oppnå likebehandling i forhold til andre organisasjonsformer). Det oppnås ved dette en skattlegging av normalavkastningen som kapitalinntekt. Delingen skjer ved en såkalt rentefordeling på grunnlag av et beregnet fordelingsgrunnlag.

Fordelingsgrunnlaget utgjør som hovedregel forskjellen mellom eiendeler og gjeld i nærings-

virksomheten ved utgangen av året før inntektsåret, beregnet med utgangspunkt i skattemessige verdier. Som eiendeler regnes ikke aksjer, andel i svensk "ekonomisk förening", fordringer, utenlandsk valuta, eller løsøre, med mindre gevinst ved realisasjon av disse er å anse som næringsinntekt.

Positiv rentefordeling innebærer at det gis fradrag for sjablonmessig beregnet avkastning av fordelingsgrunnlaget. Avkastningen settes til statslånsrenten tillagt 5 pst. Det beløp som fradras i næringsinntekten beskattes som kapitalinntekt. Positiv rentefordeling kan ikke lede til at det blir underskudd i virksomheten. Det foretas ingen beregning av avkastning dersom det positive fordelingsgrunnlaget er 50 000 SEK eller lavere.

Negativ rentefordeling anvendes der fordelingsgrunnlaget er negativt. Den beregnede avkastningen skal da fradras i kapitalinntekten. Avkastningen beregnes til statslånsrenten tillagt ett prosentpoeng. Ordningen med negativ rentefordeling skal hindre misbruk ved at lån ment til privat forbruk opptas i næringsvirksomheten. Negativ rentefordeling er obligatorisk om fordelingsgrunnlaget er på mer enn 50 000 SEK (negativt).

Om man ikke kan eller vil benytte det maksimale positive rentefordelingsbeløpet, kan hele eller deler av beløpet spares til senere år. Sparte fordelingsbeløp skal også legges til fordelingsgrunnlaget og vil på den måten forhøye kommende års grunnlag for rentefordeling.

For å sikre økt likebehandling av tilbakeholdt overskudd hos personlig næringsdrivende og i aksjeselskaper, er det innført en ordning med "expansionsmedel". Ordningen innebærer at det gis fradrag i næringsinntekten for avsetninger til ekspansjonsmidler, mens reduksjon i ekspansjonsmidler skal inntektsføres. Avsetningen foretas i selvangivelsen, ikke ved bokføringen.

Ved avsetningen til ekspansjonsmidler betales det en "expansionsmedelskatt" på 28 pst. (tilsvarende den skatt aksjeselskaper ville ha betalt på overskudd som senere brukes til investeringer). Ved reduksjon av ekspansjonsmidlene godskrives skattyteren et beløp som tilsvarer 28 pst. av reduksjonen. Tilbakeføringen skattlegges som næringsinntekt. Det er ingen tidsbegrensning for når et avsatt beløp senest skal tilbakeføres.

For at ikke midler skal kunne nyttes utenfor virksomheten eller til privat konsum, er det innført et tak for avsetninger til ekspansjonsmidler. Taket tilsvarer i prinsippet fordelingsgrunnlaget etter rentefordelingen.

Ved opphør av næringsvirksomhet, må ekspansjonsmidlene reduseres til null og tas til inntekt og beskattes som beskrevet ovenfor.

For deltakerlignede selskaper ("handelsbolag") skal i prinsippet all inntekt beskattes som næringsinntekt. I motsetning til det som gjelder for selvstendig næringsdrivende, henføres således gevinster på aksjer og andre verdipapirer til næringsvirksomheten. Det samme gjelder for renter og utdelinger.

Reglene om rentefordeling og ekspansjonsmidler gjelder også for deleiere i handelsbolag som er fysiske personer. For deltakere i handelsbolag beskattes dermed en beregnet kapitalinntektsdel av næringsinntekten som kapitalinntekt, og midler som holdes tilbake i selskapet beskattes med bare 28 pst. Ved avhendelse av andel i handelsbolag skal ekspansjonsmidlene reduseres til null. Det samme gjelder ved oppløsning av selskapet. Ved avhendelse av andel økes inngangsverdien med tilskudd til selskapet, og reduseres med uttak, tilsvarende det gjeldende norske systemet. Inngangsverdien skal videre økes med skattepliktig inntekt og reduseres med fradragsberettiget underskudd.

3.3 Finland

Selvstendig næringsdrivendes virksomhetsinntekt beskattes som næringsinntekt med en maksimal marginalsattesats på om lag 60 pst. Den skattepliktiges kapitalinntekt skal beskattes med en sats på 29 pst. Satsforskjellen gjør det avgjørende hvor grensen trekkes.

For å oppnå større nøytralitet i forhold til aksjeselskaper, skal næringsinntekten deles i en kapitalinntektsdel og en næringsinntektsdel. Fremgangsmåten er at det beregnes en kapitalavkastning som kan trekkes fra den samlede næringsinntekten. Denne kapitalavkastningen skal skattlegges som kapitalinntekt med 29 pst.

Den beregnede kapitalavkastningen skal settes til 18 pst. av virksomhetens nettoformue (13,5 pst. for så vidt gjelder investering i ikke-børsnoterte selskaper med begrenset ansvar). Ved verdsettelsen benyttes verdiene ved formuesligningen, hvilket i hovedregelen tilsvarer skattemessig nedskrevne verdier.

Deltakerlignede selskaper er heller ikke i Finland egne skattesubjekter. Beskatningen av deltakerne i slike selskaper skjer som hovedregel på samme måte som for selvstendig næringsdrivende.

Del II
Deltakerlignede selskaper

Kapittel 4

Oversikt over utvalgets forslag til skattemodell for deltakerlignede selskaper - deltakermodellen

4.1 Innledning

I dette kapittelet gis en samlet fremstilling av hovedelementene i utvalgets forslag til skattemodell for deltakerlignede selskaper. Oversikten inneholder også henvisninger til hvor i innstillingen problemstillingene er nærmere behandlet. I tilknytning til denne oversikten er det laget et talleksempel som illustrerer noen utslag av modellen, jf. avsnitt 4.10.

Utvalget har lagt vekt på å utforme en skattemodell for deltakerlignede selskaper som kan fungere godt i praksis, og som innebærer at skattleggingen av forskjellige selskapstyper følger de samme hovedprinsippene. Selv om det fremgår av utvalgets mandat at det skal fokuseres på om ekstrabeskatningen skal knyttes til uttak, har utvalget valgt å gjennomgå også øvrige elementer i en utdelingsbasert modell for deltakerlignede selskaper. Etter utvalgets vurdering gir ekstrabeskatning ved utdeling en rekke føringer for den øvrige beskatningen. Det er derfor hensiktsmessig å se spørsmålet om beskatning ved utdeling i en større sammenheng, og også vurdere hvilke rammebetingelser som bør være oppfylt for at en slik modell skal kunne fungere godt i praksis. Utvalget viser i denne forbindelse til mandatet som også gir grunnlag for å vurdere hvilke endringer i regelverket for øvrig som bør gjennomføres for at en utdelingsmodell skal kunne fungere godt i praksis.

Utvalget viser for øvrig til at forslaget til skattemodell for deltakerlignede selskaper bygger på samme hovedprinsipp om skjerming av kapitalen i virksomheten, som forslaget til skjermingsmodell i skattemeldingen. Den tekniske beregningen av skjermingsgrunnlaget og inntektsgrunnlaget for ekstrabeskatning i utvalgets forslag er imidlertid forskjellig fra forslaget i skattemeldingen. Etter utvalgets vurdering er dette nødvendig for at beskatning ved utdeling skal kunne gjennomføres i praksis, og at beskatningsmodellen for deltakerlignede selskaper skal fungere godt sammen med aksjonærmodellen. På dette punktet har utvalget derfor funnet det forsvarlig å gå noe lenger enn det en streng fortolkning av mandatet kan tilsi.

Utvalget foreslår at denne skattemodellen for deltakerlignede selskaper skal være obligatorisk, jf. nærmere drøftelse i avsnitt 4.11.

Utvalget har valgt "deltakermodellen" som betegnelse på skattemodellen for deltakerlignede selskaper. Deltakermodellen betegner modellen ut i fra hvem modellen gjelder for. Modellen for skattlegging av enkeltpersonforetak som er presentert i kapittel 14, bør etter utvalgets vurdering kalles "foretaksmodellen". Etter utvalgets vurdering er det hensiktsmessig at de tre hovedmodellene for beskatning av næringsvirksomhet omtales med dekkende koblingsord ("aksjonærmodellen", "deltakermodellen" og "foretaksmodellen"). Selv om hovedprinsippene i foretaksmodellen ligger nær opp til forslaget til skjermingsmodell i skattemeldingen, finner utvalget at "skjermingsmodellen" er en lite egnet betegnelse for denne modellen. Det skyldes blant annet at både deltakermodellen og aksjonærmodellen bygger på et tilsvarende hovedprinsipp om skjerming. Det vises til nærmere omtale av foretaksmodellen i kapittel 15.

4.2 Hvilke selskaper omfattes av deltakermodellen?

Utvalget foreslår at anvendelsesområdet for deltakermodellen skal tilsvare anvendelsesområdet for nettoligning i dag, dvs. at reglene skal gjelde for ansvarlig selskap, kommandittselskap, indre selskap og partrederi.

I tilknytning til drøftelsen av deltakermodellens anvendelsesområde, foreslår utvalget at særreglene om nettolignede sameier oppheves.

Det vises til nærmere omtale av hvilke selskaper forslaget skal gjelde for i kapittel 6.

4.3 Ordinær overskuddsbeskatning

Utvalget foreslår at løpende ordinær overskuddsbeskatning fortsatt skal skje ved deltakerligning etter en nettometode. Om selskapene bør være

egne skattesubjekter eller om det fortsatt skal være deltakerligning, er nærmere drøftet i kapittel 7.

4.4 Ekstrabeskatning av deltakerne

4.4.1 Hvilke deltakere skal ekstrabeskattes?

For å unngå kjedebeskatning ved ekstrabeskatningen, foreslår utvalget at kun personlige deltakere ekstrabeskattes etter deltakermodellen, jf. avsnitt 8.1.

Utvalget drøfter også forholdet mellom deltakermodellen og aksjonærmodellen. Hvorvidt aksjonærmodellen eller deltakermodellen skal benyttes vil avhenge av om den personlige skattyteren direkte eier andel i et aksjeselskap eller deltakerlignet selskap. Indirekte eierskap vil ikke ha noen betydning i forhold til hvilken modell som skal benyttes.

I samme kapittel drøfter utvalget også forholdet til fritaksmetoden. Utvalget drøfter den anvendelsen av fritaksmetoden som er skissert i Ot.prp. nr. 1 (2004-2005) hvor deltakerlignede selskaper inngår i en eierkjede. Utvalget konstaterer at denne skisserte løsningen er forenelig med anvendelsen av utvalgets forslag til deltakermodell. Bruk av deltakermodellen muliggjør imidlertid forenklinger i forhold til den løsningen som er skissert i proposisjonen. Utvalget foreslår en slik forenkling ved at fritaksmetoden i større grad skal få direkte anvendelse i forhold til deltakerlignede selskaper. Utvalget skisserer en løsning der fritaksmetoden også skal omfatte tilfeller der et aksjeselskap realiserer andel i et deltakerlignet selskap. Hele gevinsten på andelen i det deltakerlignede selskapet skal da unntas fra beskatning på aksjeselskapets hånd, ikke bare den delen av gevinsten som skyldes verdistigning på aksjer som det deltakerlignede selskapet eier. Tilsvarende skal gjelde for tap.

Det vises til nærmere drøftelse i avsnitt 8.1.

4.4.2 Inntektsgrunnlag ved ekstrabeskatning

Utvalget foreslår at ekstrabeskatningen gjennomføres i alminnelig inntekt. Pensjonsgivende inntekt for deltakerne fastsettes ved utdeling av godtgjørelse for arbeidsinnsats i foretaket, jf. selskapsloven § 2-26. Det vises til nærmere omtale av inntektsgrunnlaget ved ekstrabeskatningen og grunnlaget for pensjonsgivende inntekt i avsnitt 8.2

Det finnes ingen utbytte- eller utdelingsdefinisjon for deltakerlignede selskaper slik som det gjør

for aksjeselskaper. Utvalget foreslår at det skal gis en like vid definisjon av utdeling fra deltakerlignet selskap som skattelovens definisjon av utbytte fra aksjeselskaper, jf. skatteloven § 10-11 annet ledd. Utvalget foreslår en utdelingsdefinisjon i deltakermodellen med følgende ordlyd (i skatteloven § 10-42 annet ledd første punktum):

”Som utdeling regnes enhver vederlagsfri overføring av verdier fra selskap til deltaker.”

I likhet med utbyttedefinisjonen for aksjeselskaper, omfatter denne definisjonen enhver vederlagsfri overføring fra selskapet til deltaker av kontanter, eiendeler eller tjenester. Ved delvis vederlagsfrie ytelser, vil den vederlagsfrie delen anses som utbytte. Også ettergivelse av deltakers gjeld til selskapet omfattes av definisjonen. Helt eller delvis vederlagsfrie brukslån (lån av gjenstander) fra selskapet til deltaker skal likeledes anses som utdeling.

Utvalget foreslår en bestemmelse svarende til skatteloven § 10-11 annet ledd siste punktum, hvor etter overføringer til aksjonærens ektefelle eller til personer som aksjonæren er i slekt eller svogerskap med i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinjen så nær som onkel eller tante, likestilles med overføringer til deltakeren selv.

En utdelingsløsning som beskrevet foran, forutsetter at alle overføringer fra selskapet til deltakerne registreres i selskapet. Utvalget viser i denne forbindelse til at alle lovlige overføringer til deltakerne er identifiserbare etter gjeldende regler. Utvalgets forslag til modell innebærer i utgangspunktet ikke behov for utvidet regnskapsmessig registrering. Det vises til nærmere drøftelse av regnskaps- og revisjonsplikt i kapittel 5.

Det vil være summen av utdeling ved årets slutt som blir utgangspunktet for beregning av ekstra skatt hos deltakeren.

Løsningen medfører ikke behov for registrering av utdeling på nye egne konti for tilbakeholdt overskudd i selskapet. Den endelige beregningen av grunnlaget for ekstrabeskatning skal skje individuelt hos de enkelte deltakerne. Tilbakeholdt overskudd og utdeling vil fremgå av deltakernes eksisterende individuelle egenkapitalkonti i selskapet.

Utdeling fra selskapet må avgrenses mot tilbakebetaling av tidligere innbetalt kapital. Mens utdeling vil gi grunnlag for ekstrabeskatning av deltakeren og ikke endre skjermingsgrunnlaget, vil tilbakebetaling av tidligere innbetalt kapital ikke være skattepliktig for deltakeren, men redusere skjermingsgrunnlaget. Det er behov for en nærmere avgrensning av hva som skal anses som

tilbakebetaling av tidligere innbetalt kapital. For selskaper uten bestemt selskapskapital, gis deltakerne valgfrihet med hensyn til om utdeling skal anses som tilbakebetaling av innbetalt kapital. For selskaper med bestemt selskapskapital, må skattefri tilbakebetaling være forankret i selskapsvedtak.

4.4.3 Skjermingsgrunnlag

I likhet med i aksjonærmodellen, skal skjermingsgrunnlaget i deltakermodellen i utgangspunktet knyttes til en deltakers individuelle investering i virksomheten. Utvalget foreslår at for deltakere som er med i selskapet fra stiftelsen, skal skjermingsgrunnlaget settes til deltakerens innskudd i selskapet. En innskuddsforpliktelse vil ikke være skjermingsgrunnlag. Innskuddet må faktisk være ytt for å være skjermingsgrunnlag.

For selskapsandeler som er ervervet i annenhåndsmarkedet, skal netto vederlag for andelen (dvs. uten overtakelse av gjeld) være skjermingsgrunnlag, sammen med eventuelle senere innskudd i selskapet. At det ikke skal korrigeres særskilt for overtatt gjeld skyldes at kjøpesummen for andelen vil gjenspeile gjelden i virksomheten.

At det ikke korrigeres særskilt for gjeldsovertakelse, reiser særlige spørsmål i de tilfellene en kjøper får betalt for å overta en selskapsandel med tilknyttet gjeldsansvar. I et slikt tilfelle vil ordinær bruk av nettometoden innebære at skjermingsgrunnlaget blir negativt, og at grunnlaget for ekstrabeskatning blir større enn overskuddsandelen ("skjermingstillegg"). I en slik situasjon foreslår utvalget at skjermingsgrunnlaget ikke skal medføre skjermingstillegg. Utvalget legger til grunn at vederlaget skal behandles som negativ inngangsverdi ved senere realisasjon av andelen, dvs. samme løsning som gjelder i dag når en andel er ervervet til underpris.

For selskaper som eksisterer ved iverksettelsen av deltakermodellen, settes skjermingsgrunnlaget ved overgang til deltakermodellen til deltakerens andel av selskapets netto skattemessige verdier, korrigert for eventuell over- eller underpris ved ervervet. En slik løsning vil sikre at skjermingen knyttes til opparbeidede skattlagte verdier ved overgangen til deltakermodellen. Etter iverksettelsen av deltakermodellen vil senere innskudd bli tillagt skjermingsgrunnlaget på ordinært vis.

Med deltakerens andel av selskapets netto skattemessige verdier, menes skattemessig verdi av selskapets eiendeler etter fradrag for selskapets gjeld, det vil si deltakers andel av selskapets "skattemessige egenkapital".

Fordi skjermingsgrunnlaget i deltakermodellen prinsipielt sett knyttes til deltakerens individuelle investering, foreslår utvalget at det skal tas hensyn til over- eller underpris i skjermingsgrunnlaget ved overgangen til deltakermodellen. For andeler ervervet før 1992, vil det ikke være beregnet over- eller underpris. For slike andeler er det derfor kun andel av selskapets skattemessige verdier som blir skjermingsgrunnlag.

Utvalget foreslår at skjermingsgrunnlaget ikke skal settes lavere enn til null ved innføring av deltakermodellen.

Det vises til nærmere omtale av skjermingsgrunnlaget i avsnitt 8.3.1.

4.4.4 Skjermingsrente og skjermingsbeløp

Utvalgets flertall mener at skjermingsrenten i deltakermodellen bør inneholde et sjablontillegg, jf. nærmere begrunnelse i avsnitt 8.3.2. Et sjablontillegg i skjermingsrenten i deltakermodellen vil ut fra nøytralitetshensyn forutsette en vurdering av et tilsvarende tillegg i skjermingsrenten i aksjonærmodellen.

Skjermingsfradraget beregnes som skjermingsgrunnlaget multiplisert med skjermingsrenten. Skjermingsfradraget fradras i inntekt fra selskapet som gir grunnlag for ekstrabeskatning hos deltakeren.

I aksjonærmodellen vil enhver overføring av midler fra selskapet til aksjonær gi grunnlag for beskatning av den delen som overstiger aksjonærens skjermingsgrunnlag. I deltakermodellen er det derimot nødvendig å definere grunnlaget for ekstrabeskatning nærmere. Fordi deltakeren er skattesubjekt for overskuddsskatten, vil ikke enhver overføring fra selskapet gi grunnlag for ekstrabeskatning for den delen som overstiger skjerming. Deltakeren må ha anledning til å motta utdeling for å dekke løpende overskuddsskatt, uten at denne utdelingen gir ekstrabeskatning. Etter utvalgets forslag blir derfor grunnlaget for ekstrabeskatning hos deltakeren slik:

Utdeling

- Løpende skatt på andel av overskudd
- Skjermingsgrunnlag x rente etter skatt
- = Grunnlag for ekstrabeskatning

Ubenyttet skjermingsfradrag oppstår når årets skjerming er større enn utdelingen fratrukket løpende skatt på overskuddsandelen. Ubenyttet skjermingsfradrag skal fremføres og tillegges neste års skjermingsgrunnlag. Ubenyttet skjermingsfradrag vil dermed enten bli utnyttet i frem-

tidig avkastning fra samme virksomhet eller i realisasjonsgevinst på andelen i selskapet. Ved at ubenyttet skjermingsfradrag tillegges skjermingsgrunnlaget hvert år, oppnås en rentekompensasjon ved fremføring svarende til skjermingsrenten.

Ubenyttet skjermingsfradrag skal kun kunne utnyttes i fremtidig inntekt eller realisasjonsgevinst fra samme selskap. I tilfeller hvor en deltaker får en økt andel i selskapet som følge av tilleggserverv av andel mv., eller redusert andel som følge av opptak av ny deltaker i selskapet mv., skal det finne sted et realisasjonsoppgjør. Slike tilfeller med suksessivt erverv skal behandles under ett. Også i disse tilfellene skal det benyttes ett felles skjermingsgrunnlag og -fradrag.

Ubenyttet skjermingsfradrag skal kunne overføres etter skattefri fusjon eller fisjon av deltakerlignet selskap, jf. skatteloven § 11-3 og § 11-5. Det samme gjelder ved annen omdanning fra deltakerlignet selskap til et annet deltakerlignet selskap, jf. skatteloven § 11-20 første ledd c. Ubenyttet skjermingsfradrag skal kunne overføres ved skattefri omdanning fra deltakerlignet selskap til aksjeselskap etter skatteloven § 11-20 første ledd a. En slik overføringsadgang vil være i samsvar med de kontinuitetsbetraktningene som ligger til grunn for skattelovens bestemmelser om skattefri omdanning.

I aksjonærmodellen bortfaller ubenyttet skjermingsfradrag etter realisasjon. Utvalget foreslår at det skal være en tilsvarende begrensning i deltakermodellen.

4.5 Lån til og fra selskapet

4.5.1 Lån fra deltaker til selskap

Renteinntekter beskattes som alminnelig inntekt på mottaker hånd. Utvalget foreslår at renteinntekter over et visst nivå skal tilleggsbeskattes med en sats på 28 pst. på samme måte som i aksjonærmodellen. Hensikten er at deltaker ikke skal kunne få overført midler fra selskap til deltaker uten den ekstra beskatning som ordinære utdelinger etter deltakermodellen vil være gjenstand for.

Utvalget foreslår at skjermingsrenten for slike renteinntekter fastsettes på ett års basis *i forkant* av den aktuelle beregningsperiode. Dette vil øke forutberegneligheten for skattyter og gjøre at selskap og långiver har mulighet til å tilpasse seg den gjeldende skjermingsrenten, slik at regelen om ekstra skatt på renteinntekter ikke kommer til anvendelse.

Ut fra hensynet til administrasjon og etterlevelseskostnader, bør det innføres et terskelbeløp. Lån under denne terskelen faller utenfor reglene om ekstraskatt på renteinntekter. Det vil likevel være adgang til å korrigere lånebeløpet etter armlengdeprinsippet i skatteloven § 13-1.

For ekstraskatt på renteinntekter etter aksjonærmodellen, er det ikke adgang til å fremføre ubenyttet skjerming fra beregningsperioder der skjermingen er høyere enn faktisk påløpte renter på lånet. En tilsvarende regel foreslås for lån til deltakerlignede selskaper.

4.5.2 Lån fra selskap til deltaker

Om en utbetaling fra selskap til deltaker skal anses et lån eller en utdeling vil bero på en konkret vurdering, hvor det vil være sentralt om det foreligger en reell tilbakebetalingsplikt.

Grunnlaget for beregning av ekstra skatt hos deltakeren vil være summen av utdelinger ved årets slutt. Uttak gjennom året vil i utgangspunktet kunne tilbakebetales før årets slutt, og tilbakebetalt beløp vil således ikke uten videre medføre ekstrabeskatning hos deltakeren. Beløp som systematisk er tatt ut av selskapet gjennom året i form av lån, kan ikke godtas tilbakebetalt på denne måten like før årsskiftet.

Det vises til nærmere omtale av låneforhold mellom selskap og deltaker i kapittel 9.

4.6 Realisasjon av andel

Deltakermodellen krever en endring i gevinstbeskatningsreglene i forhold til dagens regler. Utvalget foreslår at gevinstbeskatningen i deltakermodellen skal skje etter en metode som gir tilnærmet samme resultater som i aksjonærmodellen. Det innebærer at gevinsten skal skattlegges som alminnelig inntekt og beregnes slik:

- Netto salgsvederlag for andelen
- Netto kjøpesum inkl. kjøpsomkostninger
- Ubenyttet skjerming på realisasjonstidspunktet
- = Skattepliktig gevinst

I tillegg må det korrigeres for deltakerens kapitalinnskudd i eierperioden og tilbakebetaling av tidligere innskutt kapital. Et kapitalinnskudd vil øke inngangsverdien, og en tilbakebetaling reduserer inngangsverdien.

Utvalget viser i denne forbindelse til aksjonærmodellen, hvor ubenyttet skjerming på realisasjonstidspunktet reduserer skattepliktig gevinst,

men ikke kan føre til eller øke fradragsberettiget tap. En tilsvarende begrensning bør gjennomføres i deltakermodellen.

Det skal også korrigeres for tilfeller der deltakeren har dekket ordinær overskuddsskatt med midler fra andre kilder enn selskapet, fordi dette reelt sett kan likestilles med innskudd i selskapet. Tilsvarende korreksjon skal skje ved underskudd i selskapet, slik at den skattemessige verdien av underskuddet skal redusere inngangsverdi.

Tilbakeholdt overskudd følger andelen ved realisasjon.

For andeler ervervet før 1. januar 2006 skal andel av skattemessige verdier i selskapet, korrigert for eventuell over- eller underpris ved ervervet, være inngangsverdi.

Det vises til nærmere omtale av realisasjonsgevinster på andel i kapittel 10.

4.7 Ansvar for skatteforpliktelser

I dag er de enkelte deltakerne ansvarlig for skatt som er utlignet på dem selv, men har ikke personlig ansvar for andre deltakers skatt. I tillegg har selskapet et subsidiært ansvar etter skattebetalingsloven § 37 nr. 3, med regress til deltakeren etter skattebetalingsloven § 37 nr. 6. Selskapets subsidiære ansvar etter denne bestemmelsen omfatter ikke deltakers skatt på realisasjonsgevinst på andelen, jf. Finansdepartementets uttalelse i Utv. 1994 side 547. Selskapets subsidiære ansvar omfatter heller ikke ansvar for skatt på beregnet personinntekt på grunnlag av selskapsdeltakelsen.

Utvalget foreslår ingen endring i denne ansvarsbestemmelsen. Det betyr at selskapets subsidiære ansvar for deltakernes skatteforpliktelse skal omfatte alminnelig overskuddsskatt på deltakerens overskuddsandel, men ikke ekstraskatt etter deltakermodellen. Selskapets subsidiære ansvar skal heller ikke omfatte skatt på deltakers realisasjonsgevinst på andel.

4.8 Forholdet til utlandet

Deltakermodellen er ikke avgrenset til å gjelde for norske deltakere i norske deltakerlignede selskaper, men skal også kunne få anvendelse i forhold til utenlandske selskaper med norske deltakere og utenlandske deltakere i norske selskaper.

Det vises til nærmere omtale av forholdet til utlandet i kapittel 11.

4.9 Regnskaps- og revisjonsplikt

Utvalget foreslår ingen endringer i selskapenes regnskaps- og revisjonsplikt. Det vises til nærmere omtale i kapittel 7.

4.10 Illustrasjon av modellens virkemåte ved talleksempler

4.10.1 Innledning

Eksemplene i dette avsnittet gir en tallmessig oversikt over hvordan deltakermodellen virker. Talleksemplene illustrerer hvordan skattegrunnlagene og skjermingsbeløpene fremkommer under ulike forutsetninger om overskudd, utdelingspolitikk og realisasjon. Det understrekes at eksemplene er gjort enkle for å tydeliggjøre modellens *virkemåte*.

I tabell 4.1 og 4.2 vises eksempler med hhv. overskudd større enn skjermingsbeløpet og overskudd mindre enn skjermingsbeløpet. I hvert eksempel vises også tilfeller med og uten salg av eierandelen. Det fremgår av eksemplene at det samlede grunnlaget for ekstrabeskatning ikke påvirkes av salg eller utdelingspolitikk. I 4.10.2 og 4.10.3 gjennomgås tallene i eksemplene med forklaring på hvordan de fremkommer. Tallene i parentes viser til korresponderende linjer i tabell 4.1 og 4.2.

Felles for eksemplene er et initialinnskudd på 100 ((1) og (24)), som også danner utgangspunkt for skjermingsgrunnlaget. Skjermingsrenten er vilkårlig valgt til 5 pst. Skjermingsgrunnlaget oppjusteres hvert år med ubenyttet skjermingsbeløp, slik at nåverdien av ubenyttet skjermingsbeløp opprettholdes. Utdeling utover skjermingsbeløpet og det som tilsvarende "overskuddsskatt"¹ på andelen, inngår i grunnlaget for alminnelig inntekt. Utdelingen blir med dette en "etter skatt" størrelse, hvilket bl.a. innebærer at det er riktig å benytte en skjermingsrente som tilsvarende risikofri rente etter skatt. Næringsinntekt som tas ut av virksomheten vil dermed bli beskattet med 48,16 pst. på marginen.

4.10.2 Tilfelle med sikkert overskudd større enn skjermingsbeløpet

I tilfelle A1 og A2 i tabell 4.1 legges det til grunn en investering som med full sikkerhet gir et årlig overskudd på 10 pst. av kapitalen i foretaket. Det første

¹ Overskuddsandelen er skattepliktig som alminnelig inntekt på personens hånd. Denne skatten refereres til som overskuddsskatt for å få et begrepsmessig skille fra skatt på uttak.

året tas hele overskuddet (2) ut. Overskuddet skal beskattes med 28 pst. skatt som alminnelig inntekt (overskuddsskatt (5)). Denne skatten skal trekkes fra når grunnlaget for ekstrabeskatning skal regnes ut. Grunnlaget for ekstrabeskatning (6) blir utdeling (3) minus tilgjengelig skjermingsbeløp (4) minus det som må tas ut for å dekke skatteforpliktelsen på overskuddet (5).

I A1 selger den opprinnelige eieren sin eierandel etter utgangen av år 2. I foretaket ligger det på salgstidspunktet et tilbakeholdt overskudd på 7,2 ((7) og (8)) etter overskuddsskatt. En må imidlertid anta at kjøperen ikke vil betale for den latente skatteforpliktelsen som er knyttet til det tilbakeholdte overskuddet. Dersom prisen justeres for hele denne skatteforpliktelsen, blir salgsvederlaget 105,5 (11) som blir kjøpers inngangsverdi og grunnlag for skjerming (14).²

I A2 blir ikke andelen solgt, men overskuddet blir i sin helhet holdt tilbake i selskapet i år 2, med unntak av det som går til å dekke andelen av overskuddsskatten. Ubenyttet skjermingsbeløp legges til skjermingsgrunnlaget. Tilgjengelig skjermingsfradrag i år 3 blir årets skjermingsfradrag på 105*5 pst. = 5,3 i tillegg til tidligere ubenyttet skjermingsfradrag på 5. I år 3 "tappes" i begge tilfeller virksomheten for årets overskudd og ev. tilbakeholdt overskudd.

Det samlede grunnlaget for beskatning er høyere i A1 enn i A2. Kjøper har imidlertid i tilfelle A1 et latent tap (22) knyttet til at inngangsverdien blir høyere ved overtakelsen, som utlignes dersom det foretas et salg etter utgangen av år 3. I tilfelle med overskudd over skjermingsbeløpet blir skattegrunnlagene dermed ikke påvirket av skattyters disposisjoner.³

4.10.3 Tilfelle med overskudd lavere enn skjermingsbeløpet

I tilfelle B legges det til grunn en investering som gir en årlig overskudd på 1 pst. av kapitalen i foretaket, slik at investor ikke får utnyttet hele skjermingsbeløpet. Eksemplene B1 og B2 er i utgangspunktet like som A1 og A2, bortsett fra det årlige

² Prisen for eierandelen er opprinnelig inngangsverdi pluss etterskatt-verdien av det tilbakeholdte overskudd. Kjøper vil imidlertid oppnå høyere skjerming som følge av at inngangsverdien øker, noe som gjør at det tilbakeholdte overskudd ikke vil ekstrabeskattes fullt ut ved uttak. Dette er hensyntatt i denne beregningen og fremkommer som:

$$(1) + (7) * \frac{(1 - 0,28)^2}{(1 - 0,05)}$$

³ Tallene i eksemplene er avrundet. Eksakte tall vil vise at det samlede skattegrunnlaget i A1 vil være noe lavere enn i A2. Dette skyldes at kjøper i A1 vil ha noe høyere skjermingsgrunnlag i år 3, som følge av investeringen som er gjort.

overskuddet. I år 1 tas overskuddet ut av virksomheten, og ubenyttet skjerming på 4,28 videreføres til neste års skjermingsgrunnlag.

I B1 selges eierandelen etter 2 år. Salgsvederlaget fremkommer på samme måte som i A1. Gevinsten (37) er ikke stor nok til å romme hele det tilgjengelige skjermingsbeløpet (35). Det tilgjengelige skjermingsbeløpet er på 9,5, som fremkommer ved å legge sammen tidligere ubenyttet skjermingsbeløp (29) og åres skjerming på 5,2. Hele gevinsten (37) skjermes, og det resterende skjermingsbeløpet (38) går tapt. Ny inngangsverdi (og dermed nytt skjermingsgrunnlag) for kjøper er 100,55. Etter utgangen av år 3 tappes selskapet for tilbakeholdt overskudd på samme måte som i tilfelle A.

I B2 blir det i år 2 ikke foretatt utdeling utover det som skal dekke skatten på overskuddet, og det ubenyttede skjermingsbeløpet fremføres fra år 2 til år 3. Tilbakeholdt overskudd tas ut etter utgangen av år 3. Det vil ikke være grunnlag for ekstrabeskatning verken i B1 eller B2, og modellen behandler således de to tilfellene likt. Ved salg etter år 3 vil det imidlertid oppstå en forskjell som følge av at det i B1 gis fradrag i annen alminnelig inntekt for et reelt tap som en følge av høyere inngangsverdi.

4.10.4 Tilfelle med underskudd – risikoavlastning og finansieringsnøytralitet

I deltakermodellen får ikke investor fradrag for investeringsutgiften i grunnlaget for ekstrabeskatning før ved salg eller opphør av virksomheten. For å oppnå nøytralitet må derfor investoren kompenseres gjennom et fradrag for den finansielle alternativkostnaden knyttet til investeringen i investeringens levetid, jf. vedlegg 1. Skjermingsfradraget ivaretar dette. En modell hvor det blir gitt fradrag dersom avkastningen er lavere enn skjermingsbeløpet er således nøytral mht. finansieringskostnader. Staten kan da oppfattes som en passiv medinvestor som tar en andel av avkastning over skjermingsbeløpet når det går bra, og betaler sin andel av differansen mellom faktisk avkastning og skjermingsbeløpet i form av et skattefradrag når det går dårlig. Statens deltakelse i prosjektet innebærer dermed en risikoavlastning for de øvrige deltakerne. Dette gjør at ikke ny egenkapital diskrimineres som finansieringskilde fremfor tilbakeholdt overskudd og gjeld. Dette er særlig viktig for små og nystartede bedrifter med lite eller ingen tilgang til tilbakeholdt overskudd, og bedrifter som er kreditrasjonerte.

Dersom ubenyttet skjermingsfradrag går tapt når eierandelen realiseres eller virksomheten opphører, vil ikke forutsetningen for finansieringsnøy-

tralitet og risikodeling holde. I aksjonærmodellen er det foreslått at ubenyttet skjerming går tapt ved realisasjon for å forhindre problemet med såkalte årsskiftehandler. Utvalget anser det som problema-

tisk å gi adgang til fremføring av ubenyttet skjerming etter realisasjon også i deltakermodellen, og foreslår like regler som i aksjonærmodellen på dette punkt.

Tabell 4.1 Tilfelle A, overskudd større enn skjermingsbeløpet

A1: Ved salg etter utgangen av år 2		A2: Ved tilbakeholdt overskudd	
<i>År 1:</i>			
1)Innskudd	100	Innskudd	100
2)Overskudd	10	Overskudd	10
3)Utdeling	10	Utdeling	10
4)Skjermingsbeløp	5	Skjermingsbeløp	5
5)Overskuddsskatt	2,8	Overskuddsskatt	2,8
6)Grunnlag ekstraskatt (3)-(4)-(5)	2,2	Grunnlag ekstraskatt	2,2
<i>År 2:</i>			
7)Overskudd	10	Overskudd	10
8)Utdeling	2,8	Utdeling	2,8
9)Overskuddsskatt	2,8	Overskuddsskatt	2,8
10)Skjermingsbeløp	5	Skjermingsbeløp	5
11)Salg ^a	105,5		
12)Gevinst (11)-(1)	5,5		
13) Grunnlag ekstraskatt (12)-(10)	0,5	Grunnlag ekstraskatt	0
<i>År 3:</i>			
14)Ny inngangsverdi (12)	105,5	Skjermingsgrunnlag	105
15)Overskudd (107,2*10%)	10,7	Overskudd	10,7
16)Utdeling (7)-(8)+(15)	17,9	Utdeling	17,9
17)Overskuddsskatt	3	Overskuddsskatt	3
18)Skjermingsbeløp (14)*5%	5,3	Skjermingsbeløp	10,3
19) Grunnlag ekstraskatt (16)-(17)-(18)	9,6	Grunnlag ekstraskatt	4,6
20)Samlet grunnlag for ekstraskatt (6)+(13)+(19)	12,3		6,9
21)Salg	100		100
22)Tap	5,5		0
23)Samlet grunnlag for ekstraskatt	6,8		6,9

^a Skjermingsbeløp år 2 tilfaller selger forutsatt at salget skjer etter utgangen av år 2.

Tabell 4.2 Tilfelle B, positiv overskudd mindre enn skjermingsbeløpet

B1: Ved salg etter utgangen av år 2

B2: Ved tilbakeholdt overskudd

År 1:

24) Innskudd	100	Innskudd	100
25) Overskudd	1	Overskudd	1
26) Utdeling	1	Utdeling	1
27) Skjermingsbeløp	5	Skjermingsbeløp	5
28) Overskuddsskatt	0,28	Overskuddsskatt	0,28
29) Ubenyttet skjerming (27)- (26)+(28)	4,28	Ubenyttet skjerming	4,28
30) Grunnlag ekstraskatt (26)-(27)-(28)	0	Grunnlag ekstraskatt	0

År 2:

31) Skjermingsgrunnlag (24)+(29)	104,28	Skjermingsgrunnlag	104,28
32) Overskudd	1	Overskudd	1
33) Utdeling	0,28	Utdeling	0,28
34) Overskuddsskatt	0,28	Overskuddsskatt	0,28
35) Skjermingsbeløp (29)+(31)*5%	9,5	Skjermingsbeløp	9,5
36) Salg ^a	100,55		
37) Gevinst	0,55		
38) Ubenyttet skjerming (35)- (37)	8,95	Ubenyttet skjerming	9,5
39) Grunnlag ekstraskatt	0	Grunnlag ekstraskatt	0

År 3:

40) Innskudd	100,55	Skjermingsgrunnlag	109,5
41) Overskudd	1,01	Overskudd	1,01
42) Utdeling (32)-(34)+(41)	1,73	Utdeling	1,73
43) Overskuddsskatt	0,28	Overskuddsskatt	0,28
44) Skjermingsbeløp (40)*5%	5,3	Skjermingsbeløp	15
45) Grunnlag ekstraskatt	0	Grunnlag ekstraskatt	0
46) Samlet grunnlag for ekstraskatt	0		0

^a Skjermingsbeløp år 2 tilfaller selger forutsatt at salget skjer etter utgangen av år 2

4.11 Obligatorisk eller valgfri modell

En problemstilling er hvorvidt deltakermodellen bør være obligatorisk for deltakerlignede selskaper, eller om den bør være valgfri. Formålet med en frivillig ordning må være å oppnå en enklere beskatning for skattytere som ikke ønsker å benytte seg av utdelingsbeskatning. Utvalget mener imidlertid at

en slik forenklingsgevinst trolig vil være beskjeden. Derimot vil en frivillig ordning reise en rekke problemer knyttet til den ligningsmessige behandlingen. Ligningsmyndighetene vil da måtte håndtere flere modeller for deltakerlignede selskaper, noe som er uheldig også sett i forhold til at dette kommer i tillegg til modeller for aksjeselskaper og enkeltpersonforetak.

Et alternativ til deltakermodellen er skjermingsmodellen, slik den er beskrevet i skattemeldingen. Det vil imidlertid innebære betydelige endringer for skattyter å skifte mellom deltakermodellen og skjermingsmodellen. Den store forskjellen knytter seg særlig til at skjermingsgrunnlaget er forskjellig i de to modellene. I deltakermodellen, hvor utdelingen danner grunnlaget for ekstrabeskatning, er det riktig å legge kostpris til grunn for skjermingen. I skjermingsmodellen, hvor ekstrabeskatningen skjer løpende på grunnlag av overskuddet i virksomheten, er det riktig å legge deltakerens andel av den skattemessige verdien av kapitalen til grunn. Dette grunnlaget reduseres med skattemessige avskrivninger hvert år, og mulighet for (hyppige) skifte(r) mellom de to modellene vil trolig innebære store administrative kostnader og ha betydelige negative økonomiske

implikasjoner. Et alternativ kan være at valget av modell ikke kan fravikes på et senere tidspunkt. I alle tilfeller må beskatningsmodellen gjelde på selskapsnivå, da det trolig ikke vil være praktisk mulig å åpne for individuell valgfrihet på deltakernivå.

Et annet alternativ til deltakermodellen kan være en modell hvor skattyter kan velge at maksimal utdeling blir lagt til grunn for ekstrabeskatningen. En slik modell kan tenkes å innebære en forenkling for skatteyter. Skattemessig sett vil en slik modell imidlertid være strengt dominert av deltakermodellen. Skattyter vil aldri tjene på å binde seg til en slik modell fremfor å ha muligheten til hvert år å velge hvor stor utdelingen skal være. Videre må maksimalt uttak defineres, og det vil trolig ikke innebære noen stor forenkling i forhold til å fastslå faktisk utdeling.

Kapittel 5

Regnskaps- og revisjonsplikt

5.1 Oversikt over gjeldende rett

5.1.1 Regnskapsplikt

I hvilken grad en økonomisk virksomhet er regnskapspliktig reguleres fra og med 2005 av både regnskapsloven og den nye bokføringsloven (trådte med enkelte unntak i kraft 1. januar 2005). Plikten kan være mer eller mindre omfattende. Man bruker ofte begrepene alminnelig og begrenset regnskapsplikt (bokføringsloven opererer med begrepet "bokføringspliktige"). Alminnelig regnskapsplikt betyr i denne sammenheng full årsregnskapsplikt etter regnskapsloven. Dette innebærer at virksomheten på grunnlag av årets bokførte transaksjoner skal utarbeide årsregnskap og årsberetning. Årsregnskapet skal bestå av resultatregnskap, balanse, kontantstrømoppstilling og noteopplysninger. I årsberetningen skal det gis opplysninger om arten av virksomheten og hvor virksomheten drives.

Alle årsregnskapspliktige er bokføringspliktige etter bokføringsloven § 2 første ledd.

For virksomheter som er underlagt årsregnskapsplikt er det innført en differensiering etter virksomhetens størrelse. Dette stiller forskjellige krav til "små" og "store" foretak. Foretak defineres i denne sammenheng som "små foretak" dersom de på balansedagen ikke overskrider grensene for to av følgende tre vilkår:

- salgsinntekt: 60 millioner kroner
- balansesum: 30 millioner kroner
- gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret: 50 årsverk

For virksomheter som regnes som små, er regnskapsplikten på enkelte områder begrenset. Det gjelder særlige regler for virksomheter som inngår i et konsern.

De minste virksomhetene er ikke underlagt alminnelig regnskapsplikt. Disse er kun bokføringspliktige etter bokføringsloven (tidligere begrenset regnskapsplikt etter regnskapslovens kapittel 2). Bokføringsplikten er en plikt til å registrere og dokumentere opplysninger om transaksjoner som har betydning for størrelsen og sammen-

setningen av den regnskapspliktiges eiendeler, gjeld, inntekter og kostnader.

For deltakerlignede selskaper reguleres omfanget av regnskapsplikten i utgangspunktet av regnskapsloven § 1-2 første ledd nr. 4. Etter bestemmelsen er selskap som definert i selskapsloven § 1-2 første ledd bokstav a (det vil si deltakerlignede selskaper) unntatt fra årsregnskapsplikt bare når følgende kriterier er oppfylt:

- selskapet ikke er partrederi
- selskapet har mindre enn fem millioner kroner i salgsinntekt
- selskapet har færre enn fem ansatte
- selskapet har fem deltakere eller færre
- ingen av deltakerne er juridisk person med begrenset ansvar

Også interkommunale selskaper er unntatt fra årsregnskapsplikt etter denne paragrafen. Dette kommer av at regnskapsplikten for slike selskaper er regulert i egen lov om interkommunal selskaper (lov av 29. januar 1999 nr. 6), som bestemmer at regnskapslovens regler skal gjelde med mindre selskapsavtalen bestemmer at selskapet i stedet skal avlegge regnskap etter kommunale regnskapsprinsipper (§ 27 første ledd).

Omfanget av regnskapsplikten for enkeltpersonforetak reguleres av regnskapsloven § 1-2 første ledd nr. 11. Enkeltpersonforetak er underlagt alminnelig regnskapsplikt dersom foretaket oppfyller ett av følgende to vilkår:

- har eiendeler med verdi over 20 millioner kroner
- har flere enn 20 ansatte

Etter bokføringsloven er enhver som har plikt til å levere omsetningsoppgave etter merverdiavgiftsloven og alle som har plikt til å levere næringsoppgave etter ligningsloven, det vil si alle som driver virksomhet eller utleie av fast eiendom, bokføringspliktig etter bokføringsloven § 2 annet ledd. Bestemmelsen omfatter med andre ord alle enkeltpersonforetak og deltakerlignede selskaper, også de som ikke oppfyller vilkårene for årsregnskapsplikt beskrevet ovenfor.

Bokføringspliktige er også pliktige til å levere næringsoppgave etter ligningsloven kapittel 4. Næringsoppgaven skal vise en samlet og total oversikt over næringsvirksomhetens inntekter, kostnader, eiendeler og forpliktelser, samt kapitalendringer. Dette inkluderer en avstemming av egenkapitalen som skal vise alle utdelinger, innskudd og andre egenkapitaljusteringer (for eksempel endring av regnskapsprinsipp, emisjonskostnader og retting av feil fra tidligere år) gjennom året. For årsregnskapspliktige skal egenkapitalavstemmingen spesifiseres i et eget vedlegg til næringsoppgaven.

5.1.2 Revisjonsplikt

Virksomheter med årsregnskapsplikt etter regnskapsloven § 1-2 første ledd er som hovedregel også revisjonspliktige (revisorloven § 2-1). Revisjonsplikt innebærer at den regnskapspliktige skal påse at årsregnskapet revideres, i henhold til revisorlovens nærmere bestemmelser, av en registrert revisor eller statsautorisert revisor.

Regnskapsloven § 8-2 første ledd pålegger årsregnskapspliktige å sende et eksemplar av årsregnskapet, årsberetningen og revisjonsberetningen til regnskapsregisteret. I forskrift av 16. desember 1998 nr. 1234 fastsatt med hjemmel i regnskapsloven, er deltakerlignede selskaper som defineres som "små foretak" unntatt fra denne innsendingsplikten, med mindre virksomheten driver utvinning eller rørledningstransport av petroleum (forskriftens § 1-1 første ledd). Unntatt fra denne plikten er også indre selskap (forskriftens § 1-1 annet ledd).

5.2 Deltakermodellen og krav til regnskap og revisjon

En grunnleggende forutsetning for at utvalgets forslag til skattemodell for deltakerlignede selskaper skal kunne anvendes, er at alle utdelinger fra selskapet lar seg identifisere i selskapets regnskap. Etter regnskapsloven § 2-1 første ledd innebærer bokføringsplikten en plikt til å "[...] registrere opp-

lysninger om transaksjoner og andre disposisjoner som har betydning for størrelsen og sammensetningen av den regnskapspliktiges eiendeler, gjeld, inntekter og kostnader" (bestemmelsen oppheves fra 1. januar 2006 og erstattes av bokføringslovens regler, med dette innebærer ingen endring av hvilke transaksjoner som skal bokføres). Utdeling fra selskapet er en disposisjon som omfattes av bokføringsplikten.

Under gjeldende skattemodell er det liten grunn til å anta at utdeling ikke bokføres eller bokføres feil, siden skatleggingen skjer fortløpende og således ikke påvirkes av utdelinger. Dette kan imidlertid stille seg annerledes dersom utvalgets forslag til skattemodell legges til grunn. Skattebelastningen vil da avhenge direkte av eventuelle utdelinger.

I Skatteutvalget (NOU 2003:9) pekes det på at det ikke finnes formaliserte regler for utdelinger fra deltakerlignede selskaper. For aksjeselskaper skal aksjelovens bestemmelser om fremgangsmåten for beslutninger om utbytte sikre notoritet omkring utbetalingen. Tilsvarende regler finnes ikke for deltakerlignede selskaper. Utbetalinger fra disse skjer i hovedsak gjennom beslutning av styret eller selskapsmøtet.

Det største og mest praktiske problemet er antakelig at salg av varer og tjenester holdes helt utenfor regnskapet ("svart omsetning"). Dette problemet eksisterer imidlertid uavhengig av om modellen for ekstrabeskatning knyttes til utdeling eller ikke, og kan derfor ikke anses som et argument mot utdelingsbeskatning.

Selv om deltakerlignede selskaper ikke er underlagt samme formaliserte regler om fremgangsmåten ved *beslutninger* om utbetalinger som aksjeselskaper, mener utvalget at kravene til regnskap og bokføring, og den pliktige dokumentasjonen av virksomhetens transaksjoner, vil sikre en korrekt registrering av utdeling. Dokumentasjonsplikten knytter seg til inntekter, kostnader og formuesposter samt innskudd og utdeling. Enhver transaksjon knyttet til næringsvirksomheten skal dokumenteres med bilag og være etterprøvable.

Utvalget foreslår derfor ingen endringer i gjeldende regnskaps- og revisjonsregler.

Kapittel 6

Hvilke selskaper omfattes av forslaget

6.1 Selskapsdefinisjonen

I dette kapitlet drøftes spørsmålet om hvilke selskaper som bør omfattes av utvalgets forslag til beskatningsmodell for deltakerlignede selskaper. Et selskap kan defineres som et rettsforhold mellom to eller flere parter, som går ut på at partene seg i mellom og som regel også overfor tredjemenn skal utøve en virksomhet for felles regning og risiko, jf. selskapsloven § 2-1 første ledd bokstav a. I de fleste tilfeller er det uproblematisk å fastslå om det foreligger et selskap.

Ansvar for selskapets gjeld skal overfor tredjemenn være ubegrenset. Mellom deltakerne kan ansvaret være fordelt etter forskjellige metoder. De vanligste foretaksformene er:

Ansvarlig selskap (ANS): Selskap hvor alle deltakerne har et ubegrenset ansvar for selskapets forpliktelser.

Ansvarlig selskap med delt ansvar (DA): Selskap hvor alle deltakerne har et beløpsmessig ubegrenset ansvar for selskapets forpliktelser, men den enkelte deltaker kun er ansvarlig for den del av gjelden som svarer til deltakerens selskapsandel.

Kommandittselskap (KS): Selskap hvor minst én deltaker har et ubegrenset ansvar for selskapets forpliktelser og minst én annen har et beløpsmessig begrenset ansvar (uten å være stille deltaker).

Partrederi: Selskap som har til formål å drive rederivirksomhet og hvor deltakernes ansvar for selskapets forpliktelser enten er ubegrenset eller begrenset til den del som svarer til deltakerens selskapsandel.

Indre selskap: Selskap som ikke opptrer som sådant overfor tredjemenn.

Stille deltaker: Deltaker i et selskap der det er avtalt at deltakelsen ikke skal framtre utad og at deltakerens ansvar er begrenset til en bestemt sum.

Dersom ingen av deltakerne har et ubegrenset ansvar for selskapets forpliktelser, enten udelt eller for deler som til sammen utgjør selskapets samlede forpliktelser, reguleres forholdet i utgangspunktet av aksjelovgivningen. Selskapslovens system er at dersom det ikke er avtalt noen fordeling av ansvaret, har alle deltakerne et personlig og ubegrenset ansvar for selskapets forpliktelser.

Som regel vil det ikke være vanskelig å fastslå om virksomhetskravet er oppfylt. I enkelte tilfeller kan det imidlertid være at omfanget av virksomheten er så lite at det kan være tvilsomt om det foreligger økonomisk virksomhet i skattelovens forstand. En problemstilling kan være at deltakerne selv ikke har tatt stilling til om det foreligger utøvelse av virksomhet gjennom et selskap, enten fordi aktiviteten er lite omfattende, eller fordi samarbeidet dem imellom er så begrenset at de anser seg selv som to eller flere selvstendig næringsdrivende.

I selskapsrettslig sammenheng er det ikke avgjørende for om det foreligger et selskap at virksomheten er registrert som selskap, eller at det er stiftet på en særskilt måte. Dersom det utøves virksomhet for felles regning og risiko, kan det således foreligge et materielt, ikke-registrert selskap selv om deltakerne ikke har fulgt selskapslovens stiftelsesregler. En annen måte å uttrykke dette på er at stiftelses- og registreringsregler ikke er gyldighetsbetingelser. Dette går også frem av selskapslovens forarbeider, se blant annet Ot.prp. nr. 47 (1984-85) side 39.

6.2 Nettolignede sameier

Et aktuelt problem er grensedragningen mellom tingsrettslige sameier og selskapsforhold. Skatteloven inneholder i dag regler om nettolignede sameier, som hovedsakelig har til hensikt å gjøre denne vurderingen enklere for ligningsmyndighetene. Reglene finnes i skatteloven § 10-40 annet ledd, og går ut på at sameiere skal lignede som selskapsdeltakere (nettoligning) når en felles utnyttelse av sameietingen er rettet mot andre enn sameierne, og denne bruken ikke er uvesentlig i forhold til sameiernes egen bruk. I praksis blir dette tolket slik at grensen for ekstern utnyttelse går ved 25 pst. av den totale utnyttelsen.

Utvalget mener at den gjeldende regel om nettolignede sameier ikke lenger vil være hensiktsmessig etter innføring av deltakermodellen, da grensene for nettoligning etter denne bestemmelsen ikke er den samme som grensen for hva som utgjør økonomisk virksomhet i skattelovens for-

stand. Grensen for når deltakermodellen og reglene om ekstrabeskatning skal komme til anvendelse, bør etter utvalgets oppfatning gå ved skillet mellom virksomhet og passiv kapitalavkastning. Skatteloven gir liten veiledning om hvor dette skillet skal trekkes. Avgrensningen følger først og fremst av rettspraksis, ligningspraksis og juridisk teori. Lignings-ABC lister opp en rekke forhold som vil være av betydning ved en slik vurdering. For utleie av fast eiendom indikeres det blant annet at grensen bør gå ved utleie av mer enn 500 kvm (til forretningsformål) eller utleie av 5 leiligheter eller mer (til boligformål). Utvalget mener det er en fordel om momentene i en slik vurdering får en klarere hjemmel i skatteloven.

6.3 Hvilke foretaksformer bør omfattes av en deltakermodell?

Hvilke selskaper som skal omfattes av deltakermodellen, er for det første et spørsmål om det er grunner til å la enkelte selskapstyper holdes utenfor modellen. For det andre blir det et spørsmål om modellen kun skal gjelde for registrerte selskaper, eller om registrering og eventuelt stiftelsesmåte ikke bør tillegges betydning.

6.3.1 Materielle ikke-registrerte selskaper

Som nevnt ovenfor kan det forligge et selskap, selv om deltakerne ikke har fulgt noen formell prosedyre for stiftelse. To personer driver for eksempel hvert sitt enkeltpersonforetak og innleder etter hvert et samarbeid. På et tidspunkt er samarbeidet av en slik karakter at det må sies å foreligge et selskap. At deltakerne selv ikke hadde sett for seg en selskapsdannelse er ikke nødvendigvis avgjørende. Et annet eksempel er to eller flere sameiere som begynner med utleie av sameiegjenstanden overfor tredjemenn. Når denne utleien når et visst omfang, kan virksomhetsvilkåret være oppfylt, og sameierne vil dermed materielt sett være deltakere i et deltakerlignet selskap.

Eksemplene viser at det kan være en flytende overgang fra et tingsrettslig sameie eller fra et enkeltpersonforetak, til et deltakerlignet selskap. Det vil ikke nødvendigvis foreligge en avtale eller et vedtak som knytter stiftelsen av selskapet til et bestemt tidspunkt. Praktiske hensyn kan derfor tilsi at deltakermodellen knyttes opp til registrerte selskaper.

I prinsippet bør imidlertid alle som i realiteten er deltakere i et deltakerlignet selskap skattlegges likt. En utrykkelig regel om at registreringen er

avgjørende, vil medføre at vilkårene for å anses som selskapsdeltaker ikke er de samme i skatteretten som i andre sammenhenger. En slik regel vil i utgangspunktet også medføre at deltakere i indre selskaper ikke lenger vil beskattes som selskapsdeltakere. Et indre selskap er et selskap som ikke opptrer som sådant overfor tredjemann, jf. selskapsloven § 1-2 første ledd c. Dette vilkåret innebærer at et indre selskap heller ikke kan være registrert i enhetsregisteret eller foretaksregisteret. Etter utvalgets oppfatning tilsier ikke denne forskjellen at deltakere i indre selskaper ikke bør skattlegges etter samme prinsipper som andre selskapsdeltakere. Utvalget er for øvrig av den oppfatning at det bør vurderes å innføre en registreringsplikt også for indre selskaper.

Utvalget mener det ikke er nødvendig å knytte beskatning etter deltakermodellen til et vilkår om at selskapet må være registrert. Dette betyr at alle som reelt er selskapsdeltakere også skal beskattes som slike. Anvendelsesområdet for deltakermodellen bør baseres på skillet mellom virksomhet og passiv kapitalavkastning. Det er en fordel om regelverket kan gi en klarere anvisning på hvordan skillet skal trekkes. Dette vil også fjerne behovet for dagens regler om nettolignede sameier.

Grensen mellom to eller flere samarbeidende enkeltpersonforetak og et deltakerlignet selskap er av betydning også i dag. Vurderingen vil være den samme med utvalgets beskatningsmodell.

For enkeltpersonforetak foreslår utvalget en skjermingsmodell med ekstrabeskatning ved opp tjeningen og ikke ved utdeling (foretaksmodellen). Etter deltakermodellen vil deltakeren i praksis ofte ha en valgfrihet med hensyn til om en utbetaling fra selskapet skal beskattes som alminnelig inntekt eller personinntekt, samt når den skal komme til beskatning. Utvalget mener derfor at det ikke vil være behov for noen ytterligere rutiner eller regler for å sikre at materielle ikke-registrerte selskaper fanges opp av deltakermodellen.

Som det fremgår ovenfor, er det etter utvalgets oppfatning ikke behov for særlige regler for beskatning av skattytere som reelt sett er selskapsdeltakere, men som på grunn av manglende registrering av selskapet ikke beskattes i henhold til dette. Utvalget antar videre at problemstillingen er av begrenset betydning, da de fleste materielle selskaper i praksis er registrert. De har også en selskapsrettslig plikt til dette. Etter foretaksregisterloven (§ 10-4) er det straffbart å ikke oppfylle meldepikten for næringsdrivende selskaper.

I de tilfeller hvor virksomheten likevel ikke registreres, vil deltakerne skattlegges hver for seg for sin næringsinntekt. For å lignes som selskaps-

deltakere i slike tilfeller, må det være adgang til å dokumentere ovenfor ligningsmyndighetene at de oppfyller vilkårene for å være deltakere i et deltakerlignet selskap, tilsvarende det som gjelder for indre selskaper i dag.

Problemstillingen foran gjelder hva som utgjør et selskap med tanke på beskatningen. Den samme problemstillingen gjør seg i prinsippet også gjeldende ved avvikling av virksomheten. Det kan være at virksomhetens omfang reduseres slik at det reelt sett ikke lenger foreligger et selskap. I en slik situasjon er det etter gjeldende rett avgjørende om deltakerne selv oppløser selskapet.

6.3.2 Særskilte foretaksformer

Foran er særlige problemstillinger knyttet til indre selskaper beskrevet. Når det gjelder avgrensning

av modellens anvendelsesområde for andre særskilte foretaksformer, reiser dette en rekke tekniske spørsmål om hvorvidt modellen er gjennomførbar og hensiktsmessig for slike. Et eksempel på dette er samarbeidsavtaler i petroleumsvirksomheten som nevnt i selskapsloven § 1-1 fjerde ledd. Utvalget går ikke nærmere inn på disse spørsmålene, og lar det være opp til departementet å utrede dem nærmere.

6.3.3 Konklusjon

Utvalget foreslår at anvendelsesområdet for deltakermodellen skal tilsvare anvendelsesområdet for nettoligning i dag, dvs. at reglene skal gjelde for ansvarlig selskap, kommandittselskap, indre selskap og partrederi. Særreglene om nettolignede sameier foreslås opphevet

Kapittel 7

Ordinær overskuddsbeskatning – fortsatt deltakerligning?

7.1 Problemstilling

Deltakermodellen innebærer at det trekkes et skille mellom selskap og deltaker ved ekstrabeskatning av personlige deltakere, ved at utdeling fra selskapet utløser ekstrabeskatning hos deltakeren. Slik sett innebærer deltakermodellen et brudd med dagens integrerte beskatning av selskap og deltaker. At ekstrabeskatningen av deltakerne bygger på et slikt skille mellom selskap og deltaker, aktualiserer spørsmålet om et tilsvarende skille bør gjelde ved den ordinære overskuddsbeskatningen av selskapet. Spørsmålet er med andre ord om selskapet bør være *eget skattesubjekt*, slik at også den løpende overskuddsbeskatningen skjer hos selskapet.

At et selskap er eget skattesubjekt vil innebære at det i selskapet både skal

- gjennomføres et fullstendig ligningsoppgjør, og
- foretas et skatteoppgjør med selskapet som ansvarlig subjekt.

At det skal skje et fullstendig ligningsoppgjør i selskapet (jf. første strekpunkt) er allerede gjennomført ved reglene om deltakerligning etter en *nettometode*, jf. skatteloven §§ 4-40, 10-41 og 10-42. Etter disse reglene skal selskapets disposisjoner skattemessig gjøres opp *som om selskapet var skattyter*, uansett om disposisjonen er foretatt mellom selskapet og en enkelt deltaker eller mellom selskapet og utenforstående. Med hensyn til ligningsoppgjøret blir altså selskapet behandlet som om det var eget skattesubjekt allerede etter gjeldende regler.

Å gjøre selskapene til egne skattesubjekter vil derfor først og fremst bety endring av *skatteoppgjøret*.

7.2 Utvalgets vurderinger og forslag

Etter utvalgets vurdering er det visse hensyn som taler for å gjøre selskapene til egne skattesubjekter. Dersom selskapene blir egne skattesubjekter, vil beskatningen av ulike selskapsformer bli mer lik. Det kan gi grunnlag for et *enklere regelverk*. En

annen positiv effekt ved å gjøre selskapene til egne skattesubjekter er at det ved den ordinære beskatningen *kun blir en part å forholde seg til for ligningsmyndighetene*, ikke hver enkelt deltaker.

Etter utvalgets vurdering er det imidlertid viktige hensyn som taler mot å gjøre deltakerlignede selskaper til egne skattesubjekter.

Etter utvalgets vurdering er det viktigste motargumentet den konsekvensen dette vil ha for adgangen til å *samordne* nettoresultatet fra selskapet med deltakerens andre inntekter.

I *deltakerlignede* selskaper er det full samordning av inntektene fra driften av selskapet og deltakerens øvrige inntekts- og fradragposter (med unntak for fradragbegrensningsregelen som gjelder for kommandittister og stille deltakere), fordi selskapsdeltakerne lignedes hver for seg for sin andel av selskapets formue og inntekter. Slik samordnet beskatning ved deltakerligning innebærer blant annet at underskudd på selskapsdeltakelsen kan trekkes fra i alminnelig inntekt som skriver seg fra andre kilder, eksempelvis lønnsinntekt fra et arbeidsforhold. Underskudd ved selskapsdriften vil dermed redusere skatten for skattyteren ved ligningen for det året underskuddet er oppstått (full samordning).

For selskaper som er *egne skattesubjekter*, er det som hovedregel ikke adgang til å overføre underskudd i selskapet til fradrag på deltakernes hender. Underskudd kan derimot fremføres innen selskapet etter skatteloven § 14-6. Det eneste unntak fra hovedregelen om manglende adgang til å samordne underskudd mellom selskap og deltaker har vært aksjonærbidragsordningen, som er opphevet med virkning fra inneværende inntektsår (2005). Aksjonærbidragsordningen var regulert i skatteloven §§ 10-20 til 10-25. Ordningen innebar at aksjonærer hjemmehørende i Norge hadde adgang til å kreve fradrag i inntekt for bidrag som ble ytt for å dekke underskudd i norsk aksjeselskap eller allmennaksjeselskap som drev ny virksomhet. Et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap ble ansett for å drive ny virksomhet i stiftelsesåret og de påfølgende fire kalenderårene, såfremt virksomheten ikke i det vesentlige var en videreføring av tidligere virksomhet. Aksjonærbidragsordningen ble

innført i 1985 med sikte på å stimulere til omstrukturering og nyetablering av bedrifter.

Aksjonærbidragsordningen ble opphevet ved lov av 10. desember 2004 nr. 77. Opphevelsen ble begrunnet med at ordningen er lite brukt og administrativt krevende, jf. Ot.prp. nr. 1 (2004-2005) kapittel 25. Bortfallet av aksjonærbidragsordningen innebærer at samordningsadgangen er ytterligere innskrenket i selskaper som er egne skattesubjekter. Selskapsunderskuddet vil dermed kun gi en fremtidig skattereduksjon for deltakeren, og tidsforskyvningen reduserer nåverdien av dette fradraget.

For selskaper som er egne skattesubjekter, er det kun ett samordningselement igjen; konsernbidragsreglene. Konsernbidragsreglene innebærer samordning av underskudd i et selskap med overskudd i et annet selskap, og ikke samordning mellom deltaker og selskap i tradisjonell forstand.

Samlet sett er det altså vesentlige begrensninger i samordningsadgangen for selskapslignede selskaper.

Dersom selskapene blir egne skattesubjekter, kan det være et mulig utfall at samordningsadgangen innsnevres til det som gjelder for aksjeselskaper i dag. Etter utvalgets vurdering vil det være uheldig. Utvalget mener det bør finnes en selskapsform som gir anledning til uinnskrenket skattemessig inntektssamordning mellom virksomhet og deltaker. Etter utvalgets vurdering vil opphevelse av denne samordningsadgangen være en innstramming som bryter med intensjonene i mandatet. Utvalget viser i denne forbindelse til mandatets punkt 2 første avsnitt hvor det fremgår at rammebetingelsene for nyskaping og oppstartvirksomhet (gründervirksomhet) skal ivaretas ved den valgte løsningen.

Dersom selskapene blir egne skattesubjekter, mener utvalget at det må gis regler som sikrer at samordningsadgangen opprettholdes. Særreglene må i så fall begrunnes med at deltakerne ikke har noen ansvarsbegrensning. I praksis vil særreglene måtte utformes som en form for delvis og frivillig deltakerligning ved underskudd. Med videreføring av gjeldende deltakerligning, vil det ikke være behov for slike særregler. Det er nettopp det forhold at skatteoppgjøret skjer hos deltakeren som muliggjør samordning med deltakerens øvrige inntekter. Etter utvalgets vurdering er det hensiktsmessig å videreføre denne ordningen.

Utvalget viser også til at deltakerligning ("partnership taxation") av selskaper med ubegrenset ansvar er gjennomført i *de fleste andre land*. Å gjøre selskapene til egne skattesubjekter, vil bryte med internasjonal praksis.

Etter utvalgets vurdering er det også grunn til å legge en viss vekt på at gjeldende system med

deltakerligning etter en nettometode er *godt innarbeidet*.

Utvalget viser til at departementet i skattemeldingen foreslår en videreføring av reglene om deltakerligning etter en nettometode. Foruten samordningshensynet, begrunnes dette valget med enkelte andre hensyn. Disse hensynene er:

- Den faktiske nærheten mellom selskap og deltaker.
- Hensynet til å unngå utvidet regnskaps- og revisjonsplikt.
- Behovet for samme rutiner for skattebetaling i deltakerlignede selskaper og enkeltpersonforetak.

Utvalget slutter seg delvis til denne øvrige begrunnelsen, men har enkelte supplerende merknader til de argumentene som anføres i meldingen.

På s. 97 i stortingsmeldingen uttales vedrørende den faktiske nærheten mellom selskap og deltaker som argument for fortsatt deltakerligning:

"Deltakerne i deltakerlignede selskaper er direkte ansvarlige for selskapets forpliktelser, uten noen form for ansvarsbegrensning. Det er en direkte sammenheng mellom selskapets og deltakerens økonomi og disposisjoner. Å gjøre deltakerlignede selskaper til egne skattesubjekter innebærer derfor at det innføres et formelt skille mellom selskapet og deltakerne ved beskatningen, som i liten grad vil gjenspeile realitetene i selskapsforholdet."

Utvalget har vurdert dette argumentet om nærhet mellom selskap og deltaker i en annen sammenheng, jf. utvalgets forslag om å basere ekstrabeskatningen av deltakerne på utdeling fra selskapet. Utdelingsløsningen innebærer at det trekkes et skattemessig skille mellom deltaker og selskap. Utvalget viser til at når nærhetsargumentet ikke anses for å være til hinder for ekstrabeskatning ved utdeling, bør det heller ikke hindre at selskapet blir eget skattesubjekt.

Utvalget slutter seg ikke ubetinget til formuleringen om at et skattemessig skille mellom selskap og deltaker i liten grad vil gjenspeile realitetene i selskapsforholdet. Utvalget viser til at det også sivilrettslig er et skille mellom deltaker og selskap i visse sammenhenger. Blant annet kan selskapet være subjekt for formuesrettslige rettigheter og forpliktelser, og selskapet kan ha selvstendig prosessuell partsevne, jf. selskapsloven § 2-1 første ledd.

Etter utvalgets vurdering har argumentet om nærhet mellom selskap og deltaker begrenset vekt ved vurderingen av om selskapet skal bli eget skattesubjekt.

Boks 7.1 Oversikt over skattebetalingsregler

Etterskuddsvis betaling for selskaper som er egne skattesubjekter:

Etter skattebetalingsloven §§ 2 og 27 skal blant annet aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper samt selskaper som er likestilte med slike og selskaper som har eget styre, betale skatten etterskuddsvis, det vil si i året etter inntektsåret. I praksis innebærer dette at alle selskaper som er egne skattesubjekter, jf. skatteloven § 2-2 første ledd, skal betale skatten etterskuddsvis. Bestemmelsene om etterskuddsskatt er gitt i skattebetalingsloven kapittel 5. Etter disse bestemmelsene skal etterskuddspliktige betale skatten i form av forhåndsskatt i to terminer forut for ligningen (15. februar og 15. april) og i form av et avregningsoppgjør ("resterende skatt") etter at ligningen er gjennomført.

Forskuddsvis betaling for deltakere i deltakerlignede selskaper:

Ansvarlige selskaper og kommandittselskaper har ikke styre som obligatorisk selskapsorgan, og reglene om etterskuddsskatt i skattebetalingsloven omfatter ikke slike selskaper. Det samme gjelder for andre selskaper som i dag blir deltakerlignet. Det innebærer at deltakerne i slike selskaper betaler skatten forskuddsvis etter reglene om forskuddsskatt i skattebetalingsloven kapittel 3 og 4. Forskuddsskatten forfaller til betaling i fire like store terminer i inntektsåret (15. mars, 15. mai, 15. september og 15. november).

Avregningsoppgjør finner sted etter at ligningen er gjennomført i året etter inntektsåret, hvor eventuell restskatt forfaller til betaling tre uker etter at skattelisten er kunngjort. Den enkelte deltaker i selskapet er i utgangspunktet kun ansvarlig for skatt som er utlignet på deltakeren selv. I tillegg har selskapet et subsidiært ansvar

etter skattebetalingsloven § 37 nr. 3, med regress til deltakeren etter skattebetalingsloven § 37 nr. 6. Derimot har deltakerne ikke personlig ansvar for hverandres skatteforpliktelser.

Skattested:

Selskaper som er *egne skattesubjekter* er skattepliktige kun til staten, jf. skatteloven § 2-36 annet ledd. Skattepliktig inntekt og formue fastsettes som hovedregel i kontorkommunen, jf. skatteloven § 3-2 og ligningsloven § 8-6.

Skatteloven har ingen særskilte bestemmelser om skattestedet for *deltakere i deltakerlignede selskaper*. Spørsmålet om skattested må derfor avgjøres etter de generelle bestemmelsene om skattested for personlige skattytere.

Personlige deltakere i deltakerlignede selskaper skal som hovedregel svare skatt til bostedskommunen, jf. skatteloven § 3-1. Et viktig unntak fra hovedregelen om skattlegging i bostedskommunen, er de tilfellene der selskapet har inntekter eller formue som skal skattlegges etter bestemmelsene om stedbunden beskatning, jf. skatteloven § 3-3. I slike tilfeller skattlegges deltakeren for sin andel av denne inntekten i den kommunen hvor virksomheten blir drevet. Et kommandittselskap som utøver virksomhet gjennom komplementarens kontor, skattlegges i komplementarens kontorkommune, jf. skatteloven § 3-3 annet ledd d. Når et aksjeselskap deltar i et deltakerlignet selskap, gjelder de ordinære bestemmelsene om skattestedet for slike selskaper.

Dersom deltakerlignede selskaper blir egne skattesubjekter, vil det få konsekvenser for skattestedet. Mye taler for at beskatningen bør skje i kontorkommunen eller den kommunen der virksomheten utøves.

Utvalget har også vurdert om hensynet til å begrense *regnskaps- og revisjonsplikten* kan tilsi at selskapene fortsatt bør deltakerlignes. Synspunktet er da at regnskaps- og revisjonsplikten kan måtte utvides som følge av at deltakerne får et mer sekundært ansvar for selskapets skatteforpliktelser, jf. omtalen av en slik mulig utvidelse i skattemeldingen på side 98.

I dag er de enkelte deltakerne ansvarlig for skatt som er utlignet på dem selv, men har ikke per-

sonlig ansvar for andre deltakeres skatt. I tillegg har selskapet et subsidiært ansvar etter skattebetalingsloven § 37 nr. 3, med regress til deltakeren etter skattebetalingsloven § 37 nr. 6. Dersom selskapene blir egne skattesubjekter, vil selskapet få prinsipielt ansvar for skatten, og deltakerne kun subsidiært ansvar (men fortsatt uten ansvarsbegrensning). Etter utvalgets vurdering er det usikkert om en slik endring av skatteansvaret bør få betydning for regnskaps- og revisjonsplikten.

Fordi deltakernes sekundære ansvar er ubegrenset, vil det ikke være samme behov for kreditorvern som i selskaper med begrenset ansvar, og dermed heller ikke et tilsvarende behov for full regnskaps- og revisjonsplikt i alle selskaper. Etter utvalgets vurdering bør derfor argumentet om utvidet regnskaps- og revisjonsplikt tillegges begrenset vekt ved vurderingen.

Argumentasjonen i skattemeldingen er også knyttet til at det bør være samme rutiner for *skattebetaling* i deltakerlignede selskaper og i enkeltpersonforetak, noe som tilsier fortsatt deltakerligning. Deltakerligning innebærer at hver enkelt deltaker er skattesubjekt, og at deltakerne svarer for skuddsskatt. En omgjøring til egne skattesubjekter vil innebære at det blir selskapet som får utlignet skatten, og som primært er ansvarlig for denne. Selskaper som er egne skattesubjekter, svarer skatten etterskuddsvis. Reglene om skattebetaling er gjennomgått mer detaljert i boks 7.1.

Dersom selskapene blir etterskuddspliktige, blir det betydelige forskjeller mellom skattebetalingen i enkeltpersonforetak og i deltakerlignede selskaper. I meldingen understrekes behovet for like regler for alle næringsdrivende, fordi det kan være et uklart skille mellom enkeltpersonforetak og deltakerlignede selskaper. Det vises til nærmere omtale av dette skillet i kapittel 6. Utvalget viser imidlertid til at det i praksis vil bli lagt vekt på om det foreligger et registrert selskap eller om det blir særskilt godtgjort overfor ligningsmyndighetene at vilkårene for å være selskap er oppfylt. Behovet for like regler i enkeltpersonforetak og deltakerlignede selskaper er derfor etter utvalgets vurdering ikke et tungtveiende argument i denne sammenheng.

Etter en samlet vurdering er utvalget kommet til at deltakerlignede selskaper *fortsatt bør deltakerlignes etter en nettometode*. Utvalget legger særlig vekt på at deltakerligning vil sikre fortsatt adgang til inntektssamordning mellom deltaker og selskap.

Kapittel 8

Ekstrabeskatning av deltakere

8.1 Hvilke deltakere skal ekstrabeskattes?

Utvalget foreslår at *kun personlige deltakere* ekstrabeskattes etter deltakermodellen. Bakgrunnen for dette forslaget er hensynet til å unngå kjedebeskatning ved ekstrabeskatningen. At selskapsdeltakere ikke skal ekstrabeskattes vil ha betydning for aksjeselskap som er deltaker i et deltakerlignet selskap. Dersom det ikke ble gjort unntak for aksjeselskap, ville det bli ny ekstrabeskatning etter aksjonærmodellen ved ubetaling til en personlig aksjonær som direkte eller indirekte eier aksjer i aksjeselskapet.

For deltakerlignede selskaper som deltar i et annet deltakerlignet selskap, vil unntaket ikke ha betydning, fordi selskapet ikke er egen skattyter. Unntaket vil derimot få betydning dersom et aksjeselskap er deltaker i det deltakerlignede eierselskapet.

Bruk av deltakermodellen i selskapsstrukturer med både deltakerlignede selskaper og aksjeselskaper, reiser spørsmål om *forholdet mellom deltakermodellen og aksjonærmodellen*. Utvalget foreslår at deltakermodellen skal benyttes hvor en personlig deltaker direkte eier andel i et deltakerlignet selskap. Aksjonærmodellen vil gjelde hvor en personlig aksjonær direkte eier aksje i et aksjeselskap. Indirekte eierskap vil ikke ha noen betydning i forhold til hvilken modell som skal benyttes.

Fritaksmetoden er vedtatt som metode for å unngå kjedebeskatning hvor det er flere selskapslignede innretninger i en eierkjede, jf. endringslov 10. desember 2004 nr. 77. Fritaksmetoden innebærer at selskapsaksjonærer som er selvstendige skattesubjekter (aksjeselskap mv.), i hovedregelen fritas for beskatning av utbytte og gevinst på aksjer, samtidig som det ikke gis fradrag for tilsvarende tap. Fritaksmetoden omfatter ikke deltakerlignede selskaper som investeringsobjekt.

Bruken av fritaksmetoden reiser særlige spørsmål i en eierkjede med både aksjeselskap og deltakerlignede selskap. I Ot.prp. nr. 1 (2004-2005) Skatte- og avgiftsopplegget 2005 punkt 6.5.9, er løsningen på denne problemstillingen beskrevet slik:

”Fritaksmetoden vil kun gjelde for selskaper mv. som er egne skattesubjekter. Departementet legger til grunn at fritaksmetoden skal komme til anvendelse uavhengig av om inntekt innvinnes av et selskap mv. direkte eller indirekte gjennom deltakerlignet selskap. Tilsvarende gjelder for tap. Dette kan utledes av forslaget til ny § 2-38 i skatteloven, og fordrer ingen ytterligere lovhjemmel.

I det gjeldende systemet blir skattepliktige aksjegevinster og fradragsberettigede aksjetap medregnet i nettoresultatet som skal fordeles til beskatning på andelshavernes hånd. Siden slike gevinster og tap fortsatt skal beskattes/fradras på personlige deltakeres hånd, bør denne praksisen videreføres. Fritaksmetoden medfører imidlertid at den del av nettoresultatet som tilordnes selskap mv. som omfattes av fritaksmetoden som subjekt, må reduseres for andel av inntektsført aksjegevinst og forhøyes med fradragsført aksjetap. Tilsvarende gjelder for andre inntekter og tap som medregnes i nettoresultatet, og som omfattes av fritaksmetoden. [...]

De samme prinsipper må gjelde for kostnader som har tilknytning til aksjeinntekter, og som ikke gir rett til løpende fradrag når skattyter er fritatt fra beskatning av aksjeinntekten[...].

Det er i dag fast praksis at utbytte som tilfaller et deltakerlignet selskap skal holdes utenfor nettoligningen, og isteden fordeles direkte på deltakerne. Årsaken er at deltakerne skal tilkjennes godtgjørelse og kredit på bakgrunn av mottatt utbytte. Departementet legger til grunn at denne praksisen videreføres, og at fritaksmetoden anvendes direkte på den del av utbyttet som tilordnes deltaker som omfattes av fritaksmetoden som subjekt.

Løsningene som angitt ovenfor skal også anvendes når det er flere ledd av deltakerlignede selskaper.”

Utvalget viser til at den her beskrevne løsningen er tilpasset skjermingsmodellen som beskatningsmodell for deltakerlignet selskap, jf. beskrivelsen av skjermingsmodellen i skattemeldingen kapittel 9. Utvalget konstaterer at denne løsningen også kan anvendes ved bruk av deltakermodellen for deltakerlignet selskap.

Deltakermodellen muliggjør imidlertid enkelte forenklinger ved bruk av fritaksmetoden i selskapsstrukturer med både aksjeselskap og deltakerlignet selskap. Forenklingene er mulige fordi deltakermodellen er vesentlig mer lik aksjonærmodellen enn skjermingsmodellen; blant annet er metoden for gevinstbeskatning i hovedsak lik i deltakermodellen og aksjonærmodellen, jf. kapittel 10. Etter utvalgets vurdering muliggjør deltakermodellen en utvidelse av fritaksmetodens anvendelsesområde, slik at fritaksmetoden også i visse tilfeller skal gjelde direkte for deltakerlignet selskap. På samme måte som ved aksjeselskaper, kan beskatningen unnlates på selskapsnivå fordi den senere tas igjen ved utdeling til eier.

Etter utvalgets vurdering kan fritaksmetodens anvendelsesområde utvides til å omfatte tilfeller der et aksjeselskap realiserer andel i et deltakerlignet selskap. Det foreslås at oppregningen av kvalifiserende objekter i skatteloven § 2-38 annet ledd utvides til å omfatte realisasjonsgevinst og –tap på andel i selskap som nevnt i skatteloven § 10-40 første ledd.

Aksjeselskapets gevinst eller tap på andel i deltakerlignet selskap omfattes da direkte av fritaksmetoden. En slik utvidelse av fritaksmetodens anvendelsesområde vil ha stor praktisk betydning. Utvidelsen vil innebære at *hele* gevinsten unntas fra beskatning på selskapsdeltakers hånd, uavhengig av om gevinsten gjenspeiler aksjeverdier eller andre verdier i det solgte selskapet. Deles gevinsten senere ut, enten helt eller delvis, vil den bli gjenstand for beskatning hos personlig deltaker i eierkjeden etter aksjonærmodellen eller deltakermodellen.

Etter utvalgets vurdering kan dette være en hensiktsmessig løsning på problemet med bruk av fritaksmetoden hvor et aksjeselskap realiserer andel i et deltakerlignet selskap som eier aksjer i et annet aksjeselskap. I en slik situasjon kunne det medføre til dels betydelige beregningsproblemer å praktisere fritaksmetoden slik at kun den delen av realisasjonsgevinsten som skyldes underliggende aksjeverdier, unntas fra beskatning i det andre aksjeselskapet. I mange tilfeller kunne et slikt krav til utskilling forutsette verdsettelse man i praksis ikke ville make å foreta. Et eksempel kan være ved realisasjon av andel i deltakerlignet selskap med en rekke aksjeposter i ikke-børsnoterte aksjeselskaper som delvis faller innenfor eller utenfor fritaksmetodens anvendelsesområde, jf. skatteloven § 2-38 annet og tredje ledd. Med utvalgets foreslåtte løsning blir utskilling av underliggende aksjeverdier unødvendig.

De samme avgrensninger som gjelder etter skatteloven § 2-38 tredje ledd, må gjelde for andeler i deltakerlignede selskaper. Reglene vil ikke komme til anvendelse der det innehas en eierandel på mindre enn 10 pst. i et deltakerlignet selskap utenfor EØS, eller der det dreier seg om et deltakerlignet selskap som ligger i et lavskatteland utenfor EØS. Der det deltakerlignede selskapet i et slikt tilfelle innehar aksjer som ville kvalifisere etter fritaksmetoden, skal det ikke gis et delvis fritak. Løsningen blir ikke her annerledes enn ved aksjer i aksjeselskaper som faller utenfor fritaksmetoden, der det aktuelle aksjeselskapet selv har aksjer i selskaper som ville kvalifisere.

Utvalget har ikke vurdert eventuelle nødvendige tilpasninger til NOKUS-reglene.

8.2 Inntektsgrunnlag ved ekstrabeskatning

8.2.1 Personinntekt eller alminnelig inntekt?

Ekstrabeskatning av deltakere i deltakerlignede selskaper reiser spørsmål om hvilket inntektsgrunnlag ekstrabeskatningen skal skje i. Spørsmålet er om ekstrabeskatningen skal skje ved at det beregnes personinntekt hos deltakeren, eller ved at det beregnes et tillegg i alminnelig inntekt.

Etter utvalgets oppfatning er det hensyn som taler for begge løsninger. Følgende hensyn taler for at ekstrabeskatningen gjennomføres i alminnelig inntekt:

Utvalget viser til at ekstrabeskatning skal skje uavhengig av om deltakerne er aktive eller passive i selskapet. Etter utvalgets vurdering vil personinntektsberegning for passive selskapsinvestorer være et klart *brudd med den tradisjonelle bruken av dette inntektsbegrepet*. Personinntekt omfatter først og fremst inntekt fra arbeid i og utenfor ansettelsesforhold, herunder arbeidsavkastning i virksomhet, samt pensjonsinntekter. Etter utvalgets vurdering virker det lite konsistent at inntekt fra passiv kapitalforvaltning skal anses som personinntekt og inngå i grunnlaget for pensjonsgivende inntekt. Ved å gjennomføre tilleggsbeskatningen i alminnelig inntekt, kan den tradisjonelle avgrensningen av personinntektsbegrepet videreføres.

Utvalget mener det bør legges stor vekt på *forutsigbarhet* med hensyn til selskapsinvesteringer. Det innebærer at så vel skattereglene som skattesatsene bør være stabile over tid. Utvalget viser i denne forbindelse til at skattesatsen på alminnelig inntekt har stått uendret siden dette inntektsbegrepet ble innført ved skattereformen i 1992. Skatte-

satsene for personinntekt har derimot vært endret en rekke ganger, med en klar utvikling i retning av skjerpet toppskatt. Etter utvalgets vurdering ivaretas behovet for forutberegnelighet og stabilitet best ved bruk av alminnelig inntekt som inntektsgrunnlag.

Utvalget mener det er hensiktsmessig med *samme satsstruktur for alle typer selskaper* på den ene side, og for lønnstakere og selvstendig næringsdrivende på den annen side. Det gjelder særlig dersom maksimal marginalskattesats i personbeskatningen blir høyere enn 48,16 pst., som er marginalskattesatsen etter aksjonærmodellen og etter utvalgets forslag til deltakermodell. Lik satsstruktur for alle typer selskaper vil gi færre skattemessige incentiver med hensyn til valg av selskapsform.

Etter selskapsloven § 2-26 første ledd kan en deltaker som tar del i forvaltningen av selskapet eller på annen måte yter en arbeidsinnsats i selskapets virksomhet, få utbetalt særskilt godtgjørelse for denne innsatsen. Utvalget viser til at ekstrabeskatning i alminnelig inntekt kombinert med slik godtgjørelse, vil gi aktive deltakere tilsvarende adgang til å *fordele* beskatningen mellom alminnelig inntekt og personinntekt som i aksjonærmodellen (ved uttak av lønn fra aksjeselskaper).

Beskatning ved utdeling innebærer at skattyter selv kan bestemme *tidfestingen* av inntekten. For å unngå skatteplanlegging bør derfor utdelingsbeskatning skje i et inntektsgrunnlag med flat satsstruktur. Dersom ekstrabeskatningen gjennomføres i alminnelig inntekt, vil satsstrukturen også være flat ved ekstrabeskatningen. Gjennomføres derimot ekstrabeskatningen i personinntekt, vil satsstrukturen være progressiv. Personinntekt er beregningsgrunnlag for trygdeavgift og toppskatt. Toppskatten er progressiv med flere trinn over bunnfradraget/0-satsintervallet. På grunn av progresjonen i toppskatten, vil utvalget fraråde å kombinere beskatning ved utdeling med personinntekt som inntektsgrunnlag. Selv om ekstrabeskatningen knyttes til alminnelig inntekt, vil noen av de samme tilpasningsmulighetene kunne oppstå med hensyn til uttak av særskilt arbeidsgodtgjørelse etter selskapsloven § 2-26 første ledd, fordi slik godtgjørelse er personinntekt. Men slik godtgjørelse må være knyttet til en konkret arbeidsinnsats i selskapet, og deltakeren står dermed ikke like fritt til å bestemme tidfesting av slik godtgjørelse som ved utdeling fra selskapet. Tidfesting av særskilt arbeidsgodtgjørelse følger som hovedregel¹ regnskapsprinsippet også hos

deltakeren, jf. Lignings-ABC 2003 side 742 pkt 2.4. Fordi slik godtgjørelse følger regnskapsprinsippet og ikke kontantprinsippet som lønnsinntekt gjør, skjer skatleggingen i det inntektsåret arbeidet er utført.

Bruk av personinntekt som inntektsgrunnlag, kan medføre komplikasjoner i utenlandsforhold. Fordi personinntekt gir grunnlag for fastsettelse av pensjonsgivende inntekt og er grunnlag for beregning av trygdeavgift, vil det ikke være tilstrekkelig å løse spørsmål om nasjonal beskatningsrett mv. ved bruk av skatteavtaler. I tillegg må *trygdekonvensjoner* trekkes inn. Det innebærer at rettskildebildet forvanskes betydelig i utenlandsforhold. Ved å knytte ekstrabeskatningen til alminnelig inntekt, unngås denne kompliserende faktoren.

For alderspensjonister vil tillegg i personinntekten kunne gi *avkortning av alderspensjonen*. Etter folketrygdloven § 19-6 annet ledd første punktum skal alderspensjon til en person mellom 67 og 70 år reduseres (graderes) på grunnlag av pensjonsgivende inntekt som vedkommende har. Det innebærer at en alderspensjonist som er passiv investor i for eksempel et kommandittselskap, kan få pensjonen avkortet dersom det beregnes personinntekt for vedkommende. Etter utvalgets vurdering er en slik løsning lite rimelig og gir en uheldig forskjellsbehandling av forskjellige typer selskapsinvesteringer. Dette problemet kan løses med særregler om at beregnet personinntekt likevel ikke skal gi avkortning av pensjon. Brukes alminnelig inntekt som inntektsgrunnlag ved ekstrabeskatningen, unngås imidlertid problemet helt, og det vil ikke være nødvendig med noen slik særregel.

Det er en sammenheng mellom metoden for ekstrabeskatning av deltakerne i et selskap, og metoden for beregning av gevinst ved realisasjon av andel. Utvalget viser til nærmere omtale av dette i kapittel 10. Som en konsekvens av utdelingsbeskatningen i deltakermodellen, foreslår utvalget at skattepliktig gevinst ved realisasjon av selskapsandel fastsettes til differansen mellom netto vederlag for andelen og netto kostpris for andelen. Denne differansen skatlegges som alminnelig inntekt. En slik løsning innebærer at ubenyttet skjermingsfradrag ved inntektsbeskatningen bør kunne utnyttes i realisasjonsgevinst på andel, på tilsvarende måte som i aksjonærmodellen. Det innebærer at ekstrabeskatningen av utdeling til deltaker og skatlegging av realisasjonsgevinster bør gjennomføres i samme inntektsgrunnlag. Alminnelig inntekt er egnet som et slikt felles inntektsgrunnlag, men ikke person-

¹ Slik ytelse skal unntaksvis behandles som lønn og følger da kontantprinsippet, jf. avsnitt 8.2.2.

inntekt. At kun alminnelig inntekt er egnet som et slikt felles inntektsgrunnlag, skyldes at realisasjonsgevinster bør skattlegges i et inntektsgrunnlag med flat satsstruktur for å unngå tilpasninger.

Etter utvalgets vurderinger er det også fordeler knyttet til bruk av personinntekt som inntektsgrunnlag:

En fordel med å bruke personinntekt som grunnlag for ekstrabeskatning av deltakere i deltakerlignede selskaper, er at en slik løsning gir *likebehandling* av selvstendig næringsdrivende og andre næringsdrivende på dette punktet. Utvalgets forslag til foretaksmodell innebærer at det skal beregnes personinntekt for selvstendig næringsdrivende, jf. kapittel 12. Blant annet fordi stiftelsesbestemmelsene i selskapsloven ikke er gyldighetsbetingelser, kan det i praksis være en noe uklar overgang mellom enkeltpersonforetak og deltakerlignet selskap. Det vises til nærmere omtale av det materielle selskapsbegrepet i kapittel 6. Isolert sett kan den uklare grensen mellom foretaksformene tilsi mest mulig lik beskatning av enkeltpersonforetak og deltakerlignede selskaper, herunder like inntektsgrunnlag.

Utvalget legger imidlertid til grunn at avgrensningen mellom disse foretaksformene ikke vil medføre særlige problemer i praksis. I praksis vil det bli lagt vekt på om det foreligger et registrert selskap eller om det blir særskilt godtgjort overfor ligningsmyndighetene at vilkårene for å være selskap er oppfylt. Etter utvalgets vurdering bør derfor ikke likhetsbehovet tillegges særlig vekt.

En annen fordel med å bruke personinntekt som inntektsgrunnlag ved ekstrabeskatningen, er at en slik løsning gir grunnlag for fastsettelse av *pensjonsgivende inntekt*. Det vises i denne forbindelse til folketrygdloven § 3-15 første ledd som bestemmer at personinntekt regnes som pensjonsgivende inntekt. Et tilsvarende grunnlag for fastsettelse av pensjonsgivende inntekt vil ikke foreligge dersom ekstrabeskatningen skjer i alminnelig inntekt. Utvalget viser imidlertid til at pensjonsgivende inntekt da kan fastsettes ved at en deltaker mottar særskilt godtgjørelse for arbeidsinnsats i selskapet etter selskapsloven § 2-26 første ledd. Slik godtgjørelse regnes som personinntekt etter skatteloven § 12-2 f, og gir dermed grunnlag for fastsettelse av pensjonsgivende inntekt. Det vises til nærmere omtale av slik godtgjørelse nedenfor.

Etter en samlet vurdering, foreslår utvalget at ekstrabeskatning etter deltakermodellen gjennomføres i alminnelig inntekt.

8.2.2 Skattemessig klassifisering mv. av særskilt godtgjørelse for arbeid

Etter selskapsloven § 2-26 første ledd kan en deltaker få utbetalt særskilt godtgjørelse for innsats i selskapet. Utdeling etter denne bestemmelsen skal gi grunnlag for fastsettelse av pensjonsgivende inntekt for deltakeren. Det reiser spørsmål om det gjelder noen begrensninger for når slik godtgjørelse kan utbetales. Selskapsloven § 2-26 har følgende ordlyd:

”Deltaker som tar del i forvaltningen av selskapet eller på annen måte yter en arbeidsinnsats i selskapets virksomhet, har krav på å få utbetalt særskilt godtgjørelse for dette.”

Bestemmelsen stiller ikke andre krav til *arten* av innsatsen enn at den må være knyttet til forvaltningen av selskapet eller annet arbeid i selskapet. Bestemmelsen stiller heller ikke krav til *omfanget* av innsatsen. Utvalget legger til grunn at også ordinær innsats i selskapet som deltakeren har forpliktet seg til etter selskapsavtalen, kan godtgjøres etter § 2-26 første ledd. Godtgjørelsen har deltakeren krav på selv om virksomheten går med underskudd. Hvorvidt deltakeren har krav på å få innsatsen godtgjort etter § 2-26 første ledd, eller om avkastningen av innsatsen skal komme deltakeren til gode som en overskuddsandel, vil bero på en tolkning av avtalegrunnlaget deltakerne imellom. Dersom beløpet ikke er nærmere regulert i selskapsavtalen, må størrelsen av godtgjørelsen bero på et skjønn i det konkrete tilfellet. Sentrale momenter her vil være arten og omfanget av den innsatsen som er prestert.

Utvalget legger til grunn at det ikke kan oppstilles noen selskapsrettslige rammer for hvilken arbeidsinnsats som kan godtgjøres etter § 2-26 første ledd. Etter utvalgets vurdering åpner bestemmelsen for at deltakerne kan ta ut særskilt godtgjørelse langt på vei på tilsvarende måte som en aktiv aksjonær i et aksjeselskap kan ta ut lønn for innsatsen.

Godtgjørelse etter selskapsloven § 2-26 første ledd reiser spørsmål om beskatningsmåten. Etter gjeldende rett skal slik godtgjørelse som hovedregel anses som *næringsinntekt* og ikke som lønn. Hjemmelen for skattlegging som alminnelig inntekt er bestemmelsen om virksomhetsinntekt i skatteloven § 5-1, jf. § 5-30. Godtgjørelsen anses som personinntekt etter § 12-2 f. Det følger av folketrygdloven § 23-3 at personinntekt etter § 12-2 f er grunnlag for beregning av trygdeavgift med høy sats. Det skal ikke svares arbeidsgiveravgift av beløpet.

For godtgjørelse til deltakere med begrenset ansvar (kommandittist og stille deltaker) gjelder et unntak fra utgangspunktet om at godtgjørelsen anses som næringsinntekt. I slike tilfeller kan selskapet velge å behandle godtgjørelsen enten som lønn eller som næringsinntekt. En og samme deltaker kan ikke tilordnes både lønn og godtgjørelse etter selskapsloven § 2-26 første ledd fra samme selskap i samme inntektsår. Denne valgfriheten for deltakere med begrenset ansvar er nærmere beskrevet i Lignings-ABC 2003 på side 240, som gir uttrykk for Skattedirektoratets fortolkning av de aktuelle bestemmelsene.

Uansett om vederlaget anses som lønn eller næringsinntekt som beskrevet foran, regnes det som pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15.

Utvalget har vurdert om det er hensiktsmessig å videreføre den gjeldende hovedregelen² om at særskilt godtgjørelse skal anses som næringsinntekt, eller om godtgjørelsen bør behandles som lønn. Hensynet til at det bør være like regler for selskapene kan isolert sett tilsi at ytelsen behandles som lønn (fordi parallellen i aksjeselskaper er lønnsuttak). Utvalget er imidlertid kommet til at det vil være mindre naturlig å behandle godtgjørelse fra egen næringsvirksomhet som lønn. Etter utvalgets vurdering bør det legges vekt på likhetsbetraktninger mellom selvstendig næringsdrivende og andre næringsdrivende i forhold til regler om arbeidsgiveravgift, trygdeavgiftssats og rettigheter etter folketrygdloven. Utvalget er på denne bakgrunn kommet til at særskilt godtgjørelse etter selskapsloven § 2-26 første ledd fortsatt som hovedregel bør behandles som næringsinntekt. På samme måte som etter gjeldende rett bør det være valgadgang for deltakere med begrenset ansvar.

8.2.3 Særskilt godtgjørelse for arbeid og gjennomskjæring

Godtgjørelse etter selskapsloven § 2-26 første ledd og andel av overskudd i deltakerlignet selskap skattlegges på forskjellig måte. Godtgjørelsen er personinntekt etter skatteloven § 12-2 f, og er dermed beregningsgrunnlag for toppskatt og trygdeavgift. Personlig deltakers andel av overskudd i deltakerlignet selskap skal derimot skattlegges etter deltakermodellen, noe som innebærer flat satsstruktur med en effektiv skattesats på 48,16 pst. for uskjermet del av overskuddet. Disse forskjellene i beskatningen av særskilt godtgjørelse

og overskuddsandel, kan gi opphav til tilpasninger for å spare skatt.

En mulig tilpasning er *for lavt* uttak av særskilt godtgjørelse for arbeid, dvs. lavere uttak enn markedsverdien av arbeidet i selskapet. En slik tilpasning vil være aktuell når marginalskattesatsen for næringsinntekt³ i personbeskatningen blir høyere enn marginalskattesatsen i deltakermodellen på 48,16 pst. For inntektsåret 2005 vil denne effekten inntre ved innslagspunktet i trinn 1 i toppskatten (381 000 kroner i klasse 1 og 393 700 kroner i skatteklasser 2). Ved disse innslagspunktene blir marginalskattesatsen for næringsinntekt for personer 50,7 pst. (28 pst. + 12 pst. + 10,7 pst.).

En annen mulig tilpasning er *for høyt* uttak av særskilt godtgjørelse for arbeid, dvs. høyere uttak enn markedsverdien av arbeidet i selskapet. Fordi særskilt godtgjørelse kan gi grunnlag for opptjening av trygderettigheter, og fordi slik godtgjørelse skattlegges progressivt, vil det opp til et visst beløp være mer lønnsomt å ta ut særskilt godtgjørelse enn andel av overskudd. Størrelsen på dette beløpet vil avhenge av hvilken annen personinntekt vedkommende deltaker har.

I boks 8.1 gis det en tallfesting av de konsekvenser inntektsskifting kan innebære.

Utvalget viser til at tilsvarende tilpasningsproblemer oppstår i forhold til aksjonærmodellen og lønnsuttak, med den forskjellen at satsstrukturen er annerledes for lønnsinntekt enn for næringsinntekt (på grunn av arbeidsgiveravgift og annen trygdeavgiftssats). Utvalget mener at denne problemstillingen bør håndteres likt i aksjonærmodellen og deltakermodellen. Utvalget viser til at problemstillingen med lønnsuttak og gjennomskjæring er påpekt i forslaget til aksjonærmodell i Ot.prp. nr. 1 (2004-2005), men ikke nærmere drøftet der.⁴ Utvalget legger til grunn at dette spørsmålet vil bli nærmere avklart frem til modellene settes i kraft 1. januar 2006. Utvalget vil imidlertid advare mot en streng praksis på dette området. Etter utvalgets vurdering er gjennomskjæring et lite hensiktsmessig virkemiddel mot systemsvakheter i form av betydelige satsforskjeller. Det regelbaserte uttaksprinsippet bør ikke baseres på en utstrakt bruk av et skjønnsbasert kildeprinsipp som en subsidiær sikkerhetsventil.

Overprøving av nivået på arbeidsgodtgjørelse innebærer vanskelige vurderinger, og skal ligningsmyndighetene overprøve dette, bør det skje på en konsekvent måte. Som gjennomgangen

² Unntaket er fortsatt valgadgang mellom lønn og næringsinntekt for deltakere med begrenset ansvar.

³ Dvs. med høy trygdeavgiftssats og ingen arbeidsgiveravgift.

⁴ Se Ot.prp. nr. 1 (2004-2005) pkt. 5.6.10.1

foran viser, vil tilpasninger både kunne skje ved for lavt uttak av særskilt godtgjørelse, og for høyt uttak. Etter utvalgets vurdering vil det kreve uforholdsmessig store ressurser om ligningsmyndighetene skal overprøve dette spørsmålet på en konsekvent måte.

Utvalget viser for øvrig til at betydningen av tilpasninger på dette punktet reduseres vesentlig ved opphevelse av delingsmodellen. I delingsmodellen kunne slik tilpasning særlig bli brukt for å få arbeidsavkastning fra selskap skattlagt som selskapsoverskudd fra ikke delingspliktig selskap, og dermed unngå personinntektsbeskatning og arbeidsgiveravgift (i aksjeselskaper mv.). Deltakermodellen og aksjonærmodellen vil imidlertid redusere lønnsomheten av slike tilpasninger, og redusere behovet for at ligningsmyndighetene overprøver dette.

Utvalget legger til grunn at overprøvelsesadgangen ikke skal være avskåret i alle tilfeller. Eksempelvis må ligningsmyndighetene ha en viss adgang til overprøving hvor en deltaker med liten eller ingen arbeidsinnsats i selskapet får utbetalt en betydelig særskilt godtgjørelse for å sikre oppfølging av rettigheter etter folketrykkløven. Det vil

fortsatt være anledning til å benytte skatteloven § 13-1 om interessefelleskap i særskilte tilfeller. Men etter utvalgets vurdering bør denne bestemmelsen benyttes med forsiktighet ved tilpasninger som skyldes lite samordnet satsstruktur i skattesystemet.

I selskapsstrukturer med både aksjeselskaper og deltakerlignede selskaper oppstår særskilte tilordnings- og gjennomskjæringsspørsmål. Det kan eksempelvis være tilfelle hvor en person eier aksje i et aksjeselskap som igjen eier en andel i et ansvarlig selskap, og personen er aktiv i det ansvarlige selskapet. Dersom det er aktuelt med gjennomskjæring på grunn av aktiviteten i det ansvarlige selskapet, kan det være tvil om vedkommende skal tilordnes særskilt godtgjørelse direkte fra det ansvarlige selskapet, eller lønn via aksjeselskapet.

Utvalget peker på denne problemstillingen, men tar ikke stilling til de forskjellige situasjonene som kan oppstå. Utvalget viser til at slike spørsmål må avklares som del av det videre arbeidet med gjennomskjærings- og tilordningsspørsmål i tilknytning til aksjonær- og deltakermodellen.

Boks 8.1 Konsekvensen av inntektsskifting

Et av formålene med innføring av aksjonærmodellen og deltakermodellen er at det ikke skal være skattemessig relevant om inntekt klassifiseres som kapitalinntekt, lønn eller særskilt arbeidsgodtgjørelse. Dette ville imidlertid forutsette tilnærmet like marginalsattesatser på disse inntektsartene. I denne boksen gjennomgås de skattemessige effekter av slik inntektsskifting. Det vil fremgå av disse beregninger at dersom marginalsattesatsene på de ulike inntektsarter ikke bringes vesentlig mer i høyde med hverandre, vil det ligge betydelige spenninger i skattessystemet med de satsene som er vedtatt for 2005.

Fra utbytte til arbeidsgodtgjørelse

La Y være omsetning, AG er arbeidsgodtgjørelse, L er lønn og O er løpende overskuddsskatt. Grunnlag for utdelingsskatt, U , er

$$1. U = Y - AG - O = Y - AG - s(Y - AG) = (1 - s)(Y - AG)$$

Den løpende overskuddsskatt, O , er definert som $s(Y - AG)$, hvor s er løpende overskuddsskattesats.

Eierens utdelte overskudd etter ekstraskatt, UN , er

$$2. UN = (1 - z)(U - SK)$$

hvor SK er skjermingsfradraget, og z er utdelingsskattesatsen/utbytteskattesatsen.

Setter vi inn (1) i (2), får vi

$$3. UN = (1 - z)(1 - s)(Y - AG) - SK$$

Anta nå at eieren oppgir én krone i utdeling, dvs. $UN=1$. Anta videre at både omsetning (Y) og skjermingsfradrag (SK) er uendret. Dersom eieren omklassifiserer denne kronen over til arbeidsgodtgjørelse, blir bedriftens utbetaling av manglende arbeidsgodtgjørelse lik

(Boks 8.1 forts.)

$$1. -1 = -(1-z)(1-s)AG \Leftrightarrow AG = \frac{1}{(1-z)(1-s)}$$

hvor det forutsettes at endringen i Y og SK er null. En omklassifisering av én krone av utdeling etter utdelingsskatt gir således et beløp i arbeidsgodtgjørelse til utbetaling som er $\frac{1}{(1-z)(1-s)}$. Dette beløpet utbetales så til eieren som arbeidsgodtgjørelse. Denne beskattes som næringsinntekt, dvs. med vanlige personlige skattesatser og høy trygdeavgift. La M være marginalsattesats på arbeidsgodtgjørelse. Etter skatt på arbeidsgodtgjørelse sitter eieren igjen med

$$(2). AG^e = \frac{1}{(1-z)(1-s)} \cdot (1-M)$$

$\xleftarrow{\text{Utbetalt fra bedrift}} \quad \xleftarrow{\text{Etter skatt verdi av utbetalingen}}$

En ser nå at dersom $(1-z)(1-s) \approx 1-M$, så vil en marginal transformasjon fra utbytte til arbeidsgodtgjørelse ikke ha skattemessige konsekvenser. Under en slik forutsetning er skattesystemet nøytralt i forhold til valg mellom utbytte og arbeidsgodtgjørelse. Forutsetningen for dette er således en marginalskatt på arbeidsgodtgjørelse i tråd med maksimal marginalskatt på utbytte, altså 48,16 pst.

Lønn istedenfor arbeidsgodtgjørelse

Dersom eieren istedenfor arbeidsgodtgjørelse transformerer utdeling til lønn, vil det påløpe arbeidsgiveravgift, samt at trygdeavgiften påløper med mellomomsats (dvs. 7,8 pst.). Arbeidsgiveravgiften (AV) er fradragsberettiget i løpende overskuddssats. Grunnlag for utdeling før ekstraskatt blir nå

$$3. \quad U = Y - L - AV - O$$

$$AV = aL$$

$$O = s(Y - L - AV)$$

$$\Downarrow$$

$$Y - (1+a)L - s(Y - (1-a)L) = (1-s)(Y - (1+a)L)$$

Overskudd etter ekstraskatt blir nå

$$4. \quad UN = (1-z)((1-s)(Y - (1+a)L) - SK)$$

Dersom vi nå reduserer utdeling til eier med en krone og overfører det til lønn, får vi

$$(5). -1 = -(1-z)(1-s)(1+a)L \Leftrightarrow L = \frac{1}{(1-z)(1-s)(1+a)}$$

En krone utdelt til eier kan således omklassifiseres til lønn. Eieren vil ved en slik omklassifisering motta en lønn lik (9)

$$(6). L = \frac{1}{(1-z)(1-s)(1+a)} \cdot (1-M^*)$$

$\xleftarrow{\text{Utbetalt fra bedrift}} \quad \xleftarrow{\text{Etter skatt verdi av utbetalingen}}$

hvor M^* er lik høyeste marginalsatt på lønn. Dersom det skal være skattemessig nøytralt å omdanne utdeling til lønn, må således $(1-a)(1-s)(1+a) \approx 1-M^*$. Med dagens høye arbeidsgiveravgift, herunder ekstra høy arbeidsgiveravgift for inntekter over 16G, vil det normalt ikke være lønnsomt å omdanne utdeling til lønn, men dette vil åpenbart avhenge av eierens samlede inntektsbilde.

(Boks 8.1 forts.)

Eksempler

Skattesystemet er sprangvis progressivt, og incentivene for den enkelte eier til klassifisering av inntekt som enten utdeling, arbeidsgodtgjørelse eller lønn vil avhenge av eierens samlede inntekt og størrelsen på skjermingsfradraget. Det er åpenbart ikke lønnsomt for en eier å omdanne overskudd til lønn eller arbeidsgodtgjørelse for inntekt som skjermes. Det er først når skjermingen er uttømt det kan være fornuftig med slik omdanning.

Tabell 8.1 viser noen eksempler på slike omklassifiseringer av inntekt. Arbeidsgiveravgiften a settes til 14,1 pst. Eierens marginalskatteposisjon for arbeidsinntekt er inndelt i 3 kategorier. Marginalskatt på utbytte er $a(1-s) = 48,16$ pst. Tabellen viser verdien etter skatt av en krone som tas ut som lønn eller arbeidsgodtgjørelse i stedet for utdeling. Tabellen viser at det ikke lønner seg å ta ut inntekt som kapitalinntekt under 381 000, fordi man kan tjene 9 øre pr. krone på å ta ut lønn og 24 øre pr. krone på å ta ut arbeidsgodtgjørelse. Tilsvarende lønner det seg å ta ut inntekt som kapitalinntekt over 800 000 fordi man sparer hhv. 18 øre og 6 øre pr. krone i forhold til å ta ut inntekt som lønn eller arbeidsgodtgjørelse.

Tabell 8.1 Hvor mye mottar en eier i lønn eller arbeidsgodtgjørelse etter alle skatter ved en omklassifisering av 1 krone i utdeling til lønn eller arbeidsgodtgjørelse? Arbeidsgiveravgift forutsettes å være 14,1 prosent. 2005- marginalsattesatser

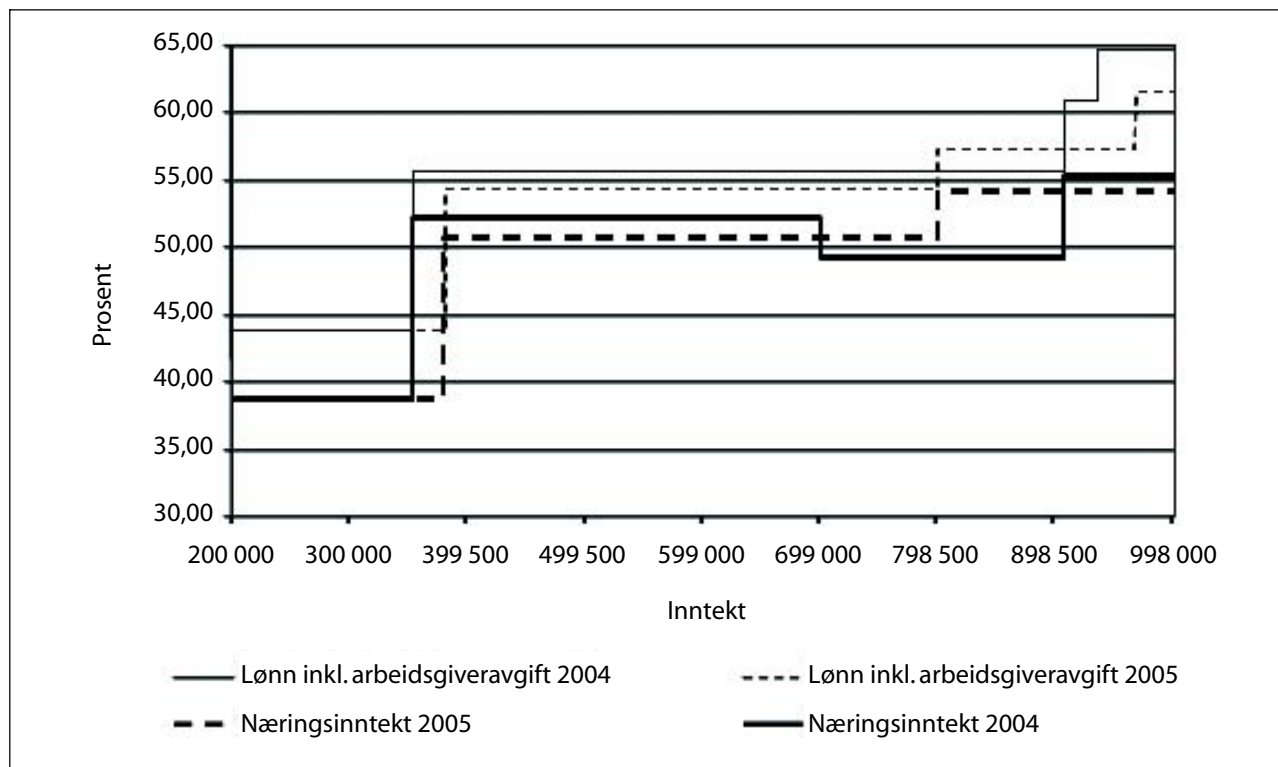
	Transformasjon av en krone utdelt til lønn	Transformasjon av en krone utdelt til arbeidsgodtgjørelse
Samlet inntekt under toppskattegrensen (381 000 NOK) marginalsatt på 35,8 pst. for lønn og 38,7 pst. for arbeidsgodtgjørelse	1,09	1,24
Samlet inntekt over toppskattegrense 1 (381 000 NOK), marginalsatt på 47,8 pst. for lønn og 50,7 pst. for arbeidsgodtgjørelse	0,88	1,01
Samlet inntekt over øverste toppskattegrense (800 000 NOK), marginalsatt på 51,3 pst. for lønn og 54,2 pst. for arbeidsgodtgjørelse	0,82	0,94

Dagens marginalsattesatser gir incentiver til omklassifisering av inntekt. Incentivene er størst for eiere av aksjeselskaper eller deltakere i deltakerlignede selskaper med høye inntekter. For eiere med lave/midlere inntekter er det incentiver i motsatt retning. For disse er det lønnsomt å ta ut mest mulig av inntekten som arbeidsgodtgjørelse eller eventuelt lønn.

Utvalget vil for øvrig understreke betydningen av at de forskjellige elementene i skattesystemet ses i sammenheng. Opphevelse av delingsmodellen forutsetter samordning av satsstrukturen for selskaper og personer. Det er av stor betydning at marginalsattesatsene for selskapseiere, lønnstakere og selvstendig næringsdrivende blir forholdsvis lik. En slik samordning av satsstrukturen innebærer at de tilpasningsproblemene som er påpekt foran, blir mindre. Utvalget vil minne om at en samordning av satsene var en forutsetning for gjennomføring av skattereformen og opphevelse av delingsmodellen. Utvalget konstaterer at satsre-

duksjonene for arbeidsinntekter har vært svært moderate og at satsforskjellen for personlig næringsdrivende med inntekt mellom 12 G og trinn 2 i toppskatten faktisk har økt, og at forutsetningene for gjennomføring av skattereformen så langt ikke er oppfylt.⁵ Endringene i marginalsattesatsene fremgår av figur 8.1 nedenfor.

⁵ Skattesatsen for personlig næringsdrivende med inntekter over 12 G og opp til 906900 har økt fra 2004 til 2005 grunnet innføring av høy trygdeavgift for næringsinntekt over 12G og reduksjonen av innslagspunktet for den høyere toppskatten.

Figur 8.1 Forskjeller i marginalsatt 2004 og 2005 for lønn og næringsinntekt.

8.3 Skjerming mot ekstrabeskatning

8.3.1 Skjermingsgrunnlag

8.3.1.1 Innledning

I likhet med i aksjonærmodellen, skal skjermingsgrunnlaget i deltakermodellen som utgangspunkt knyttes til en deltakers individuelle investering i selskapet.

Utvalget foreslår at for deltakere som er med i selskapet fra stiftelsen, skal skjermingsgrunnlaget settes til deltakerens innskudd i selskapet. For selskapsandeler som er ervervet i annenhåndsmarkedet, skal netto vederlag for andelen være skjermingsgrunnlag, sammen med eventuelle senere innskudd i selskapet. For selskaper som eksisterer ved iverksettelsen av deltakermodellen, settes skjermingsgrunnlaget ved overgang til deltakermodellen til deltakerens andel av selskapets netto skattemessige verdier, korrigert for eventuell over- eller underpris ved ervervet.

8.3.1.2 Innskudd

Innskudd i selskapet vil som oftest være kapitalinnskudd, dvs. innskudd av finanskapital som kontanter, fordringer eller selskapsandeler. Kapitalinnskudd kan også bestå av realkapital (fast eiendom og løsøre) eller immateriell kapital (patenter etc.).

Innskuddet kan være en varig overføring av eiendomsretten til innskuddsobjektet, eller kun en tidsbegrenset bruksrett. Det er den verdi tingsinnskudd inngår med i selskapets "skattemessige" balanse som skal være skjermingsgrunnlag. Som hovedregel vil et tingsinnskudd inngå til markedsverdi, men i noen tilfeller vil innskuddet være foretatt med skattemessig kontinuitet, for eksempel etter reglene om skattefri omdanning. I slike tilfeller med skattemessig kontinuitet videreføres skattemessig bokførte verdier for de aktuelle eiendeler også med virkning for skjermingsgrunnlaget.

Innskuddet vil ikke kunne benyttes som skjermingsgrunnlag før det faktisk er ytt; en innskuddsforpliktelse i seg selv skal ikke kunne være skjermingsgrunnlag.

8.3.1.3 Netto vederlag for ervervet andel

Utvalget foreslår at netto vederlag for andelen skal være skjermingsgrunnlag for selskapsandeler som er ervervet i annenhåndsmarkedet. Det vil si at det ikke skal gjøres særskilte korreksjoner i skjermingsgrunnlaget for å ta hensyn til gjeld som overtas av kjøper.

Dersom overtatt gjeld ble tillagt netto vederlag for andelen i skjermingsgrunnlaget, ville det gi mulighet for store skjermingsgrunnlag ved ekstra låneopptak i selskapet. Låneopptaket ville føre til at

både eiendelene og gjelden i selskapet økte, mens andelens verdi ble uendret. Men skjermingsgrunnlaget ville i tillegg øke med gjeldsandelen, noe som ville favorisere låneopptak. Utvalget foreslår derfor at det er netto vederlag for andelen som skal være skjermingsgrunnlag.

Det vises til utvalgets lovutkast § 10-42 sjette ledd første punktum.

At det ikke korrigeres særskilt for gjeldsovertakelse, reiser særlige spørsmål i de tilfellene en kjøper får betalt for å overta en selskapsandel med tilknyttet gjeldsansvar. I et slikt tilfelle vil ordinær bruk av nettometoden innebære at skjermingsgrunnlaget blir negativt, og at grunnlaget for ekstrabeskatning blir større enn overskuddsandelen ("skjermingstillegg"). Utvalget foreslår at det ikke skal beregnes skjermingstillegg på negativt skjermingsgrunnlag.

Konsekvenshensyn tilsier da at vederlaget for å gå inn i virksomheten blir skattlagt enten som avkastning fra virksomheten eller regnes som negativ inngangsverdi ved senere avhendelse av andelen. Utvalget legger til grunn at vederlaget skal behandles som negativ inngangsverdi ved senere realisasjon av andelen, dvs. samme løsning som i dag.

8.3.1.4 Skjermingsgrunnlag etter omdanning

Skatteloven inneholder forskjellige bestemmelser om skattefrie omdanning av næringsvirksomhet og selskaper. Etter skattelovens hovedregler innebærer all omdanning fra en eierform/selskapsform til en annen en skattepliktig realisasjon av eiendelene i det foretaket som omdannes. Bestemmelsene om skattefrie omorganisering representerer et unntak fra utgangspunktet om skatteplikt. Særreglene om skattefrie omdanning er begrunnet med at næringsvirksomhet skal kunne organiseres på en mest mulig hensiktsmessig måte, uten at det påløper skattekostnader ved omorganiseringer som gjennomføres etter nærmere regler.

Bestemmelsene om skattefrie omdanning reiser forskjellige spørsmål i forhold til skjermingsgrunnlaget. Disse spørsmålene omtales her. Bestemmelsene om skattefrie omdanning reiser også spørsmål om adgang til å overføre ubenyttet skjermingsfradrag fra den tidligere virksomheten etter en omdanning, se nærmere drøftelse av det spørsmålet i avsnitt 8.3.3.

Etter skatteloven § 11-3 kan to eller flere deltakerlignede selskaper *fusjoneres*, uten at det utløser noen realisasjonsbeskatning. Etter skatteloven § 11-5 gjelder tilsvarende regler om *fisjon* av deltakerlignet selskap.

Etter skatteloven § 11-20 første ledd c kan et enkeltpersonforetak eller deltakerlignet selskap *omdannes på annen måte enn ved fusjon eller fisjon*, til et annet deltakerlignet selskap med hovedsakelig samme eierforhold, uten at det skjer noen realisasjonsbeskatning.

Omdanning etter reglene foran gjennomføres med full skattemessig kontinuitet, dvs. at alle skatteposisjoner i selskapet og hos deltakerne overføres uendret etter omdanningen.

Utvalget viser til at skjermingsgrunnlaget bør videreføres uendret ved en skattefrie omdanning *fra deltakerlignet selskap til (et annet) deltakerlignet selskap*. En slik videreføring er i samsvar med kontinuitetsprinsippet. Reglene om skattefrie omdanning innebærer at andelens skattemessige verdi etter omorganisering tilsvarer andelens skattemessige verdi før omorganisering, slik at det vil være uproblematisk å anvende andelen etter omorganisering som skjermingsgrunnlag. I forbindelse med en skattefrie fusjon eller fisjon, kan det gis et tilleggsvederlag som ikke skal overstige 20 pst. av det samlede vederlaget. Et slikt tilleggsvederlag vil bli skattlagt som utbytte i fusjoner/fisjoner av aksjeselskap, og utvalget legger til grunn at tilleggsvederlag ved fusjon/fisjon av deltakerlignet selskap skal beskattes på tilsvarende måte. Tilleggsvederlaget vil derimot ikke påvirke andelens kostpris etter omdanningen.

En omdanning *fra enkeltpersonforetak til deltakerlignet selskap* etter skatteloven § 11-20 første ledd c, innebærer overgang fra foretaksmodellen til deltakermodellen. En slik omdanning reiser spørsmål om hvilket skjermingsgrunnlag som skal benyttes som utgangspunkt i deltakermodellen. Utvalget viser i denne forbindelse til at det følger av kontinuitetsprinsippet at verdien av andelen etter omdanning skal gjenspeile skattemessig nettoverdi i virksomheten før omdanning, korrigert for den delen av verdiene som er overført til en annen deltaker (inntil 20 pst.). Denne verdien skal være skjermingsgrunnlag etter deltakermodellen.

Ved omdanning fra enkeltpersonforetak til deltakerlignet selskap oppstår spørsmålet om hva som skjer med eventuell negativ beregnet personinntekt ved omdanningen. Spørsmålet er om negativ beregnet personinntekt på noen måte skal kunne tillegges skjermingsgrunnlaget etter omdanningen. Utvalget legger til grunn at negativ beregnet personinntekt i denne forbindelse må anses som en individuell skatteposisjon som skal bortfalle ved omdanningen. Utvalget viser til at det vil være vanskelig å overføre negativ beregnet personinntekt til skjermingsgrunnlaget i deltakermodellen.

Problemet med slik overføring er for det første at inntektsgrunnlagene for ekstrabeskatning før og etter omdanning er forskjellige, med forskjellig satsstruktur (personinntekt og alminnelig inntekt). Dels er det et problem at negativ beregnet personinntekt ikke i sin helhet kan anses som ubenyttet skjermingsgrunnlag, men også vil avhenge av resultatet i virksomheten. Utvalget legger dessuten vekt på at det bør være likhet mellom deltakermodellen og aksjonærmodellen på dette punktet. Utvalget legger til grunn at negativ beregnet personinntekt vil bortfalle ved omdanning fra enkeltpersonforetak til aksjeselskap. Det er naturlig at den samme løsningen benyttes ved omdanning til deltakerlignet selskap.

8.3.1.5 Skjermingsgrunnlag ved innføring av deltakermodellen

Utvalget legger til grunn at deltakermodellen skal ha samme iverksettelsestidspunkt som aksjonærmodellen. Det vil si at deltakermodellen skal gjelde fra 1. januar 2006.

For andeler som ble ervervet før iverksettelsen av deltakermodellen, foreslår utvalget at skjermingen skal ta utgangspunkt i *deltakerens andel av selskapets skattemessige verdier* ved overgangen til deltakermodellen, det vil si verdiene i selskapets balanse pr. 31. desember 2005. En slik løsning vil sikre at skjermingen knyttes til opparbeidede skattlagte verdier ved overgangen til deltakermodellen. Løsningen ligger også prinsipielt sett nær bruken av RISK-regulerte aksjeverdier ved innføring av aksjonærmodellen.

Etter iverksettelsen av deltakermodellen, vil senere innskudd bli tillagt skjermingsgrunnlaget på ordinært vis.

Utvalget foreslår at skjermingsgrunnlaget ikke skal kunne settes lavere enn til null ved innføring av deltakermodellen.

Med deltakerens andel av selskapets netto skattemessige verdier, menes skattemessig verdi for selskapets eiendeler etter fradrag for selskapets gjeld, det vil si deltakers andel av selskapets "skattemessige egenkapital". Utvalget har vurdert om eiendelenes *regnskapsmessige verdi* i stedet skal kunne benyttes som grunnlag for skjerming (etter fradrag for gjeld), eventuelt at regnskapsmessige verdier skal kunne benyttes som en valgfri ordning. Etter utvalgets vurdering er det flere hensyn som taler for å benytte skattemessig og ikke regnskapsmessig verdi. Det viktigste hensyn som taler for bruk av skattemessige verdier, er at slike verdier reflekterer skattemessige avskrivninger, og det blir dermed sammenheng mellom den løpende

beskatningen etter tidligere regler og skjermingsgrunnlaget ved overgangen til nye regler. Selv om skjermingsgrunnlaget skal virke innenfor et nytt regelverk, bør denne sammenhengen tillegges en viss vekt.

Det må også anses som fordelaktig å knytte overgangsreglene til et begrep som er innarbeidet etter gjeldende regler. Skattemessig verdi benyttes både for å fastsette fradragsrammen for kommandittister og stille deltakere etter skatteloven § 10-43 annet ledd og ved gevinstberegningen ved realisasjon av selskapsandel etter skatteloven § 10-44 tredje ledd.

Bruk av skattemessige verdier innebærer at:

- Avskrivbare eiendeler inngår i beregningen med skattemessig avskrivningsgrunnlag.
- Ikke avskrivbare eiendeler inngår i beregningen med den høyeste verdien av historisk kostpris og ligningsverdi.

Det følger av gjeldende regler at eventuelle skattefrie inntekter (for eksempel skattefrie tilskudd) vil inngå i den skattemessige egenkapitalen, mens ikke fradragsberettigete utgifter (for eksempel utgifter til representasjon) vil redusere skattemessig egenkapital. Positiv gevinst- og tapskonto vil redusere skattemessig egenkapital, mens negativ gevinst- og tapskonto øker den skattemessige verdien. Disse alminnelige regler for beregning av skattemessig verdi/skattemessig egenkapital vil gjelde også ved fastsettelse av skjermingsgrunnlaget ved overgangen.

Regnskapsmessig egenkapital vil i noen tilfeller være høyere enn skattemessig egenkapital på grunn av skatteøkende midlertidige forskjeller mellom regnskap og skatt. Som eksempel kan nevnes at et selskap har foretatt større skattemessige enn regnskapsmessige avskrivninger, selskapet har en positiv gevinst- og tapskonto, eller det kan skyldes at finansielle eiendeler er vurdert til markedsverdi regnskapsmessig, men ikke skattemessig. I den utstrekning regnskapsmessig egenkapital overstiger skattemessig egenkapital, er det mulig at selskaper vil utbetale overskytende beløp, og at beløpet skytes inn som ny kapital og dermed øker skjermingsgrunnlaget. Dette vil det være mulig å gjøre uten skattemessige konsekvenser i 2005 med unntak for tilfeller hvor det kan bli aktuelt med negativ fradragsramme (for kommandittister og stille deltakere).

Dette kunne tilsi at deltakerne ble gitt mulighet til å velge å benytte regnskapsmessig i stedet for skattemessig verdi som skjermingsgrunnlag. Utvalget mener imidlertid at det prinsipielt sett er riktig å benytte skattemessig verdi som skjermings-

mingsgrunnlag ved overgangen. Den beskrevne tilpasningsmulighet ved at regnskapsmessig egenkapital omgjøres til skattemessig egenkapital antas ikke å bli av et slikt omfang at det skulle være nødvendig med overgangsregler for å hindre slik tilpasning. Departementet kan eventuelt vurdere disse forhold nærmere på bakgrunn av innkomne høringsuttalelser.

Også den motsatte situasjon kan tenkes, det vil si at skattemessig egenkapital er høyere enn regnskapsmessig egenkapital (for eksempel fordi aksjer har vært nedskrevet regnskapsmessig, men ikke skattemessig). Med utvalgets forslag vil det som nevnt være de skattemessige verdier som inngår i skjermingsgrunnlaget. At de regnskapsmessige verdier er lavere, får ingen betydning i denne sammenheng.

I delingsreglene har kapitalavkastningsgrunnlaget vært basert på skattemessige verdier i selskapet. Det har imidlertid vært en viss adgang til å benytte regnskapsmessige verdier for eldre eiendeler. Etter skatteloven § 12-13 annet ledd d kan en eiendel som i 1999 ble verdsatt til regnskapsmessig verdi, fortsatt verdsettes til denne verdien. Denne bestemmelsen reiser spørsmål om virksomheter som har benyttet denne regelen innenfor delingsmodellen, fortsatt skal kunne benytte den som grunnlag for skjerming ved overgang til deltakermodellen. Etter utvalgets vurdering er det imidlertid ikke grunnlag for en videreføring av delingsmodellens særregel om regnskapsmessig verdi. En slik videreføring ville blant annet virke tilfeldig i forhold til om virksomheten har vært omfattet av delingsreglene eller ikke.

Utvalget viser også til at særregelen om regnskapsmessig verdi kun gjelder i forhold til delingsreglene, og at den regnskapsmessige verdien ikke har vært lagt til grunn i andre sammenhenger. Eksempelvis bygger gevinstbeskatningsreglene i skatteloven § 10-44 tredje ledd kun på skattemessige verdier i selskapet.

Utvalget foreslår derfor at det skal benyttes skattemessig verdi også for eiendeler som har vært verdsatt til regnskapsmessig verdi etter særregelen i delingsmodellen.

Over- eller underpris ved erverv av andel reiser særlige spørsmål. Over- eller underpris ved erverv av andel skal ha vært beregnet etter innføring av reglene om nettoligning fra og med inntektsåret 1992. Fordi skjermingsgrunnlaget i deltakermodellen prinsipielt sett knyttes til deltakerens individuelle investering, foreslår utvalget at det skal tas hensyn til over- eller underpris i skjermingsgrunnlaget ved overgangen til deltakermodellen. Ved å ta

hensyn til over- eller underpris, oppnås en slik tilnærming til deltakerens individuelle investering.

Foran i dette punktet er det vist til at skjermingsgrunnlaget ikke skal kunne settes lavere enn til null ved innføring av deltakermodellen. For fullstendighetens skyld gjør utvalget oppmerksom på at denne null-grensen skal gjelde *etter* at det er tatt hensyn til eventuell over- eller underpris ved ervervet.

Utvalget foreslår at departementet skal gi forskrift om skjermingsgrunnlaget ved overgangen

Boks 8.2 Oversikt over skjermingsgrunnlagene

De forskjellige skjermingsgrunnlagene kan oppsummeres på følgende måte:

Etter iverksettelse av deltakermodellen 1. januar 2006, vil skjermingsgrunnlaget være:

- For deltakere som er med fra stiftelsen av selskapet: Deltakers innskudd i selskapet.
- For deltaker som erverver en selskapsandel: Netto vederlag for andelen, eventuelt tillagt senere innskudd i selskapet

For selskapsandeler som ble ervervet før iverksettelsen av deltakermodellen, vil skjermingsgrunnlaget ved iverksettelsen 1. januar 2006 være deltakers andel av skattemessige verdier av eiendelene i selskapet, med fradrag for gjeld pr. 31. desember 2005. I tillegg korrigeres det individuelt for over- eller underkurs ved ervervet. Det skal ikke beregnes skjermingstillegg på negativt skjermingsgrunnlag.

For andeler ervervet før 1992 vil det ikke være beregnet over- eller underkurs. Det skyldes at det ble gjennomført bruttoligning av deltakerne før dette, hvor deltakerne ble ansett for å kjøpe en andel av de enkelte eiendelene. Det gjaldt med andre ord diskontinuitet med hensyn til skattemessig verdi av de enkelte eiendelene ved overdragelse fra en deltaker til en ny, og det eksisterte ingen over- eller underkurs ved ervervet. Til gjengjeld fikk de forskjellige deltakerne individuelle avskrivningsgrunnlag. Ved overgang til nettoligning i 1992 ble individuelle forskjeller registrert på differansesaldi, som ga grunnlag for senere utjevning av individuelle forskjeller mellom deltakerne. Disse saldi er gjort opp (senest i 2002), og det foreligger derfor ingen over- eller underpris å ta hensyn til for slike andeler.

etter retningslinjene foran. Det vises til fullmaktsbestemmelsen i utvalgets lovutkast § 10-47.

8.3.1.6 Administrativ gjennomføring

Skjermingen for inntektsåret skal beregnes med utgangspunkt i deltakerens kostpris for andelen justert med summen av innskudd i selskapet pr. 31. desember og eventuelt akkumulert skjermingsbeløp fra tidligere år. Det kan tilsi at det bør etableres et sentralt elektronisk register for holde oversikt over enkeltelementene i skjermingsgrunnlaget.

Registreringen kan i utgangspunktet løses på flere måter. En mulighet er å utvide aksjonærregisteret til å omfatte slike opplysninger. Innlevering av opplysningene kan da skje etter tilsvarende rutiner som for andre oppgaver til aksjonærregistret og med samme leveringsfrist (31. januar i ligningsåret). Problemet med denne løsningen er at sum innskudd fra deltakeren er en opplysning som selskapet må hente fra regnskapet, og de fleste selskapene har ikke avsluttet foregående års regnskap så tidlig. Det er ikke sannsynlig at leveringsfristen kan endres og tilpasses tidspunktet for regnskapsavslutning. Det skyldes at aksjonærregisteret leverer opplysninger som inngår i den forhåndsutfylte selvangivelsen, og leveringsfristen er bestemt ut fra tiden som medgår til å tilrettelegge for forhåndsutfylling. En utbygging av aksjonærregisteret utpeker seg derfor ikke som den beste løsningen.

En annen løsning er at opplysningene leveres som del av ligningsoppgavene innen selvangivelsesfristen 31. mai i ligningsåret og registreres i det elektroniske ligningsbehandlingssystemet. Allerede dagens ligningsbehandlingssystem for ligning av næringsdrivende har funksjonalitet for registrering av opplysninger om deltakerlignede selskap og deltakerne. Det planlegges en utvidelse av dette og i den sammenhengen kan registreringsbehov som skyldes deltakermodellen, bygges inn. En utvidelse kan eksempelvis være å gi deltakeren tilgang til akkumulert skjermingsgrunnlag i henhold til tidligere ligningsoppgaver via innleveringskanalen for den elektroniske selvangivelsen (Alt Inn).

Utvalget legger til grunn at rapporteringsplikten mot ligningsmyndighetene fordeles mellom selskap og deltaker på hovedsakelig samme måte som i dag. Det vil si at selskapet beregner og gir oppgave over inntekt og formue, samlet og fordelt pr. deltaker. Deltakeren beregner og gir oppgave over gevinst eller tap ved realisasjon av andel og om eventuell under-/overpris ved realisasjonen. Ved innføring av deltakermodellen, må selskapet

gi deltakeren tilgang til opplysninger som inngår i beregning av gevinst/tap, så som sum av innskudd i selskapet og eventuelt ubenyttet skjermingsbeløp, jf. foregående avsnitt om muligheten til å få informasjon over Internett (Alt Inn).

Uansett valg av registreringsmåte, er det vanskelig å gjennomføre maskinelle rutiner som kan imøtekomme deltakerens behov for oppdatert informasjon fullt ut fra og med oppstartsåret for deltakermodellen, dvs. fra og med inntektsåret 2006. Utvalget overlater til Finansdepartementet og Skattedirektoratet å vurdere valget av registreringsmåte nærmere. Det samme gjelder rapporteringsrutiner og skjemaer etc. i tilknytning til deltakermodellen.

8.3.2 Skjermingsrente

Skjermingsrenten i aksjonærmodellen fastsettes årlig på grunnlag av gjennomsnittlig årsrente på 5-årige statsobligasjoner.

Som utgangspunkt har utvalget forutsatt at skjermingsrenten i deltakermodellen skal være den samme som i aksjonærmodellen. Samme skjermingsrente i deltakermodellen og aksjonærmodellen er en forutsetning for at disse modellene skal gi (tilnærmet) lik beskatning.

Valget av årsrenten på 5-årige statsobligasjoner bygger på at renten skal være tilnærmet risikofri. Valget av risikofri rente forutsetter en symmetrisk modell der skattyter beskattes for avkastning ut over skjermingsrenten, og gis fradrag for ubenyttet skjermingsfradrag. Innenfor aksjonærmodellen har man, for å demme opp for tilpasninger i form av årsskiftehandler mv., ikke gitt adgang til å overføre ubenyttet skjermingsfradrag mot annen alminnelig inntekt, og heller ikke mot annen aksjeinntekt. Reglene er stramme. Selv ved aksjer i samme aksjeklasse i samme selskap, gis det ikke adgang til utligning, verken før eller etter realisasjon. Skjermingsfradraget bindes til den enkelte aksje. Reglene er her mer restriktive og dermed mer asymmetriske enn foreslått i NOU 2003:9, som åpnet for en adgang til utligning mot annen aksjeinntekt etter realisasjon av den underliggende aksje.

Etter deltakermodellen er en låsing av ubenyttet skjermingsfradrag til den enkelte eierprosent eller liknende, ikke mulig. I et aksjeselskap måles eierandelen i enkeltaksjer. I et deltakerlignet selskap taler man om én eierandel som måles i det antall prosent eller den brøkdel man til en hver tid eier. Ved erverv av nye andeler fastsettes en ny under- eller overpris som så utlignes mot den under- eller overpris man allerede måtte ha. Følge-

lig vil det finne sted en løpende fastsettelse og dermed utlikning av ubenyttet skjermingsfradrag for hele den eierandel deltakeren til enhver tid måtte ha.

Reglene etter aksjonærmodellen er ikke fullt ut i samsvar med en teoretisk modell for nøytral beskatning. Etter utvalgets vurdering kunne en alternativ løsning på problemet med årsskiftehandler ha vært å gi adgang til fremføring av ubenyttet skjermingsfradrag etter realisasjon, dersom aksjen har vært eiet i tre måneder før årsskiftet. I deltakerlignede selskaper vil det finne sted en løpende utlikning av skjermingsfradrag innenfor en deltakers eierandel. Dette vil likevel ikke være tilstrekkelig til å gjøre modellen teoretisk riktig.

For å gjøre reglene mer symmetriske og dermed mer i samsvar med en modell for riktig beskatning, har utvalget overveiet en mulighet for å utnytte ubenyttet skjermingsfradrag ved reinvestering i andre andeler i deltakerlignet selskap. Utvalget har likevel ikke funnet å kunne tilrå en slik løsning fordi den kan bli svært komplisert og uoversiktlig i praksis. Enkelte ligningskontorer som har vurdert forslaget, har allerede advart mot en slik løsning ut fra praktiske hensyn.

Dermed har utvalget funnet at man for å balansere modellens avvik fra en symmetrisk beskatning på dette punkt, burde innføre et sjablonmessig tillegg til skjermingsrenten. Rent teoretisk vil ikke dette gi 100 pst. treffsikkerhet. Imidlertid vil det være en praktisk måte å rette opp en asymmetrisk skattebelastning som er resultatet av at lovgiver ut fra rent praktiske betraktninger har valgt å avvike fra en teorisk riktig løsning for ubenyttet skjermingsfradrag.

Et sjablon tillegg til skjermingsrenten i deltakermodellen vil ut fra nøytralitetshensyn forutsette en vurdering av et tilsvarende tillegg til skjermingsrenten i aksjonærmodellen.

Til forskjell fra skjermingsmodellen, er skattegrunnlaget i deltakermodellen et etter-skatt grunnlag, på samme måte som i aksjonærmodellen. I deltakermodellen er det derfor riktig å bruke skjermingsrente regnet etter skatt.

Utvalgets mindretall, Tom Venstad, mener det ikke bør være et sjablon tillegg i skjermingsrenten. Dette medlem er enig i at enkelte elementer i deltakermodellen og aksjonærmodellen innebærer asymmetri. Den viktigste årsaken til slik asymmetri er at ubenyttet skjermingsfradrag bortfaller ved realisasjon, noe som medfører vridninger mellom investeringer med ulik risiko. Bortfallet av skjermingsfradraget ved realisasjon vil trolig ha større betydning ved investeringer i prosjekter med høy risiko enn i prosjekter med lavere risiko. Som en

kompensasjon for denne asymmetrien, foreslår utvalget et sjablonmessig tillegg til risikofri rente ved skjermingen. Et sjablon tillegg i rentesatsen kan imidlertid ikke korrigere denne asymmetrien. Et slikt tillegg vil ikke være rettet inn mot investeringer med høy risiko, men innebære en skattelette for alle deltakere som går inn under deltakermodellen. Modellen vil derfor ikke bli investeringsnøytral selv med bruk av et sjablon tillegg i renten. Dertil kommer at et sjablon tillegg i rentesatsen medfører risiko for forskjellige typer tilpasninger, jf. drøftelsen av dette spørsmålet blant annet i skattemeldingen avsnitt 8.5.3. Etter dette medlems vurdering, vil et sjablon tillegg i rentesatsen i deltakermodellen være uheldig.

Utvalgsmedlem Karl Ove Aarbu har følgende særmerknad i tilknytning til begrunnelsen for sjablon tillegg i rentesatsen:

Et sjablon tillegg i skjermingsrenten løser ikke de grunnleggende problemer ved manglende fremføringsadgang, men må oppfattes mer som et relativt grovt instrument for å avhjelpe konsekvensene av manglende fremføringsadgang. Det er dette medlems oppfatning at den optimale løsning ville vært ubegrenset fremføringsadgang av ubenyttet skjerming både i aksjonærmodellen og deltakermodellen. Fordi det i aksjonærmodellen ikke er gjennomført slik adgang, synes det både av praktiske årsaker og av likebehandlingsgrunner likevel fornuftig å legge seg på en tilsvarende regel i deltakermodellen. En slik regel bryter imidlertid med et nøytralitetsprinsipp og innskjerper samtidig beskatningen. Et sjablon tillegg kan således avhjelpe denne situasjonen noe.

Skjermingsrenten gir uttrykk for den risikofrie alternativavkastningen til en investering etter skatt. Det bærende prinsipp i aksjonærmodellen er at dersom en skal ekstrabeskatte kapitalavkastningen på en investering, må en skjerme den delen av avkastningen som tilsvarer det en oppnår ved en risikofri plassering. Statsobligasjoner oppfattes normalt som et slikt sikkert alternativ. Av den grunn er skjermingsrenten satt til en 5-årig statsobligasjonsrente etter skatt.

Gjennom å legge ubenyttet skjerming i et år til grunnlaget for skjerming det etterfølgende år, sikrer en at skattyter får fremført ubenyttet skjerming med renter. Dersom inntekten i virksomheten ikke er tilstrekkelig til å dekke opp for skjermingsfradraget, må den andel som ikke har blitt benyttet i virksomheten kunne komme til fradrag i beregning av ekstraskatt i annen virksomhet for å sikre nøytralitet i forhold til investeringsbeslutninger. Dersom overføringer av ubenyttede skjermingsgrunnlag begrenses eller avkortes, vil dette nøy-

tralitetsresultatet brytes. Prinsipielt er det ikke mulig fullt ut å rette opp denne vridningen gjennom å øke skjermingsrenten.

Hvis en hadde hatt en ubegrenset fremføringsmulighet av ubenyttet skjerming, ville staten vært en ekte "sovende" partner i ethvert investeringsprosjekt. Den ville ta sin andel av verdiskapingen i prosjekter som leverer avkastning utover den finansielle alternativavkastningen (skjermingsrenten) og symmetriske fradrag i skatt i prosjekter som leverer lavere avkastning enn skjermingsrenten. Fordi ubenyttet skjerming fremføres med skjermingsrenten, vil nåverdien av fradragene bli ivaretatt over tid. En slik symmetri innebærer at den teoretisk riktige skjermingsrenten ikke skal inneholde et risikotillegg. Når staten begrenser fremføringsretten etter realisasjon, går staten fra å være en "sovende partner" i prosjektene til å eie en "opsjon" på kontantstrømmen i privat sektors prosjekter. Staten vil i dette tilfellet ta en andel av kontantstrømmen dersom prosjektet leverer avkastning utover skjermingsrenten. Et prosjekt med negativ eller lavere avkastning enn skjermingsrenten over prosjektets levetid vil imidlertid ikke bli tilgodesett med et tilsvarende fradrag når det er begrensninger på fremføring. I realiteten tar således staten kun oppsiderisiko ved å begrense fremføringsadgang av ubenyttet skjerming. Et sjablon tillegg i skjermingsrenten vil redusere verdien av statens opsjon, men en slik løsning vil ikke fullt ut tilgodese prosjekter med høy risiko på samme måte som en fullstendig fremføringsadgang etter realisasjon. Dette resultatet vil gjelde uansett hvor høyt en setter et slikt sjablontillegg.

Fravær av risikotillegg i skjermingsrenten forutsetter som sagt at all ubenyttet skjerming må komme til endelig fradrag. De regler som i dag legges til grunn for aksjonærmodellen, og de tilsvarende regler som av hensiktmessighetsgrunner foreslås i deltakermodellen, begrenser denne muligheten. Dette skaper en asymmetri i behandling av avkastningen på investeringsprosjekter, og derigjennom vil investorers investeringsbeslutninger bli påvirket av skattesystemet. Et sjablontillegg i skjermingsrenten kan trolig avhjelpe denne asymmetrien noe, men ikke fjerne den.

Det er således dette medlems oppfatning at en økt skjermingsrente gjennom et sjablontillegg ikke kan kompensere fullt ut for den vridning som skapes gjennom en regel om bortfall av ubenyttet skjermingsfradrag ved realisasjon. Et sjablontillegg vil kunne virke positivt på investeringslysten i prosjekter med "sikker" avkastning marginalt over skjermingsrenten, mens det trolig i mindre grad vil påvirke investeringsincentivene i prosjek-

ter preget av høy risiko. Usikker oppstartvirksomhet/nyskappingsvirksomhet kan således få noe mindre glede av en økt skjermingsrente enn eksempelvis relativt sikre eiendomsinvesteringer. En kan således tenke seg at en økt skjermingsrente gjennom et sjablontillegg vil kunne bidra til at kapitalallokeringen i økonomien vris mot prosjekter som i forkant vurderes å gi "sikker avkastning".

8.3.3 Skjermingsfradrag

8.3.3.1 Utgangspunkt

Skjermingsfradraget beregnes som skjermingsgrunnlaget multiplisert med skjermingsrenten. Skjermingsfradraget fradras i inntekt fra selskapet som gir grunnlag for ekstrabeskatning hos deltakeren.

I aksjonærmodellen vil enhver overføring av utbytte fra selskapet til aksjonær gi grunnlag for beskatning av den delen som overstiger aksjonærens skjermingsfradrag. Det er ikke behov for noen nærmere definisjon av grunnlaget for ekstrabeskatning.

I deltakermodellen vil det derimot være behov for å definere grunnlaget for ekstrabeskatning. Fordi deltakeren er skattesubjekt for overskuddsskatten, vil ikke enhver overføring fra selskapet gi grunnlag for ekstrabeskatning for den delen som overstiger skjerming. Deltakeren må ha anledning til å foreta utdeling for å dekke løpende overskuddsskatt, uten at denne utdelingen gir ekstrabeskatning. Etter utvalgets forslag blir derfor grunnlaget for ekstrabeskatning hos deltakeren slik:

Utdeling

- Løpende skatt på andel av overskudd
- Skjermingsgrunnlag x rente etter skatt
- = Grunnlag for ekstrabeskatning

8.3.3.2 Særlig om ubenyttet skjermingsfradrag

I enkelte tilfeller er det ikke grunnlag for å utnytte skjermingsfradraget fullt ut i årets inntekt. Ubenyttet skjermingsfradrag reiser spørsmål om hva fradraget skal kunne utnyttes i.

Ubenyttet skjermingsfradrag oppstår når årets skjerming er større enn utdeling fratrukket løpende skatt på overskuddsandelen. Ubenyttet skjermingsfradrag skal fremføres og tillegges neste års skjermingsgrunnlag. Maksimalt beløp som kan fremføres, er årets skjerming. Fremføring av ubenyttet skjermingsfradrag er regulert i § 10-42 niende ledd i utvalgets lovutkast. Ubenyttet skjermingsfradrag vil dermed enten bli utnyttet i

fremtidig avkastning fra samme virksomhet eller i realisasjonsgevinst på andelen i selskapet, jf. om realisasjonsbeskatning i kapittel 10. Ved at ubenyttet skjermingsfradrag tillegges skjermingsgrunnlaget hvert år, oppnås en rentekompensasjon ved fremføring svarende til skjermingsrenten.

Ubenyttet skjermingsfradrag skal kun kunne utnyttes i fremtidig inntekt eller realisasjonsgevinst fra samme selskap. I tilfeller hvor en deltaker får en økt andel i selskapet som følge av tilleggserv av andel mv., eller redusert andel som følge av opptak av ny deltaker i selskapet mot innskudd mv., skal det finne sted et realisasjonsoppgjør. I slike tilfeller med suksessivt erverv skal andelene behandles under ett. Også i slike tilfeller skal det benyttes ett felles skjermingsgrunnlag og -fradrag.

Utvalget har vurdert *om flere virksomheter bør kunne ses under ett* i forhold til reglene om utnyttelse av skjermingsfradrag. Det vises i denne forbindelse til bestemmelsene i delingsmodellen om felles beregning av personinntekt og samordning av beregnet personinntekt, jf. Finansdepartementets forskrift til skatteloven § 12-20-1. Etter disse bestemmelsene kan enkelte næringer sees under ett i forhold til reglene om beregning av personinntekt. Innenfor bestemmelsenens anvendelsesområde, kan negativ beregnet personinntekt i en næring eller i et deltakerlignet selskap komme til fradrag i beregnet personinntekt fra en annen næring eller et annet deltakerlignet selskap. Bestemmelsene gjelder for nærmere bestemte primærnæringer samt generelt når det er "høy grad av økonomisk og innholdsmessig nærhet" mellom virksomhetene. Ved sistnevnte vurdering skal det blant annet legges vekt på "om det er nyttet felles anlegg, driftsmidler, personale, regnskap og finansiering og om næringene kompletterer hverandre med sikte på å gi et tilbud av varer og tjenester som hører sammen". Utvalget viser til at en tilsvarende ordning kan gjennomføres innenfor deltakermodellen, ved at det blir adgang til å overføre ubenyttet skjermingsfradrag fra et av selskapene til et annet selskap. Utvalget utelukker ikke at det i særskilte tilfeller med høy grad av innholdsmessig nærhet mellom virksomheter kan være hensiktsmessig med adgang til å overføre ubenyttet skjermingsfradrag mellom selskap, fordi virksomhetene er så tilknyttet hverandre at de kan ses som en felles aktivitet. Utvalget foreslår at det blir fastsatt forskriftsbestemmelser om dette svarende til gjeldende bestemmelser i Finansdepartementets forskrift til skatteloven § 12-20-1.

Ubenyttet skjermingsfradrag skal kunne overføres etter skattefri *fusjon* eller *fisjon* av deltakerlignet selskap, jf. skatteloven § 11-3 og § 11-5. Det

samme gjelder ved *annen omdanning* fra deltakerlignet selskap til et annet deltakerlignet selskap, jf. skatteloven § 11-20 første ledd c. Ubenyttet skjermingsfradrag skal også kunne overføres ved skattefri omdanning fra deltakerlignet selskap til aksjeselskap etter skatteloven § 11-20 første ledd a. En slik overføringsadgang vil være i samsvar med de kontinuitetsbetraktningene som ligger til grunn for skattelovens bestemmelser om skattefri omdanning.

I aksjonærmodellen bortfaller ubenyttet skjermingsfradrag etter realisasjon. Utvalget foreslår at det skal være en tilsvarende begrensning i deltakermodellen.

8.4 Ekstrabeskatning ved utdeling

Avgrensningen av grunnlaget for ekstrabeskatning reiser spørsmål om *hvilke transaksjoner som skal regnes som utdeling*. Det finnes ingen uttaksdefinisjon for deltakerlignede selskaper slik som det gjør for aksjeselskaper. Utvalget foreslår at det skal gis en like vid definisjon av utdeling fra deltakerlignet selskap som skattelovens definisjon av utbytte fra aksjeselskaper, jf. skatteloven § 10-11 annet ledd. Utvalget foreslår at den tilsvarende utdelingsdefinisjon i deltakermodellen tas inn i skatteloven § 10-42 annet ledd første punktum, og at bestemmelsen skal ha følgende ordlyd:

"Som utdeling regnes enhver vederlagsfri overføring av verdier fra selskap til deltaker."

I likhet med utbyttedefinisjonen for aksjeselskaper, omfatter denne definisjonen enhver vederlagsfri overføring fra selskapet til deltaker av kontanter, eiendeler eller tjenester. Ved delvis vederlagsfrie ytelser, vil den vederlagsfrie delen anses som utbytte. Også ettergivelse av deltakers gjeld til selskapet omfattes av definisjonen. Helt eller delvis vederlagsfrie brukslån fra selskapet til deltaker skal likeledes anses som utdeling.

Som vederlagsfri overføring regnes ikke rabatter, reklamemateriell etc. som gis vederlagsfritt til enhver tredjeperson. For at en ytelse skal omfattes av utvalgets forslag til utdelingsdefinisjon, må deltakeren tilstås en ytelse på gunstigere vilkår enn det kunder i virksomheten og andre tredjepersoner kan oppnå.

I aksjeselskaper vil allerede et *løfte* fra selskaps side om en vederlagsfri overføring til deltaker oppfylle utbyttedefinisjonen. Dersom det foreligger en gyldig selskapsbeslutning om vederlagsfri overføring, vil deltakeren ha innvunnet en fordel gjennom fordringen på selskapet. Utbyttet anses å være innvunnet og tidfestet på beslutningstids-

punktet, ikke først på oppfyllestidspunktet. I deltakerlignede selskaper vil de selskapsrettslige rammene for vedtak om overføringer til deltakerne være annerledes enn i aksjeselskaper. En beslutning i et deltakerlignet selskap om overføring til deltakerne er også et felles selskapsanliggende, hvor selskapet må anses som subjekt for den formuesrettslige forpliktelsen. Beslutninger skjer imidlertid i en del tilfeller mer uformelt i ansvarlige selskaper og kommandittselskaper, sammenliknet med aksjeselskaper, samtidig som utbetaling av overskudd til deltakerne kan skje å konto før beslutning om utdeling. Det antas således å bli problematisk å knytte skatteplikten til beslutning om overføring på tilsvarende måte som ved utdeling av utbytte.

Utvalget har vurdert ulike løsninger med hensyn til hva som skal anses som den skattepliktige begivenhet for utdelinger fra deltakerlignede selskaper. Utvalget er kommet til at denne bør knyttes til den faktiske overføring. Det betyr at ekstra-beskatning vil inntre ved selve utbetalingen (også ved å konto utbetaling), og at selve beslutningen om overføring ikke får betydning. Dersom deltakers andel av egenkapital i selskapet blir konvertert til fordring på selskapet, innebærer imidlertid det at verdien må anses tatt ut av selskapet. Det er med andre ord ikke nødvendig med en fysisk overføring av midler for at det skal foreligge en skattepliktig begivenhet.

Det følger av dette at det ikke er noe vilkår for skatteplikt at en vederlagsfri overføring har sitt grunnlag i en beslutning om utdeling.

Etter skatteloven § 10-11 annet ledd siste punktum omfatter utbytteregelele også overføringer til aksjonærens ektefelle eller til personer som aksjonæren er i slekt eller svogerskap med i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinjen så nær som onkel eller tante. Utvalget mener det er et tilsvarende behov for en klar identifikasjonsbestemmelse i utdelingsreglene i deltakermodellen, og foreslår at denne bestemmelsen skal gjelde tilsvarende, jf. forslaget til § 10-42 annet ledd annet punktum.

Lån mellom selskap og deltaker reiser særlige spørsmål, herunder om avgrensning mot definisjonen av utdeling. Lån mellom selskap og deltaker er nærmere behandlet i kapittel 9.

En utdelingsløsning som beskrevet foran, forutsetter at *alle overføringer fra selskapet til deltakerne registreres* i selskapet. Utvalget viser i denne forbindelse til at alle lovlige overføringer til deltakerne er identifiserbare etter gjeldende regler. Etter gjeldende *selskapslovgivning* foreligger plikt til registrering av alle overføringer til deltakerne

kun for kommandittselskaper, jf. utdelingsbegrensningen i selskapsloven § 3-16 som forutsetter at enhver utbetaling eller annen verdioverføring til deltakerne registreres. Noe tilsvarende selskapsrettslig påbud foreligger ikke for ansvarlige selskaper og andre deltakerlignede selskaper. Imidlertid innebærer gjeldende *regnskapsregler* at alle overføringer fra selskap til deltakere posteres. Det vil derfor være tilfredsstillende notoritet omkring utdelinger fra selskap til deltakere etter gjeldende rett. Utvalgets forslag til utdelingsløsning innebærer i utgangspunktet ikke noe behov for utvidet regnskapsmessig registrering. Det vises til nærmere drøftelse av regnskaps- og revisjonsplikt i kapittel 5.

Det vil være summen av utdelinger ved årets slutt som blir utgangspunktet for beregning av ekstra skatt hos deltakeren. Hvert enkelt års utdeling behandles for seg. Utdeling for å dekke endelig skatt på overskudd fra foregående inntektsår likestilles med annen utdeling (selv om skatten gjelder et tidligere inntektsår).

En slik løsning medfører ikke behov for registrering av utdelinger på nye egne konti for tilbakeholdt overskudd i selskapet. Den endelige beregningen av grunnlaget for ekstrabeskatning skal skje individuelt hos de enkelte deltakerne. Tilbakeholdt overskudd og utdeling vil fremgå av deltakerens eksisterende individuelle egenkapitalkonti i selskapet.

Utdeling fra selskapet må avgrenses mot *tilbakebetaling av tidligere innbetalt kapital*. Mens utdeling vil gi grunnlag for ekstrabeskatning av deltakeren og ikke endre skjermingsgrunnlaget, vil tilbakebetaling av tidligere innbetalt kapital ikke være skattepliktig for deltakeren, men redusere skjermingsgrunnlaget. Kapitalen i selskapet vil dels være

- opprinnelig innskutt selskapskapital
- senere innskudd fra deltakerne
- kapital opparbeidet gjennom driften.

Skillet mellom innskutt eller innbetalt kapital og senere kapitalopparbeiding i selskapet vil fremgå av regnskapsmessige oppstillinger.

Det er behov for en nærmere avgrensning av hva som skal anses som tilbakebetaling av tidligere innbetalt kapital. Et spørsmål er hva som ligger i begrepet innbetalt kapital. Dette omtales nærmere nedenfor. Et annet spørsmål er i hvilken grad deltakerne skal kunne velge å tilbakebetale innbetalt kapital fremfor å foreta en skattepliktig utdeling. Vedrørende sistnevnte spørsmål har utvalget vurdert forskjellige løsninger. Løsningene som er vurdert er:

- A) Deltakeren velger selv om en overføring fra selskapet til deltakeren skal anses som utdeling eller som tilbakebetaling av tidligere innskutt kapital.
- B) Overføringer fra selskapet til deltakeren regnes alltid som utdeling, så langt innskutt kapital i selskapet er i behold.
- C) Overføringer fra selskapet til deltakeren regnes normalt som utdeling, men det kan foreligge et særskilt selskapsvedtak om at overføringen skal være tilbakebetaling av innskutt kapital. En slik løsning innebærer at det blir adgang til kapitalnedsettelse med skattemessig virkning etter felles vedtak på selskapsnivå.

I utgangspunktet vurderer utvalget løsning C som mest hensiktsmessig. Løsningen passer imidlertid best for selskaper som har en bestemt selskapskapital. Med unntak for kommandittselskaper, er det ikke krav om at deltakerlignede selskaper skal ha en bestemt selskapskapital. For ansvarlige selskaper mv. som ikke har en bestemt selskapskapital, bør deltakerne selv kunne velge om en utdeling skal anses som en skattepliktig utdeling eller tilbakebetaling av innbetalt kapital. Utvalget er på den bakgrunn kommet til at løsningen må bli todelt; for selskaper uten bestemt selskapskapital gis deltakerne valgfrihet (A), mens for selskaper med bestemt selskapskapital må skattefri tilbakebetaling være forankret i selskapsvedtak (C). Denne løsningen er innarbeidet i § 10-42 fjerde ledd i uvalgets lovutkast.

8.5 Innbetalt kapital

Som det fremgår av avsnitt 8.4, må utdeling fra selskapet avgrenses mot tilbakebetaling av tidligere innbetalt kapital. Mens utdeling er skattepliktig, er tilbakebetaling av tidligere innbetalt kapital ikke skattepliktig for deltakeren, men tilbakebetalingen vil redusere skjermingsgrunnlaget. Det betyr at innbetalt kapital blir en skatteposisjon for deltakeren på samme måte som innbetalt aksjekapital er det for aksjonærer.

For selskaper som er stiftet etter at de nye reglene er trådt i kraft, vil innbetalt kapital bestå av deltakerens innskudd i selskapet. Ved erverv av selskapsandel vil erverver overta overdragers skatteposisjon "innbetalt kapital", på samme måte som ved overdragelse av aksjer.

Det er behov for å definere innbetalt kapital ved overgangen til nye skatteregler. Utvalget mener at vurderingene må bli sammenfallende med de vurderingene som ligger til grunn for fastsettelse av skjermingsgrunnlaget ved overgangen, jf. avsnitt 8.3.1.5. Det betyr at innbetalt kapital ved overgangen til ny ordning settes til deltakerens andel av selskapets netto skattemessige verdier. I motsetning til hva som skal gjelde ved fastsettelse av skjermingsgrunnlaget, skal det ikke ved fastsettelse av innbetalt kapital ved overgangen tas hensyn til over- eller underpris for selskapsandeler som er ervervet.

Kapittel 9

Lån mellom deltaker og selskap

9.1 Lån fra deltaker til selskap

9.1.1 Ekstraskatt på renter i aksjonærmodellen

Innføring av utbytteskatt gir incentiver for aksjonærer til å finne måter å overføre midler fra selskap til aksjonær uten ekstra beskatning. Lovgiver har gjennom skatteloven § 5-22 vedtatt særlige regler om ekstrabeskatning for renter på lån fra fysiske personer til aksjeselskaper når lårenten ligger over en nærmere angitt skjermingsrente. Også her skal skjermingsrenten være basert på risikofri rente.

Regelen om ekstra skatt på renteinntekter innebærer at renter beskattes som alminnelig inntekt på mottakers hånd på samme måte som i dag. Renteinntekter som overstiger et visst nivå, skal i tillegg beskattes med en sats på 28 pst. hos mottaker. Det er 72 pst. av overstigende rente som undergis denne ekstrabeskatning. Marginal skattesats på renteinntekter blir etter regelen 48, 16 pst. [28 pst. + (72 x 28 pst.)].

Det er forutsatt at renten skal fastsettes månedlig. Dette nødvendiggjør en avstemming av lånesaldoer hver måned i de tilfeller renten ligger over skjermingsrenten. Dette stiller større krav enn de krav til avstemming på to måneders basis som følger av merverdiavgiftsloven og til tertialsvis avstemming som følger av ny bokføringslov.

Allerede etter gjeldende rett har skattemyndighetene adgang til å korrigere en særlig høy rente som overstiger armlengdeprising ut fra den generelle internprisingsbestemmelse i skatteloven § 13-1. Det kan imidlertid være vanskelig å påvise at en høy rente skyldes interessefellesskap mellom låntaker og långiver. Det kan være legitime grunner også for aksjonærer og deltakere til å avtale en høyere rente enn alternativavkastningsrenten. Høy risiko, for eksempel lån med prioritet bak selskaps alminnelige gjeld, kan forsvare en høy rente på lånet. Verken skatteloven § 13-1, eller den ulovfestede regel om gjennomskjæring, vil gi grunnlag for å omklassifisere renter til utbytte når en tilsvarende avtale kunne vært inngått mellom uavhengige parter.

9.1.2 Ekstraskatt på renter etter deltakermodellen

Det er delte meninger i utvalget om hensiktsmessigheten av de regler som er innført om ekstraskatt på renter i aksjonærmodellen. Arbeidsbyrden for skattyter, selskap og skattemyndigheter kan bli uforholdsmessig stor, særlig tatt i betraktning at det kan dreie seg om svært små skattebeløp i de tilfellene der lånene og renteforskjellene ikke er av særlig størrelse. Man kan stille spørsmål ved hvorfor det ikke er fastsatt terskelbeløp for å hindre at man skal gjennomføre krevende avstemmings- og regneoperasjoner som i de fleste tilfeller kan medføre noen kroner eller titalls kroner i skatt per måned. (Ved et lånebeløp på kr 100 000 vil en endring på 25 rentepunkter over en måned gi følgende skattekonsekvens: $kr\ 100\ 000 \times 0,0025 \times 0,28 / 12 = kr\ 6.$) Denne type regler kan vanskelig gjøre en verdiorientert ligning der skattemyndighetene gjennom sitt kontrollarbeid fokuserer på de forhold som kan føre til betydelige skattetap for det offentlige. Likeledes har det for flere utvalgsmedlemmer vært vanskelig å se at kravene til månedlig beregning av ekstrarente med de avstemmingskrav som følger, er i rimelig samsvar med de regnskapskrav som er del av regnskapsrutinene etter bokføringsloven og merverdiavgiftsloven.

For deltakerlignede selskaper synes det uklart for utvalget i hvor høy grad man risikerer at deltakerne i særlig grad benytter en lånemodell for å få ut høye renter fra selskapet uten ekstraskatt. Mange deltakerlignede selskaper er "single purpose" selskaper der lån fra deltakere synes mindre vanlig. Det vil være flere deltakere som kan gjøre at interessefellesskapet ikke er like klart som ved enpersonaksjeselskaper. Mye kunne derfor tyde på at man for deltakerlignede selskaper i første omgang kunne nøye seg med en henvisning til skattemyndighetenes vanlige korreksjonsadgang etter skatteloven § 13-1.

Imidlertid har utvalget forstått mandatet slik at det ikke er utvalgets oppgave å ta opp til ny diskusjon de spørsmål Stortinget allerede har tatt stilling til. Utvalget skisserer derfor en utdelingsmodell for deltakerlignede selskaper som i hovedtrekk

bygger på det som skal gjelde for aksjeselskaper. Siden likhetsbetraktninger og ønsker om nøytralitet i valg av selskapsform er viktige hensyn bak utvalgets sentrale konklusjoner, har altså utvalget forutsatt at det gis regler om ekstrabeskatning av renter også i forslaget om deltakermodellen. Man antar at dette uansett ville bli resultatet av den videre lovbehandling.

Utvalget foreslår imidlertid at renten for ekstraskatt etter deltakermodellen fastsettes på ettårsbasis, i forkant av den aktuelle beregningsperiode. Som diskutert nedenfor bør regelen om ekstra skatt på renteinntekter utformes slik at långiver og selskap har mulighet til å tilpasse seg den gjeldende skjermingsrenten, slik at regelen om ekstra skatt ikke kommer til anvendelse. For å oppnå dette må skjermingsrenten fastsettes i forkant av den aktuelle beregningsperioden. Skjermingen kan med andre ord ikke bygge på et årsgjennomsnitt som beregnes i ettertid, slik tilfellet er for skjermingsrenten under aksjonærmodellen. Det bør derfor benyttes et gjennomsnitt basert på foregående år eller halvår. Månedlig fastsettelse finner utvalget krevende i forhold til de skattebeløp det her antagelig vil være tale om.

Videre bør det ut fra hensynet til administrasjons- og etterlevelseskostnader vurderes å innføre et terskelbeløp på for eksempel 500 000 kroner. Lånebeløp under dette beløp, kan i så fall korrigeres etter skatteloven § 13-1, men faller utenfor reglene om ekstraskatt på renteinntekter.

Videre antar utvalget at det i første omgang vil være tilstrekkelig å innfange lån fra deltaker, og de som deltakerne skal identifiseres med etter skatteloven § 10-11 annet ledd siste punktum. Å ta med alle lån fra fysiske personer som ikke er deltakere, og heller ikke faller inn under identifikasjonskretsen, kan synes unødvendig – i det minste inntil man vinner nærmere erfaring med regelen.

9.1.2.1 Samordning av skjermingsfradrag ved flere låneavtaler

Som ved ekstraskatt etter aksjonærmodellen, bør det beregnes ett felles skjermingsfradrag per selskap skattyteren har låneforhold med. Det skal med andre ord foretas en samordning av henholdsvis skjermingsfradrag og faktisk påløpte renter på samtlige lån skattyteren har i det aktuelle selskapet. På denne måten vil en komme frem til en samlet alternativavkastning, og en samlet faktisk avkastning for lånefinansieringen av det aktuelle selskapet.

En eventuell samordningsadgang må ses i sammenheng med at det ikke bør gis adgang til å frem-

føre ubenyttet skjermingsfradrag dersom rentene på lånet ligger under skjermingsbeløpet. En ordning der det ikke kan skje en samordning som nevnt ovenfor, kunne dessuten skape problemer med hensyn til avgrensning av deltakerens enkelte låneavtaler/obligasjoner.

9.1.2.2 Unntak for lån knyttet til mengdegjeldsbrev

Lån knyttet til mengdegjeldsbrev er unntatt fra regelen om ekstra skatt på renteinntekter på lån til aksjeselskaper. Bakgrunnen for å unnta mengdegjeldsbrev er dels at en regel om ekstra skatt på renteinntekter for slike obligasjoner vil kunne by på særlige administrative problemer, og dels at slike låneinstrumenter antas å være mindre egnet til tilpasninger med sikte på å ta ut overskudd i selskaper i form av renter i stedet for som aksjeinntekter. Slike låneinstrumenter er ofte gjenstand for hyppig omsetning, og kreditor vil ofte være ukjent for selskapet som har utstedt gjeldsbrevet. Videre vil over- og underpriselementer, som ofte forekommer ved omsettelige verdipapirer, komplisere beregningen av skjermingsfradrag og påløpte renter.

De ovennevnte forhold, herunder at mengdegjeldsbrev er unntatt fra regelen om ekstra skatt på renteinntekter på lån til aksjeselskaper, taler for å gjøre et tilsvarende unntak i forhold til regelen om ekstra skatt på renteinntekter på lån til deltakerlig-nede selskaper.

9.1.2.3 Fremføring av ubenyttet skjermingsfradrag

For ekstraskatt etter aksjonærmodellen er det ikke adgang til å fremføre ubenyttet skjerming fra beregningsperioder der skjermingen er høyere enn faktisk påløpte renter på lånet. Det har vært antatt at en fremføringsadgang for ubenyttet skjerming ville gjøre en regel om ekstra skatt på høye renteinntekter vesentlig mer komplisert. Antagelig ville det bli behov for et register over ubenyttede skjermingsfradrag knyttet til den enkelte låneavtale.

Utvalget forutsetter at samme løsning legges til grunn ved ekstraskatt etter deltakermodellen.

9.1.2.4 Samme rentesats ved utdelinger og ekstraskatt på renter

Under deltakermodellen vil effektiv skattesats på utdeling som overstiger deltakerens skjermingsfradrag, være 48,16 pst. Regelen om ekstra skatt på

høye renteinntekter skal medføre at høye renteinntekter får den samme totale skattbelastningen som utdeling utover skjermingen. For å oppnå dette må grunnlaget for ekstrabeskatning av renteinntektene reduseres med 28 pst. En slik reduksjon kan enten gjennomføres ved at grunnlaget for beregningen av ekstra skatt (dvs. de faktiske renteinntekter) reduseres med 28 pst. *før* det gjøres fradrag for eventuell skjerming (alternativ 1), eller den kan gjennomføres ved at grunnlaget for beregning av skatten (de faktiske renteinntekter) reduseres med 28 pst. *etter* at det er gjort fradrag for eventuell skjerming (alternativ 2).

Begge de skisserte modeller vil gi et korrekt resultat, forutsatt at det benyttes en skjermingsrente *etter* skatt under alternativ 1, og en skjermingsrente *før* skatt under alternativ 2. Etter utvalgets vurdering vil en beregningsmodell i tråd med alternativ 1 være mer pedagogisk og enklere å anvende enn en beregningsmodell i tråd med alternativ 2. Utvalget vil på denne bakgrunn anbefale at det anvendes en beregningsmodell der grunnlaget for beregningen av ekstra skatt (de faktiske renteinntektene) reduseres med 28 pst. *før* det gjøres fradrag for eventuell skjerming, og hvor det benyttes en skjermingsrente etter skatt.

9.1.2.5 Renter under skjermingsrenten

Av forenklingshensyn bør regelen om ekstra skatt på renteinntekter utformes slik at skattyter og selskap har mulighet til, og oppfordring om, å tilpasse renten på lånet slik at regelen om ekstra skatt ikke kommer til anvendelse. Det er i utgangspunktet långivers faktiske renteinntekter som skal legges til grunn ved anvendelse av regelen om ekstra skatt på høye renteinntekter.

Dersom den faktiske (effektive) rentesatsen holdes under skjermingsrenten i løpet av beregningsperioden, samtidig som lånebeløpets størrelse ikke økes i løpet av den samme beregningsperioden, vil det ikke bli ilagt ekstra skatt på renteinntektene for den aktuelle perioden. Dersom lånet økes i løpet av beregningsperioden, vil imidlertid faktiske renteinntekter på lånet overstige skjermingsfradraget selv om rentesatsen på lånet holdes under skjermingsrenten i hele perioden (økningen av lånebeløpet vil ikke gi en tilsvarende økning av skjermingsfradraget, som beregnes på grunnlag av lånesaldoen ved inngangen av beregningsperioden). For å unngå et slikt resultat foreslår utvalget at det heller ikke skal beregnes ekstra skatt på renteinntektene dersom *rentesatsen* for lånet ligger under skjermingsrenten i hele beregningsperioden.

Formålet med regelen om ekstraskatt på renter ut over skjermingsrente er å hindre skattefri tapping av selskapet gjennom høye renter. Følgelig mener utvalget det ikke kan være aktuelt for skattemyndighetene å benytte skatteloven § 13-1 til å korrigere en rente under skjermingsrenten opp til et nivå over skjermingsrenten, med den konsekvens at ekstraskatt tillegges. På fritt grunnlag kunne en slik korreksjon tenkes siden skjermingsrenten baseres på risikofri rente, mens lån til et deltakerlignet selskap alltid vil innebære en større eller mindre risiko. Her må imidlertid regelen om ekstraskatt på renter ses som en uttømmende spesialregel ut fra sitt formål. I forhold til andre regelsett enn ekstraskatten på renter, må imidlertid korreksjon av for lav rente etter skatteloven § 13-1 kunne være aktuelt.

9.2 Lån fra deltakerlignet selskap til deltaker

Under deltakermodellen skal utdeling fra selskapet skattlegges på deltakers hånd i den grad utdelingen overstiger andelens akkumulerte skjermingsfradrag. Dette kan medføre tilpasninger ved at selskapets midler overføres til deltakerne på andre måter enn i form av ordinær utdeling, for eksempel ved at deltakerne tar opp lån i selskapet. Faren for slike omgåelser antas å være størst i selskaper med få deltakere, men kan også være aktuell i selskaper med flere deltakere.

Etter utvalgets forslag vil definisjonen av utdeling fra deltakerlignet selskap tilsvare dagens definisjon av utbytte fra aksjeselskap. Hvorvidt en overføring fra selskap til deltaker er å anse som et lån eller som en ordinær utdeling, vil bero på en konkret vurdering av det enkelte tilfellet. For aksjeselskaper foreligger allerede en langvarig praksis med et ikke ubetydelig antall høyesterettsdommer, utførlig omtale i mange utgaver av Lignings-ABC, og mye publisert ligningspraksis. Grensen mellom utdeling og lån må trekkes på samme måte i relasjonen deltakerlignet selskap og deltaker, som mellom aksjeselskap og aksjonær. Det sentrale har vært om det dreier seg om et reelt lån slik at det foreligger tilbakebetalingsplikt. Hvorvidt reglene om lovlig lån i aksjeloven § 8-7 er overskredet, har ikke vært tillagt utslagsgivende vekt. Følgelig utgjør det ingen avgjørende forskjell i forhold til deltakerlignede selskaper, at selskapsloven, med forbehold for kommandittselskaper, jf. selskapsloven § 3-17, savner tilsvarende regler for å skille mellom selskapsrettslig lovlige og ulovlige lån.

Det er summen av utdelinger ved årets slutt som vil danne grunnlag for beregning av ekstra skatt hos deltakeren. Som utgangspunkt vil uttak gjennom året kunne tilbakebetales før årets slutt, og tilbakebetalt beløp vil således ikke uten videre medføre ekstrabeskatning hos deltakeren. Beløp som systematisk er tatt ut av selskapet gjennom året i form av lån, kan ikke godtas tilbakebetalt på denne måten like før årsskiftet. Dersom deltakeren ikke betaler tilbake det overskytende innen årets slutt, kan det oppstå spørsmål om differansen mellom faktisk utdeling og utdeling tilsvarende skjermingsbeløpet, kan anses som et lån fra selskapet til

deltakeren, eller om det må anses som en ordinær utdeling. Resultatet vil bero på en konkret vurdering av det enkelte tilfellet.

Det prinsipielt avgjørende for klassifiseringen vil, som fremhevet, være om det er knyttet en tilbakebetalingsplikt til utbetalingen. Det er det reelle innholdet av mellomværendet mellom selskapet og deltakeren som vil være avgjørende, ikke hvilken betegnelse disse har satt på sitt mellomværende. Det kan imidlertid være vanskelig å avgjøre forholdets reelle innhold i det konkrete tilfellet. Hvorvidt det foreligger en tilbakebetalingsplikt i det konkrete tilfellet, vil i det vesentlige være et bevissspørsmål.

Kapittel 10

Realisasjon av andel

10.1 Gjeldende rett

Etter skatteloven § 10-44 første ledd er gevinst ved realisasjon av andel i deltakerlignet selskap skattepliktig som alminnelig inntekt. Tilsvarende tap er fradragsberettiget i annen alminnelig inntekt. Som realisasjon regnes ikke bare salg og innløsning mv. av andel, men også endring av eierandel ved opp- og nedtak av deltaker mot innskudd eller ved forhøyelse av selskapskapitalen, jf. skatteloven § 9-2 og § 10-44 annet ledd.

Gevinsten beregnes for selve andelen, og ikke for deltakerens andel i selskapets enkelte eiendeler. Denne metoden for gevinstberegning må ses i sammenheng med at inntektsbeskatningen gjennomføres etter nettometoden, og at deltakeren derfor ikke har noen egen skattemessig verdi knyttet til de enkelte eiendelene i selskapet. I likhet med en aksjonær, anses deltakeren for å eie en andel i selskapet som sådant.

Etter gjeldende rett beregnes gevinst (tap) ved realisasjon av andel i deltakerlignet selskap slik, jf. skatteloven § 10-44 tredje ledd:

Vederlaget for andelen (salgssum)

- Andel av skattemessige verdier i selskapet på realisasjonstidspunktet
- + /- Korreksjon for over- eller underpris ved erverv av andelen
- = Skattepliktig gevinst / fradragsberettiget tap

At det er selskapets skattemessige verdier på realisasjonstidspunktet som skal legges til grunn, innebærer at verdiene i selskapets skattemessige balanse ikke uten videre kan benyttes, fordi balansen refererer til årsoppgjørstidspunktet. Dersom salgstidspunktet er et annet enn årsoppgjørstidspunktet, må det settes opp en tenkt balanse pr. salgsdato.

Over- eller underpris ved ervervet av andelen tilsvarer differansen mellom en forholdsmessig andel av selskapets skattemessige verdier på ervervstidspunktet og kjøpesummen. Korreksjonen for over- eller underpris er et utslag av netto-

metoden, hvor verdiene fastsettes felles for deltakerne på selskapets hånd, og at disse verdiene står uendret før og etter realisasjon av andelen.

Den gjeldende metoden for gevinstberegning sikrer skattefritak for den delen av realisasjonsgevinsten som gjenspeiler verdien av skattlagt tilbakeholdt overskudd i virksomheten i deltakerens eiertid. En slik metode gir om lag samme resultat som RISK-reglene, som frem til nå har vært brukt ved realisasjon av aksjer.

Gevinsten skattlegges som alminnelig inntekt.

Realisasjonsgevinster og -tap på andel i deltakerlignet selskap tidfestes etter realisasjonstidspunktet. Det vil si at gevinst skattlegges og tap fradrags i det året eiendomsretten overføres, uavhengig av betalingstidspunktet.

10.2 Utvalgets vurderinger og forslag

Utvalget viser til at det er en nær sammenheng mellom den løpende inntektsbeskatningen og gevinstberegningen. Den gjeldende metoden for gevinstberegning er tilpasset et system med løpende inntektsbeskatning av deltakerne etter en kildemodell (delingsmodellen). Ved en slik modell gjennomføres all inntektsbeskatning i det enkelte inntektsår, som ledd i den løpende beskatningen av deltakeren. Det vil ikke være latente skatteforpliktelser på tilbakeholdt overskudd ved realisasjonen.

En utdelingsløsning innebærer derimot at det kan være tilbakeholdt ikke ekstrabeskattet overskudd ved realisasjonen. Det reiser nye problemstillinger i tilknytning til gevinstbeskatningen.

Utvalget foreslår samme metode for gevinstberegning som i aksjonærmodellen. Det vil si at hele differansen mellom netto salgsvederlag for andelen og netto kjøpesum regnes som skattepliktig gevinst, uten korreksjon for tilbakeholdt skattlagt overskudd i virksomheten. I dette grunnlaget må det være adgang til å utnytte ubenyttet skjermingsfradrag på realisasjonstidspunktet.

Det vil si at gevinsten beregnes på følgende måte:

- Netto salgsvederlag for andelen
- Netto kjøpesum inkl. kjøpsomkostninger
- Ubenyttet skjerming på realisasjonstidspunktet
- = Skattepliktig gevinst

I tillegg må det korrigeres for andelshaverens kapitalinnskudd i eierperioden og tilbakebetaling av tidligere innskutt kapital. Et kapitalinnskudd vil øke inngangsverdien, og en tilbakebetaling av kapital reduserer inngangsverdien, jf. lovutkastet § 10-44 fjerde ledd.

Utvalget viser i denne forbindelse til aksjonærmodellen, hvor ubenyttet skjerming på realisasjonstidspunktet reduserer skattepliktig gevinst, men ikke kan føre til eller øke fradragsberettiget tap. En tilsvarende begrensning bør gjennomføres i deltakermodellen.

På grunn av nettoligning i deltakerlignede selskaper, må det gjøres særlige korreksjoner i grunnlaget for skjerming, jf. lovutkastet § 10-42 syvende ledd første punktum. Eierne av en andel kan i et tilfelle med overskudd velge å betale den løpende skatten med andre midler enn selskapets. I et slikt tilfelle må skjermingsgrunnlaget for det etterfølgende år oppjusteres med dette beløpet. Alternativet er at andelshaveren tar ut et beløp fra selskapet lik den løpende overskuddsskatten. Dette vil innebære et uendret skjermingsgrunnlag det etterfølgende år. Dersom selskapet et år får beregnet et skattemessig underskudd, må det foretas symmetriske justeringer. Normalt vil det løpende underskuddet komme til fradrag i andelshaverens alminnelige inntekt det samme år. Den skattefordelen andelshaveren oppnår gjennom denne samordningen, må reflekteres i skjermings-

grunnlaget. For å opprettholde skjermingsgrunnlaget det etterfølgende år, må andelshaveren skyte inn den skattefordelen som ble oppnådd gjennom fradrag i annen alminnelig inntekt. Dersom dette ikke gjøres, må skjermingsgrunnlaget nedjusteres med denne oppnådde skattefordelen. I realiteten står andelshaver således ovenfor fire mulige situasjoner i forhold til hvordan skjermingsgrunnlaget justeres på grunn av den løpende overskuddsskatten. Disse situasjonene med tilhørende konsekvens vises i tabell 10.1.

Disse korreksjonene i skjermingsgrunnlaget må gjøres løpende og har således virkning både for ekstrabeskatningen ved utdeling og ved realisasjon av andel.

Det teoretisk riktige ville være at korreksjonen for skattefordelen ble foretatt det året underskuddet faktisk ble fradratt. En slik løsning kan bli administrativt krevende, og utvalget vil ikke foreslå den. I stedet vil utvalget tilrå en løsning der korreksjonen for skattefordelen fastsettes det året underskuddet oppstår utfra en sjablonmessig skattesats på 20 pst. Den samme satsen er benyttet som en praktisk tilnærming for fastsettelse av fordel og ulempe ved arveavgiftsberegningen i forbindelse med innføring av diskontinuitetsprinsippet ved overføring av aksjer, jf. skatteloven § 10-33 og arveavgiftsloven § 14 femte ledd og § 15 sjette ledd.

Utvalget viser til at det ved eierskifte er viktig å knytte tilbakeholdt overskudd hos den enkelte deltaker til selve andelen som overdras. Kjøper av andelen må overta retten til tilbakeholdt overskudd tilknyttet selve andelen og ikke en andel av totalt tilbakeholdt overskudd i selskapet. Å knytte kontoen til andel ved eierskifte, sikrer at det ikke

Tabell 10.1 Justering av skjermingsgrunnlag på grunn av løpende overskuddsskatt

Situasjon	Deltakers valg	Konsekvens
Selskapet har overskudd	Løpende overskuddsskatt betales med midler utenfor selskapet	Skjermingsgrunnlaget oppjusteres med betalt løpende overskuddsskatt
	Løpende overskuddsskatt dekkes gjennom en utdeling lik skattebeløpet	Skjermingsgrunnlaget er uendret
Selskapet har underskudd	Deltakeren oppnår en reduksjon av alminnelig inntekt og derigjennom lavere skatt. Det sparte beløpet skytes ikke inn i selskapet	Skjermingsgrunnlaget nedjusteres med skattefordelen av underskuddet
	Deltakeren oppnår en reduksjon av alminnelig inntekt og derigjennom lavere skatt. Det sparte beløpet skytes inn i selskapet.	Skjermingsgrunnlaget er uendret.

skjer noen verdiforrykning mellom den solgte andelen og andre andeler.

Tilknytningen mellom tilbakeholdt overskudd og den individuelle andelen vil fremgå av hver eiers individuelle egenkapitalkonto i selskapet. Slik tilknytning kan også fremgå av deltakernes egne fortegnelser over ekstrabeskattet overskudd.

Utvalgets forslag til gevinstberegning vil ta hensyn til forrige eiers tilbakeholdte overskudd som vil overdras ved et eierskifte. Når kjøper tar ut overskudd som ble tilbakeholdt i forrige eiers eiertid, vil utdelingen bli ekstrabeskattet på vanlig måte etter deltakermodellen. Denne ekstrabeskattningen skjermes for et tilsvarende grunnlag: Kjøpers skjermingsgrunnlag vil være andelens netto kostpris, som også gjenspeiler verdien av tilbakeholdt overskudd i tilknytning til andelen.

På samme måte som etter gjeldende rett og etter aksjonærmodellen, skal den beregnede gevinsten skattlegges som alminnelig inntekt (uten noen egen ekstrabeskattning av grunnlaget).

Fremgangsmåten for gevinstbeskatning som er foreslått foran, skal både gjelde ved realisasjon av hele selskapsandelen, og ved realisasjon av del av en andel i selskapet (med forholdsmessig beregning).

Ved likvidasjon av selskap hvor det foretas gevinstbeskatning av deltaker etter skatteloven § 10-44 første ledd, skal det ikke samtidig foretas utdelingsbeskatning etter § 10-42, jf. også skatteloven § 10-37.

Utvalget foreslår kun endringer i beregningsmåten for gevinster og tap. Vilkårene for gevinstbeskatning og tapsfradrag, tidfestingsregler med mer, foreslås ikke endret.

Det vises til bestemmelsen om gevinst og tap ved realisasjon mv. i lovutkastet § 10-44.

Andeler ervervet før 1. januar 2006 reiser særlige spørsmål om gevinstberegning. For slike eierandeler bør andel av skattemessige verdier i selskapet, korrigert for eventuell over- eller underpris ved ervervet, være inngangsverdi. Det vil sikre at gevinstberegningen etter de tidligere reglene får virkning frem til iverksettelsen av deltakermodellen.

Selskapet og skattyter forutsettes å gi opplysninger om dette grunnlaget. Det vil være behov for et særskilt ligningsvedtak for disse verdiene, slik at ligningsmyndighetene har tatt stilling til opplysningene. De aktuelle ligningsskjemaene for 2006 må utarbeides med krav til avgivelse av disse opplysningene.

Kapittel 11

Forholdet til utlandet

11.1 Innledning

Vurderingene foran er konsentrert om situasjonen der alle deltakere er norske, og der de gjennom et norsk selskap utøver virksomhet bare i Norge. Utvalget legger til grunn at dette er dekkende for en betydelig del av den personlige næringsvirksomhet som er organisert gjennom ulike typer deltakerlignede selskap. Men grenseoverskridende næringsvirksomhet forekommer også gjennom disse selskapsformene. Utlendinger kan være deltakere i norsk eller utenlandsk selskap og drive virksomhet i Norge. Likeledes kan innlendinger være deltakere i norsk eller utenlandsk selskap og drive virksomhet i utlandet. Innenfor skipsfartsnæringen er dette kanskje særlig utbredt. Utvalget antar at det normalt vil være et beskjedent innslag av personlige deltakere i store virksomheter som er organisert som deltakerlignet selskap. Deltakermodellen får da ikke anvendelse. Personlige deltakere vil dominere i mindre virksomheter. Det kan også være et stort innslag av personlige deltakere i store kommandittselskap eller tilsvarende utenlandske selskapsformer med blandet ansvarsform.

Deltakermodellens anvendelse i forhold til utenlandske deltakere med virksomhet i Norge og norske deltakere med virksomhet i utlandet reiser særlige, og også til dels uoversiktlige problemstillinger. Utvalget har ikke hatt tid til å foreta en bred og grundig vurdering av alle spørsmål som kan oppstå i denne forbindelse. Utvalget har derfor i sine vurderinger begrenset seg til å peke på noen sentrale og overordnede problemstillinger som kan være av betydning for om deltakermodellen generelt bør anbefales. Spørsmål av mer teknisk art og løsninger på disse er ikke behandlet.

Som kjent er det i internasjonale forhold vanskelige og til dels uavklarte problemstillinger etter delingsreglene. I dette komplekse brytningsfeltet mellom intern rett og skatteavtaler, inntektsskatt og trygdeavgift, reiser ikke utvalgets forslag til beskatningsmodell mer kompliserte problemstillinger enn det man har måttet forsøke å håndheve etter delingsreglene.

Nedenfor gis en kortfattet oversikt over gjeldende beskatningsregler, herunder sentrale

bestemmelser i lov og skatteavtale som etablerer og begrenser norsk beskatningsrett. Dette danner rammen som virkeområdet for deltakermodellen i utenlandsforhold må vurderes opp imot.

11.2 Beskrivelse av gjeldende regler

De materielle skatteregler er i større grad knyttet til hvor virksomheten utøves (eller bestyres fra) enn hvor selskapet er etablert/registrert. Derfor omtales først situasjonen hvor en norsk person er deltaker i selskap med virksomhet i utlandet, jf. avsnitt 11.2.1 nedenfor. Dette dekker både tilfellet med deltakelse i et utenlandsk etablert selskap, og tilfellet hvor selskapet er norsk, men hvor virksomhet utøves i et annet land gjennom et fast driftssted der. I andre sammenhenger kan det ha betydning om selskapet er norsk eller utenlandsk. Det gjelder særlig muligheten til å innhente opplysninger fra selskapet til kontroll av deltakerens ligning.

Deretter omtales situasjonen hvor en utenlandsk person er deltaker i selskap som driver virksomhet i Norge (eller bestyres herfra), jf. avsnitt 11.2.2 nedenfor. Det sondres ikke mellom situasjonen hvor selskapet er norsk, og situasjonen hvor selskapet er utenlandsk og driver virksomhet gjennom fast driftssted i Norge. Også her vil kontrollaspektet påvirkes av om selskapet er norsk eller utenlandsk.

Det gis ingen særskilt omtale av situasjonen med norske deltakere i et utenlandsk etablert/registrert selskap, når selskapet driver hele sin virksomhet i Norge. Beskatningen av deltakerne skjer etter samme regler som når selskapet er norsk.

11.2.1 Norsk deltaker i selskap som driver virksomhet i utlandet

Personer som er bosatt i Norge, jf. skatteloven § 2-1, er etter norsk intern rett skattepliktig for løpende inntekt fra selskapsdeltakelsen også når slik inntekt er opptjent i utlandet. Dette følger av globalinntektsprinsippet, jf. skatteloven § 2-1 niende ledd. Det er uten betydning for norske del-

takeres skatteplikt om utenlandsvirksomheten utøves gjennom et norsk selskap, eller om den utøves gjennom et utenlandsk selskap.

Også norske deltakere i utenlandske selskaper beskattes dermed i Norge etter nettometoden. Nettometoden gjennomføres slik at deltakernes andel av selskapets resultat fastsettes etter norske skatteregler som om selskapet var selvstendig (norsk) skattyter, og så fordeles resultatet forholdsmessig på de norske deltakerne etter eierandelen. Det skal beregnes personinntekt for deltakerne etter de samme regler som for deltakere i norske deltakerlignede selskaper. Norske deltakeres gevinst ved realisasjon av andel beskattes etter alminnelige regler. Realisasjonstap kommer tilsvarende til fradrag.

Norsk beskatningsrett kan imidlertid være avskåret gjennom skatteavtaler Norge har inngått med andre land. Dette vil først og fremst være aktuelt hvor selskapet har et fast driftssted i utlandet, jf. OECDs mønsteravtale artikkel 7 jf. artikkel 5 som også norske skatteavtaler bygger på, forutsatt at Norge anvender unntaksmetoden for å avverge dobbeltbeskatning. Når virksomheten er organisert i et utenlandsk etablert selskap, må en anta at den norske deltakeren regelmessig vil bli ansett for å drive sin virksomhet gjennom et fast driftssted i utlandet. For virksomhetsinntekter anvender Norge fortsatt unntaksmetoden i flere skatteavtaler av eldre dato, blant annet gjelder dette skatteavtalene med Tyskland, Italia og Polen. I nyere skatteavtaler anvender Norge imidlertid kreditmetoden for å avverge dobbeltbeskatning av virksomhetsinntekter. Kreditmetoden innebærer at de norske deltakeres andel av inntekten fra det utenlandske faste driftsstedet blir skattlagt i Norge, samtidig som det vil bli gitt kredit (fradrag) i norsk skatt for eventuell utenlandsk skatt etter reglene i skatteloven § 16-20 flg. Dette gjelder også om det annet land utligner skatten på selskapet, og ikke som i Norge på deltakerens hånd, jf. skatteloven § 16-20 annet ledd.

Det kan reises spørsmål om Norges beskatningsrett til gevinst ved realisasjon av andel er begrenset i skatteavtalene, jf. artikkel 13 i OECDs mønsteravtale om beskatning av formuesgevinst. Dette beror på om transaksjonen i forhold til skatteavtalen blir å klassifisere som realisasjon av andel i fast driftssted, eller om realisasjon av deltakerandel skal sidestilles med realisasjon av andel eller aksje i selskap som behandles som eget skattesubjekt (aksjeselskap mv.).

Det kan være ulike oppfatninger om dette. Finansdepartementet synes å være av den oppfatning at det er en andel i fast driftssted som anses

realisert, jf. også Ot.prp. nr. 35 (1990-91) side 376-377. I samme retning, Jan B. Jansen i nasjonalrapport til IFA-kongressen i 1995. Hvor skatteavtalen bygger på unntaksmetoden, innebærer dette at norske deltakere ikke kan beskattes for gevinst som tilordnes det faste driftssted.

Av enkelte skatteavtaler følger at Norge ikke kan beskatte norske deltakere for inntekter fra internasjonal skipsfart, dersom selskapets virkelige ledelse har sete i det annet land, jf. artikkel 8 i OECDs mønsteravtale. Løsningen i de fleste nyere skatteavtaler er likevel at Norge har eksklusiv beskatningsrett til inntekt som tilordnes deltakere bosatt i Norge. Retten til å beskatte gevinst ved realisasjon av andel i slike selskaper er gjerne lagt til samme stat som har rett til å beskatte det løpende overskuddet, jf. OECDs mønsteravtale artikkel 13 punkt 3.

11.2.2 Utenlandsk deltaker i selskap som driver virksomhet i Norge

En deltaker som er bosatt i utlandet er skattepliktig til Norge for inntekten fra selskapsdeltakelsen etter skattelovens alminnelige regler om begrenset skatteplikt. Etter skatteloven § 2-3 første ledd b vil slik skatteplikt foreligge for en løpende andel av overskuddet når virksomheten drives eller bestyres i Norge. Dette gjelder uavhengig av om virksomheten drives gjennom et norsk eller et utenlandsk selskap. Foreligger det skatteavtale med vedkommende utland, kan Norge beskatte inntekten dersom det foreligger fast driftssted i Norge, jf. artikkel 5 og 7 i OECDs mønsteravtale.

Også inntekt fra internasjonal skipsfart er i utgangspunktet skattepliktig til Norge dersom virksomheten drives eller bestyres fra Norge. Unntak gjelder for inntekt som en i utlandet bosatt person oppebærer fra egne og innleide skip i internasjonal fart, med mindre Norge etter skatteavtale er tillagt eksklusiv beskatningsrett til inntekten, jf. skatteloven § 2-34. Personer som er bosatt i utlandet kan også være fritatt fra norsk beskatning av internasjonal skipsfartsinntekt etter bestemmelser i skatteavtale. Dette gjelder typisk hvor skatteavtalen bestemmer at hver stat beskatter sine egne bosatte personer, jf. avsnitt 11.2.1 foran.

Utenlandske deltakere skattlegges for løpende inntekter fra selskapsdeltakelsen etter samme regler som gjelder for norske deltakere.

Når det gjelder realisasjon av andeler i selskapet, har Finansdepartementet lagt til grunn at skatteplikt til Norge for gevinst følger av bestemmelsen i skatteloven § 2-3 første ledd b, når selskapet driver virksomhet her. Det vises til uttalelse inntatt

i Utvalget 1998 side 432. Som nevnt i avsnitt 11.2.1 foran har Finansdepartementet lagt til grunn at det er en andel av det faste driftssted som anses realisert, slik at norsk beskatningsrett normalt vil være i behold etter skatteavtalens bestemmelser for gevinst som tilordnes det faste driftssted, jf. OECDs mønsteravtale artikkel 13 punkt 2.

11.3 Utvalgets vurderinger

Utvalget er av den oppfatning at det vil være ønskelig om deltakermodellen fullt ut kan gis anvendelse i de situasjoner som er beskrevet ovenfor, dvs. generelt både for norske deltakere i selskap med virksomhet i utlandet og for utenlandske deltakere i selskap med virksomhet i Norge. En slik generell anvendelse av modellen vil i utgangspunktet sikre lik (norsk) beskatning av inntektene fra selskapsdeltakelsen uavhengig av hvor virksomheten drives, og uavhengig av om deltakeren er bosatt i Norge eller i utlandet.

I det følgende vurderes i hvilken utstrekning deltakermodellen i praksis vil kunne få et generelt virkeområde i utenlandsforhold. Et første spørsmål er da om Norge har hjemmel til å gjennomføre ekstrabeskatning av utdeling i forskjellige konstellasjoner. Temaet er hvorvidt beskatningsretten er fraskrevet i skatteavtaler Norge har inngått. Gitt at man har beskatningshjemmel, blir et neste spørsmål hvilke muligheter som reelt foreligger for en effektiv håndheving og kontroll av ekstrabeskatningen av utdeling fra selskapet. En tredje problemstilling vil være hvilke muligheter som foreligger til å unngå ekstrabeskatningen ved å foreta grenseoverskridende tilpasninger, ved emigrasjon eller utflytting av virksomheten. Disse tema behandles kort i det følgende.

Når det ikke foreligger skatteavtale, vil norske beskatningshjemler reguleres fullt ut av de interne regler. Når det foreligger skatteavtale med vedkommende utland, er norsk beskatningsrett avhengig av at denne ikke er fraskrevet i skatteavtalen.

Skatteavtalene vil være til hinder for at deltakermodellen kan få full gjennomslagskraft i *begge* de situasjonene som er beskrevet foran i avsnitt 11.2, dvs. henholdsvis for norske deltakere i selskap med virksomhet i utlandet og for utenlandske deltakere i selskap med virksomhet i Norge. Dette begrunnes som følger: Skatteavtalene har bestemmelser om når virksomhetsinntekter kan beskattes i en annen stat enn den staten hvor skattyteren (deltakeren) er bosatt. Betingelsen er at det foreligger et fast driftssted i den annen stat, jf. artikkel

7 punkt 1, jf. artikkel 5 i OECDs mønsteravtale. Driftsstedstaten er i disse tilfelle gitt beskatningsrett til *overskuddet av virksomheten* ("the profits of the enterprise"), men bare for den del som kan tilordnes det faste driftsstedet. Spørsmålet er da om ekstrabeskatningen av utdeling etter deltakermodellen er å anse som beskatning av driftsstedets overskudd i forhold til skatteavtalenes bestemmelser om virksomhetsinntekter, når ekstrabeskatningen blir utløst etter andre kriterier, og ilegges på et annet grunnlag, enn den ordinære løpende overskuddsbeskatning. Utvalget tar ikke stilling til dette, men viser til at det kan argumenteres for begge løsninger. Utvalget vil imidlertid peke på virkningen av å falle ned på den ene eller den annen løsning.

Om ekstrabeskatning ved utdeling anses å utgjøre en del av overskuddsbeskatningen av driftsstedet, kan Norge ikke gjennomføre slik beskatning av norske deltakere i (norsk eller utenlandsk) selskap med fast driftssted i utlandet, når Norge anvender *unntaksmetoden* i skatteavtalen. Når Norge anvender kreditmetoden i skatteavtalen, er beskatningsretten ikke begrenset. Motstykket er at Norge etter skatteavtalen kan foreta ekstrabeskatning av utenlandske deltakere i (norsk eller utenlandsk) selskap med fast driftssted i Norge.

Om ekstrabeskatningen *ikke* anses å utgjøre et element i overskuddsbeskatningen av driftsstedet, kan Norge ikke ekstrabeskatte utenlandske deltakere i (norsk eller utenlandsk) selskap med fast driftssted i Norge. Motstykket er da at norske deltakere i (norsk eller utenlandsk) selskap med fast driftssted i utlandet fullt ut kan beskattes i Norge.

Uansett løsning vil skatteavtalene medføre begrensninger med hensyn til å kunne gjennomføre ekstrabeskatning ved utdeling. Dette svekker deltakermodellens egnethet til skattemessig likebehandling, men er etter utvalgets syn ikke noen avgjørende motforestilling mot å innføre deltakermodellen som sådan. Utvalget ser enkelte betenkeligheter med en løsning som innebærer at Norge etter skatteavtale forhindres fra å ekstrabeskatte utdeling foretatt av utenlandske deltakere i (norske eller utenlandske) selskap med fast driftssted i Norge. Et mulig tiltak mot dette kan være å innføre alternative, og kanskje sjablonmessige, beskatningsregler for denne personkretsen. Det er ikke gitt hvordan et slikt regelsett skulle utformes, og det kan være at man her står overfor et vanskelig løsbart problem. Forpliktelsene etter EØS-avtalen tilsier at utlendinger ikke beskattes hardere enn personer som er bosatt i Norge. Det kan også være aktuelt å innføre regler om beskatning av latente skatteforplik-

telser (overskudd utover skjermingsgrunnlaget) for en norsk bosatt person som emigrerer fra Norge. Et slikt tiltak må imidlertid vurderes i forhold til EØS-avtalen. Ut fra EF-domstolens praksis, synes en "exit-tax" (utflytningsskatt) vanskelig å forene med EØS-avtalen. Utvalget viser i denne sammenheng til at Finansdepartementet i Ot.prp. nr. 1 (2004-2005) har varslet en nærmere vurdering av dette spørsmålet i forhold til aksjonærmodellen. Det vil være naturlig at dette tema vurderes under ett i forhold til både aksjonærmodellen og deltakermodellen.

Utvalget ser mindre betenkeligheter ved løsningen som innebærer at Norge, der hvor skatteavtalen bygger på unntaksmetoden, ikke kan foreta ekstrabeskatning av norske deltakere i (norsk eller utenlandsk) selskap med fast driftssted i utlandet. Det vises til at dette ikke skiller seg vesentlig fra dagens situasjon, hvor Norge etter skatteavtalen normalt vil være forhindret fra å ilegge personinntekt på næringsinntekten. Det vises også til at Norge fra 1992 har gått over til å benytte kreditmetoden i skatteavtalene, slik at manglende beskatningsrett som skyldes anvendelse av unntaksmetoden i skatteavtalene i et visst tidsperspektiv kan ses på som et overgangsproblem.

Vurderingene nedenfor baserer seg på at skatteavtalene ikke er til hinder for at Norge kan foreta ekstrabeskatning ved utdeling i de typetilfellene som omtales. Selv om formell beskatningshjemmel foreligger, antar utvalget at det vil være vanskeligere å gjennomføre effektiv *håndheving og kontroll* med ekstrabeskatning av utdeling i utenlandsforhold, enn tilfellet er i rene nasjonale konstallasjoner. Hvilke og hvor store vanskeligheter en må forvente, vil variere med typetilfellet.

Utvalget antar at det vil være spesielt vanskelig å foreta effektiv ekstrabeskatning ved utdeling til *utenlandske deltakere* i *utenlandske* selskap, som driver virksomhet i Norge gjennom fast driftssted her. Særlig gjelder dette når tilstedeværelsen i Norge er kortvarig, slik at det typisk ikke vil bli foretatt utdeling fra selskapet i den tiden deltakerne utøver virksomhet her. Hvor det faste driftsstedet for eksempel etableres i forbindelse med et bygge- eller anleggsarbeid i Norge, vil det i praksis ikke være mulig å foreta ekstrabeskatning ved utdeling fra selskapet (av overskuddet som er opptjent ved aktiviteten i Norge), hvis aktiviteten i Norge er avsluttet før utdelingen foretas. Et mulig beskyttelsestiltak kan være å innføre regler som går ut på at latente skatteforpliktelser (overskudd utover skjermingsgrunnlaget) tas til beskatning når virksomheten i Norge opphører.

Vanskeligheter vil imidlertid gjøre seg gjeldende også når et utenlandsk selskaps tilstedeværelse i Norge er av mer permanent karakter, typisk i form av en norsk filial. Deltakernes utdeling vil normalt belastes hovedkontoret i utlandet, og – i den utstrekning den utenlandske deltakeren opplyser norske skattemyndigheter om utdelingen – vil det være vanskelig å måle hvor stor del av utdelingen som skriver seg fra et tidligere overskudd opptjent i den norske virksomheten. En effektiv håndheving av ekstrabeskatningen overfor utenlandske deltakere vil lettere kunne påregnes der utlendingen er deltaker i *norsk* selskap. Utvalget går ikke nærmere inn på hvordan disse forhold eventuelt kan løses. Som allerede nevnt foran, vil utvalget imidlertid ikke utelukke at deltakermodellen bør erstattes med en alternativ, og kanskje mer sjablonbasert beskatningsregel, for utlendinger som utøver virksomhet i Norge gjennom deltakerlignet selskap.

I forhold til *norske deltakere i utenlandske selskap*, vil innføring av deltakermodellen aktualisere behovet for kontrollopplysninger fra det utenlandske selskapet om utdeling fra selskapet til den norske deltakeren. Slike plikter kan ikke pålegges utenlandske subjekter. Dersom selskapet er etablert i et land Norge har skatteavtale med og avtalen inneholder bestemmelser om utveksling av opplysninger, jf. OECDs mønsteravtale artikkel 26, kan det imidlertid på anmodning innhentes opplysninger fra utlandet til bruk ved kontroll av den norske deltakerens ligning.

Avslutningsvis vil utvalget peke på at når den norske beskatningen innrettes slik at denne dels skjer i form av løpende overskuddsbeskatning, og dels gjennom en ekstrabeskatning ved senere utdeling fra selskapet, vil dette kunne øke risikoen for dobbeltbeskatning ved grenseoverskridende aktiviteter. Dette fordi kreditreglene i en rekke land, herunder også Norge, går ut på at bostedsstaten bare gir kredit (fradrag) i utlignet skatt, for utenlandsk skatt som er påløpet i samme inntektsår. En utlending som beskattes i hjemlandet med 35 pst. på inntekt av virksomhet i Norge, kan få kredit (fradrag) for den løpende norske overskuddsskatten på 28 pst. Vedkommende vil imidlertid ikke få kredit for noen del av norsk ekstraskatt ved senere utdeling fra selskapet. Omvendt vil en norsk deltaker i utenlandsk virksomhet, som undergis en beskatning i utlandet på 35 pst., risikere ikke å få kredit (fradrag) i Norge for mer enn 28 pst. av den utenlandske skatt, selv om den samlede norske skatt (28 pst. løpende overskuddsskatt og 20,16 pst. ekstraskatt ved senere utdeling) overstiger den utenlandske skatten.

Del III
Enkeltpersonforetak

Kapittel 12

Foretaksmodellen

12.1 Innledning

I dette kapitlet og kapittel 13 drøfter utvalget skattemodellen for selvstendig næringsdrivende. I avsnitt 12.2 drøfter utvalget om ekstrabeskatningen av selvstendig næringsdrivende skal knyttes til utdeling, etter et liknende prinsipp som i utvalgets forslag til deltakermodell. Utvalget er kommet til at det ikke bør gjennomføres beskatning ved utdeling for selvstendig næringsdrivende, men at ekstrabeskatningen av selvstendig næringsdrivende bør skje løpende. Den modellen som foreslås bygger på de samme hovedprinsippene som departementets forslag til skjermingsmodell for enkeltpersonforetak i skattemeldingen.

I avsnitt 12.3 drøfter utvalget om det bør gjennomføres en ordning med fondsavsetninger ved ekstrabeskatningen, etter en liknende metode som gjelder i Danmark for foretak som ikke benytter utdelingsbeskatning. Utvalget konkluderer med at en slik ordning ikke bør gjennomføres i norsk rett.

Selv om utvalgets forslag til skattemodell for enkeltpersonforetak bygger på samme hovedprinsipper som skjermingsmodellen, er det praktisk viktige forskjeller mellom utvalgets forslag og skjermingsmodellen, jf. nærmere omtale i kapittel 13.

Som betegnelse på forslaget til skattemodell for enkeltpersonforetak, har utvalget valgt "foretaksmodellen". Utvalget har lagt vekt på å finne en kort og presis betegnelse som kan fungere som koblingsord for modellen, ved siden av betegnelse "aksjonærmodellen" og "deltakermodellen". Utvalget viser til at "foretak" er ment som kortversjon av "enkeltpersonforetak", og at verken aksjeselskaper eller ansvarlige selskaper, kommandittselskaper mv. har "foretak" som en del av den offisielle betegnelsen på organisasjonsformen. Utvalget har derfor ikke lagt stor vekt på at uttrykket "foretak" i dagligtalen ikke er skarpt avgrenset til enkeltpersonforetak.

12.2 Bør tilleggsbeskatningen av selvstendig næringsdrivende knyttes til utdeling?

12.2.1 Utgangspunkt

Et hovedspørsmål ved skattlegging av selvstendig næringsdrivende, er om ekstrabeskatningen av

den næringsdrivende skal skje løpende, eller ved utdeling.

Utvalget viser til at beskatning ved utdeling i enkeltpersonforetak reiser en del andre problemstillinger enn i deltakerlignede selskaper. Forskjellene skyldes i hovedsak at det kan være problematisk å definere utdeling på samme subjekts hånd, dvs. mellom virksomhetsdelen og privatøkonomien til virksomhetsutøveren. I denne forbindelse vises det til mandatet punkt 2, hvor det er særskilt påpekt at utdelingsbeskatning kan reise forskjellige spørsmål i enkeltpersonforetak og deltakerlignede selskaper.

Nedenfor drøftes hvilke hensyn som taler for utdelingsbeskatning i enkeltpersonforetak, samt hvilke forhold som vanskeliggjør slik beskatning.

12.2.2 Lik skattemessig behandling av ulike organisasjonsformer

Utvalget mener at måten forretningsvirksomhet blir organisert på som utgangspunkt ikke bør ha konsekvenser for beskatningen, men at det bør tilstrebes lik beskatning av ulike organisasjonsformer. Etter utvalgets vurdering er slik likhet særlig viktig hvor eierne kan velge en av flere mulige organisasjonsformer. Eksempelvis vil det ofte kunne være aktuelt å velge mellom organisering som aksjeselskap eller som deltakerlignet selskap. Men prinsippet om skattemessig likebehandling bør gå lenger enn til de situasjonene der eierne har en slik valgmulighet. Etter utvalgets vurdering bør likhetsprinsippet ha gyldighet i forhold til all næringsvirksomhet, uansett om virksomheten er organisert i selskap eller som selvstendig næringsvirksomhet. Ved å ta utgangspunkt i likebehandling av forskjellige organisasjonsformer, vil det være mulig å oppnå investeringsnøytralitet.

For deltakerlignede selskaper foreslår utvalget deltakermodellen, som er basert på ekstrabeskatning av deltakerne ved utdeling fra virksomheten. Isolert sett tilsier dette utgangspunktet, sammen med prinsippet om likebehandling av forskjellige organisasjonsformer, at også beskatningen av enkeltpersonforetak baseres på utdeling fra virksomheten.

Prinsippet om likebehandling må imidlertid avveies mot andre hensyn. I praksis vil ulike egen-

skaper ved virksomhetstypene umuliggjøre full likebehandling, eller gjøre full likebehandling uhensiktsmessig. I en situasjon hvor det faktisk sett ikke er mulig med identiske løsninger for alle virksomhetsformer, bør forskjellene kompenseres med tiltak for å oppnå at den effektive beskatningen likevel blir (forholdsvis) lik.

12.2.3 Utdeling skjer innenfor samme persons økonomi

Ved utdelingsbeskatning vil den skatteutløsende begivenheten være en overføring av en kontantsum eller en gjenstand fra virksomheten til privat bruk. Det vises til nærmere omtale av utdelingsbegrepet i avsnitt 8.4. I et selskap vil utdeling innebære en overføring fra selskapet til en deltaker. At overføringen skjer mellom forskjellige enheter, gjør det lett å kontrollere og skape notoritet omkring utdelingen. I et enkeltpersonforetak vil imidlertid utdelingen skje innenfor samme persons økonomi. Utdeling innebærer en overføring fra virksomhetsdelen til en annen del av skattyterens økonomi. At utdelingen skjer innenfor samme persons økonomi virker kompliserende.

Også i deltakerlignede selskaper er det stor grad av nærhet mellom virksomheten og de enkelte deltakerne. Deltakerne er direkte ansvarlige for selskapets forpliktelser uten ansvarsbegrensning, og det er stor grad av nærhet mellom selskapets og de enkelte deltakernes økonomi. Det er imidlertid flere faktorer som bidrar til å skape et skille mellom selskapet og de enkelte deltakerne, og som dermed legger forholdene til rette for utdelingsbeskatning. Slike faktorer er blant annet:

- Et deltakerlignet selskap er et eget rettssubjekt. Selskapet kan være subjekt for prosessrettslige og forvaltningsrettslige posisjoner, jf. selskapsloven § 1-2. Selskapet kan dessuten være selvstendig subjekt for formuesrettslige rettigheter og forpliktelser.
- Selskapet behandles som en egen regnskapsenhet.
- Det er pr. definisjon to eller flere deltakere i selskapet. En deltakers utdeling fra virksomheten vil svekke de andre deltakernes formuesstilling, noe som legger til rette for kontroll med og registrering av utdeling.

Også skattemessig er det etter gjeldende rett bestemmelser som trekker et skille mellom selskapet og de enkelte deltakerne:

- Det finner sted en skattemessig inntekts- og formuesberegning som om selskapet selv var skattyter (skatteloven §§ 4-40, 10-41 og 10-42).

- Skattemessige disposisjoner mellom selskap og deltaker skal anses som disposisjoner mellom selvstendige skattesubjekter (skatteloven § 10-45).

Noe tilsvarende skille mellom virksomhet og deltaker finnes ikke i enkeltpersonforetak. Her vil utdeling kun være en omklassifisering av bruken av en eiendel, uten at den kan knyttes til noen konkret overføring mellom subjekter. Beskatning ved utdeling for selvstendig næringsdrivende vil innebære at utdeling fra virksomheten får langt større skattemessig betydning enn i dag. Utvalget antar at en slik løsning vil skape betydelige problemer med kontroll og oppfølging i forhold til skjult utdeling.

12.2.4 Inntektsgrunnlag og satsstruktur

Beskatning ved utdeling innebærer at skattyter selv kan kontrollere tidfestingen av inntekten. For å unngå skatteplanlegging, bør derfor utdelingsbeskatning skje i et inntektsgrunnlag med flat satsstruktur. I utvalgets forslag til beskatningsmodell for deltakerlignede selskaper, er det lagt opp til at utdeling medfører ekstrabeskatning i alminnelig inntekt, dvs. med en flat sats på 28 pst. (effektiv sats etter korreksjon 20,16 pst.).

Personinntekt er beregningsgrunnlag for trygdeavgift og toppskatt. Toppskatten er progressiv med flere trinn over bunnfradraget/0-satsintervallet. På grunn av den sterke progresjonen i toppskatten, vil utvalget fraråde å kombinere utdelingsbeskatning med personinntekt som inntektsgrunnlag. Det reiser spørsmål om det er mulig og/eller hensiktsmessig å gjennomføre ekstrabeskatningen i alminnelig inntekt også i enkeltpersonforetak.

Etter utvalgets vurdering bør ekstrabeskatning av selvstendig næringsdrivende skje i personinntekt. De viktigste argumentene for det er:

- I enkeltpersonforetak er det ikke mulig med lønnsuttak som i aksjeselskaper eller uttak av særskilt godtgjørelse for arbeidsinnsats som i deltakerlignede selskaper. Det er heller ikke noen annen mulighet for å få arbeidsgodtgjørelse utbetalt på en måte som gir tilsvarende beskatning som lønn. Det innebærer at alt overskudd i virksomheten som ikke er skjermet, vil bli skattlagt med en flat, effektiv sats på 48,16 pst., og at den næringsdrivende ikke vil dra nytte av bunnfradrag mv. i toppskatten.
- Manglende mulighet for lønnsuttak eller uttak av godtgjørelse for arbeidsinnsats, innebærer at det ikke vil være noe grunnlag for å fastsette pensjonsgivende inntekt for næringsdrivende.

Disse to problemene kunne eventuelt løses ved at den næringsdrivende fikk anledning til å velge løpende ekstrabeskatning i personinntekt for deler av overskuddet, og at resten skulle skattlegges ved utdeling med ekstrabeskatning i alminnelig inntekt. Utvalget mener imidlertid at en slik modell kan bli komplisert i praksis.

Etter utvalgets vurdering bør derfor ekstrabeskatningen av selvstendig næringsdrivende skje i inntektsgrunnlaget personinntekt. Det taler mot at ekstrabeskatningen skjer ved utdeling.

12.2.5 Kompleks avgrensning mellom næringsdrivende og lønnstakere

Grensen mellom skattemessig klassifisering som næringsvirksomhet eller lønnsarbeid beror på en helhetsvurdering. Det vises til boks 12.1, hvor typisk relevante momenter ved grensedragningen er listet opp.

Boks 12.1 Momenter som indikerer næringsvirksomhet (ikke uttømmende)

- skattyter har flere oppdragsgivere
- oppdragsgiver dekker ikke skattyterens kostnader i tillegg til godtgjørelsen for selve arbeidet
- skattyter har egne ansatte, egne driftsmidler og holder materialer og liknende
- oppdraget omfatter bare et bestemt arbeidssted
- oppdraget er ikke bare tidsavgrenset
- skattyter har ikke krav på flere oppdrag fra oppdragsgiver
- skattyter har ikke krav på vederlag etter at oppdraget er avsluttet
- avregning skjer i fast beløp og ikke pr. tidsenhet
- skattyter har rett til å stille med andre enn seg selv personlig
- oppdragsgiver kan reklamere på arbeidsresultatet
- for bierverv; at skattyter for øvrig er næringsdrivende
- skattyter har eget kontor/produksjonslokaler mv.
- oppdragsgiver har ikke faglig instruksjonsmyndighet over hvorledes oppdraget skal utføres
- oppdragsgiver har ikke administrativ instruksjonsmyndighet over hvorledes oppdraget skal utføres.

Den komplekse vurderingen ved grensedragningen mellom næringsvirksomhet og lønnsarbeid, gjør at det i en del tilfeller kan være uklart om det foreligger nærings- eller lønnsinntekt. Denne uklarheten gjør at det ikke bør være betydelige forskjeller i beskatningen av lønnstakere og selvstendig næringsdrivende. Utvalget finner at også dette hensynet taler mot at selvstendig næringsdrivende skattlegges etter liknende prinsipper som selskaper, herunder at ekstrabeskatning ikke bør knyttes til utdeling i enkeltpersonforetak.

12.2.6 Økt behov for ligningskontroll

Utvalget legger til grunn at beskatning ved utdeling i enkeltpersonforetak vil medføre økt behov for ligningsmessig kontroll i forhold til skjult utdeling fra virksomheten. En effektiv oppfølging av dette kan kreve betydelige ligningsmessige ressurser.

12.2.7 Utvidet regnskaps- og revisjonsplikt

Det vil være et større behov for regnskaps- og revisjonsmessig oppfølging av enkeltpersonforetak ved en utdelingsløsning enn det vil være for deltakerlignede selskaper. Det skyldes at ekstrabeskatningen knyttes til utdeling innenfor samme skattyters økonomi, og at det ikke er noen interessemotsetning i forhold til andre deltakere med hensyn til uregistrert utdeling.

Etter gjeldende rett har kun større enkeltpersonforetak full regnskapsplikt. Mindre foretak har kun bokføringsplikt. Vilåårene for full regnskapsplikt følger av regnskapsloven § 1-2 nr. 11, som pålegger slik plikt for virksomhet med

- eiendeler med verdi over 20 millioner kroner, eller
- flere enn 20 ansatte.

Revisjonsplikten for enkeltpersonforetak følger av revisorloven § 2-1. Etter denne bestemmelsens første ledd er grensen for revisjonsplikt i hovedsak sammenfallende med grensen for full regnskapsplikt.

Fordi utdeling i enkeltpersonforetak knyttes til transaksjoner på samme persons hånd, vil en slik løsning innebære større omgåelsesmuligheter enn i deltakerlignede selskaper. Etter utvalgets vurdering tilsier muligheten for skjult utdeling regnskaps- og revisjonsmessig oppfølging. Mye taler for at regnskaps- og revisjonsplikten vil bli obligatorisk ved utdelingsbeskatning. Utvalget viser i denne forbindelse til de danske reglene om utdelingsbeskatning i enkeltpersonforetak. De danske reglene forutsetter full regnskapsmessig atskil-

løse av virksomhetsøkonomien og privatøkonomien, jf. omtalen i kapittel 3. En utdelingsløsning med full regnskaps- og revisjonsplikt for enkeltpersonforetak antas å bli en lite egnet organisasjonsform for næringsdrivende. Innføres full regnskaps- og revisjonsplikt, blir det lite å vinne på å drive som enkeltpersonforetak sammenlignet med å drive i aksjeselskaps form.

Etter utvalgets vurdering gjør behovet for utvidet regnskaps- og revisjonsplikt i seg selv at utdelingsbeskatning ikke bør være obligatorisk i enkeltpersonforetak. En isolert vurdering av dette hensynet tilsier at en eventuell utdelingsløsning kun bør være aktuell for foretak som har full regnskaps- og revisjonsplikt, eller selv velger dette.

12.2.8 Særlig om valgfri utdelingsbeskatning

Foran har utvalget påpekt at en utdelingsløsning bør forutsette full regnskaps- og revisjonsplikt. Å gjøre regnskaps- og revisjonsplikten generell for enkeltpersonforetak vil innebære betydelige merkostnader for mange mindre næringsdrivende. Utvalget anser en slik generell regnskaps- og revisjonsplikt som uaktuell.

På denne bakgrunn oppstår spørsmålet om det bør gjennomføres en valgfri utdelingsmodell for selvstendig næringsdrivende. Ved en valgfri ordning vil den næringsdrivende selv kunne velge full regnskaps- og revisjonsplikt for å oppnå muligheten for utdelingsbeskatning.

En tilsvarende løsning er gjennomført i Danmark, hvor en næringsdrivende kan velge skattlegging etter *virksomhetsskatteloven* som innebærer full regnskapsmessig utskillelse av virksomhetens økonomi fra privatøkonomien, og mulighet for beskatning ved utdeling. Alternativt kan danske næringsdrivende velge forenklet skattlegging etter *kapitalavkastningsordningen*, noe som stenger muligheten for ordinær utdelingsbeskatning. Ved skattlegging etter kapitalavkastningsordningen er regnskapsplikten begrenset, ved at det blant annet ikke er krav om full regnskapsmessig utskillelse av virksomhetens økonomi fra privatøkonomien. Det vises til nærmere omtale av den danske ordningen i kapittel 3.

Utvalget viser til at en valgfri ordning vil løse de problemene en utdelingsbeskatning reiser i forhold til regnskaps- og revisjonsplikt. Men de øvrige innvendingene mot utdelingsbeskatning som er omtalt foran, vil fortsatt være til stede. Det gjelder først og fremst problemene knyttet til å avdekke skjult utdeling innenfor samme persons økonomi, og behovet for økt ligningskontroll mv. i den forbindelse. En utvidelse av regnskaps- og

revisjonsplikten vil ikke løse dette problemet fullt ut.

Utvalget viser også til omtalen foran av uheldige sider ved å kombinere inntektsgrunnlag med en progressiv satsstruktur med en utdelingsløsning.

En valgfri utdelingsbeskatning av selvstendig næringsdrivende vil etter utvalgets vurdering bli komplisert. Utvalget viser i denne forbindelse til de danske reglene om valgfri utdelingsbeskatning. I den danske modellen kan den næringsdrivende velge mellom to svært ulike løsninger. Skattlegging etter virksomhetsskatteloven og kapitalavkastningsordningen er basert på forskjellige hovedprinsipper og metoder for inntektsberegning. Den danske løsningen fremstår som komplisert.

Flere av løsningene i den danske modellen er et resultat av særskilte inntektsbegreper og annen satsstruktur i det danske systemet, og den danske modellen kan ikke uten videre illustrere hvordan en norsk modell med valgfri utdelingsbeskatning kunne utformes. Den danske løsningen illustrerer imidlertid at en utdelingsbasert beskatning for selvstendig næringsdrivende forutsetter andre løsninger enn en modell med løpende beskatning.

I flere sammenhenger har det vært et erklært mål å få et enkelt og oversiktlig skattesystem. Et enkelt regelverk var en av målsettingene i skattereformen 1992. I skattemeldingen er det også fremholdt at enkelhet og effektivitet er viktig i skattesystemet. Etter utvalgets vurdering gir aksjonærmodellen, deltakermodellen og foretaksmodellen en rimelig samordnet og oversiktlig struktur i næringsbeskatningen. En valgfri utdelingsløsning for næringsdrivende vil innebære at den samlede strukturen i dette regelverket blir vesentlig mer komplisert. En valgfri ordning betyr at skattlegging av næringsdrivende skjer etter to forskjellige modeller og vil også kunne medføre behov for særregler om overgang mellom ordningene.

Hensynet til enkelhet i skattesystemet taler mot en valgfri utdelingsbeskatning av selvstendig næringsdrivende.

12.2.9 Konklusjon

Etter en samlet vurdering er utvalget kommet til at skattemodellen for enkeltpersonforetak ikke bør være basert på utdelingsbeskatning.

Utvalget viser til at problemstillingen med utdelingsbeskatning av selvstendig næringsdrivende har vært utredet en rekke ganger tidligere uten at man har lyktes i å komme frem til en konkret løsning, jf. oversikten over tidligere utredninger om

uttaksbeskatning i enkeltpersonforetak i kapittel 2. Den sentrale problemstillingen har hele tiden vært muligheten for deling av den næringsdrivendes økonomi i to deler; en virksomhetsdel og en privat del. Utvalget har ikke funnet nye momenter i forhold til tidligere utredninger som tilsier at dette problemet kan løses på en hensiktsmessig måte. Utvalgets konklusjon på dette punktet er således i samsvarende med de tidligere utredningers konklusjoner.

Utvalget viser for øvrig til at næringsdrivende som ønsker ekstrabeskatning ved utdeling, kan velge å organisere virksomheten i aksjeselskapsform, eventuelt i deltakerlignet selskap dersom det er aktuelt å samarbeide med andre næringsdrivende. Etter utvalgets vurdering er det lite hensiktsmessig å foreslå en ny komplisert beskatningsmodell for å oppnå samme resultat som for de fleste næringsdrivende vil kunne oppnås ved omdanning til aksjeselskap. I den sammenheng vises til at en utdelingsmodell for enkeltpersonforetak forutsetter utvidet regnskaps- og revisjonsplikt.

Utvalget foreslår etter dette at ekstrabeskatningen av selvstendig næringsdrivende ikke skal knyttes til utdeling, men skje løpende (foretaksmodellen). Etter foretaksmodellen beregnes personinntekt for den næringsdrivende etter en liknende metode som i gjeldende delingsmodell og departementets forslag til skjermingsmodell i skattemeldingen. Etter utvalgets vurdering er det imidlertid behov for å gjøre enkelte endringer i personinntektsberegningen i forhold til forslaget i skattemeldingen. Disse endringene drøftes i kapittel 13.

Som et alternativ til beskatning ved utdeling, har utvalget vurdert en ordning med utsatt skatt gjennom fondsavsetning. En slik ordning kan kombineres med utvalgets foreslåtte modell. Det vises til nærmere drøftelse av en slik løsning i avsnitt 12.3.

12.3 Utsatt skatt ved fondsavsetning

Som et alternativ til en uttaksløsning, har utvalget vurdert en ordning med utsatt skatt gjennom fondsavsetninger, etter mønster av danske regler.

I Danmark har næringsdrivende som bruker kapitalavkastningsordningen, og dermed ikke er omfattet av uttaksbeskatning, anledning til å benytte en egen konjunkturutligningsordning.

Denne ordningen er ment å gi den næringsdrivende en mulighet til å utjevne den skattemessige virkningen av svingende inntekter, uten at det krever en regnskapsmessig atskillelse av virksomhetens økonomi fra den næringsdrivendes privatøkonomi. Avsetningen kan maksimalt utgjøre 25 pst. av årets overskudd, men minimum 5000 DKR.

Netto avsetning skal føres på en bunden bankkonto, og det avsatte beløpet skal senest inntektsføres i det tiende året etter at avsetningen ble gjort. Ved avsetningen betales en foreløpig konjunkturutligningsskatt på 30 pst. Når avsetningen senere blir inntektsført, beregnes vanlig personinntektsskatt på beløpet, fratrukket den foreløpige skatten på 30 pst.

Det vises til nærmere omtale av den danske ordningen i kapittel 3.

Utvalget har vurdert om en liknende ordning bør gjennomføres i norsk rett. En tilsvarende ordning kan gjennomføres ved at avsatt beløp inngår i grunnlaget for alminnelig overskuddsbeskatning som alminnelig inntekt med 28 pst. I likhet med den danske ordningen, skal avsetningen skje til en bunden konto. Konsekvensen av avsetningen vil være at det avsatte beløpet ikke skal skattlegges som personinntekt hos den næringsdrivende i avsetningsåret, men først ved senere uttak av beløpet fra kontoen. Det skal være adgang til å reinvestere beløpet i virksomheten, uten at reinvesteringen utløser beskatning. Det bør presiseres hvilke former for reinvestering i virksomheten som ikke skal utløse beskatning. Utvalget viser til at en slik fondsavsetningsordning innebærer mindre misbruksfare enn uttaksbeskatning gjør, fordi det er enklere å kontrollere uttak fra kontoen. Kontroll kan enkelt gjennomføres ved å følge innstående beløp på kontoen, og undersøke hvordan uttak fra kontoen er benyttet. Etter utvalgets vurdering forutsetter ikke en slik avsetningsordning generell regnskaps- og revisjonsplikt.

For di det aktuelle innskuddet skal være bundet til en konkret konto, vil den avsatte kapitalen ikke virke i virksomheten i avsetningsperioden. I stedet vil avsetningen fungere som en ikke skattlagt kapitalreserve, som kan føres tilbake i virksomheten dersom virksomheten får økt kapitalbehov.

Utvalget viser til at en slik ordning har likhetstrekk med de tidligere norske reglene om avsetning til konsolideringsfond. Ordningen med avsetning til konsolideringsfond ble innført i 1982. Ordningen gjaldt for selskaper og selvstendig næringsdrivende. Etter ordningen kunne inntil 23 pst. av nettoinntekten ved kommuneskatteligningen avsettes til fondet. Avsetningen reduserte skattepliktig inntekt i avsetningsåret. Formelt sett var det tale om en skattekreditt, fordi avsetningsbeløpet skulle beskattes i sin helhet ved oppløsning av reserven. Oppløsningstiden for reserven, og dermed kredittiden, hadde skattyteren normalt adgang til å velge fritt. Personlig næringsdrivende hadde imidlertid ikke adgang til å ha mer enn tre års avsetninger stående samtidig.

Avsetningen kunne benyttes til investeringer mv. i virksomheten, uten at slik bruk utløste beskatning.

Ordningen med konsolideringsfond ble opphevet med virkning fra og med inntektsåret 1992, som et ledd i gjennomføring av skattereformen av 1992.

Bakgrunnen for at ordningen med konsolideringsfond ble opphevet, var at ordningen reelt sett innebar en senkning av skattesatsene for virksomheter som hadde økonomi til å foreta avsetninger, på grunn av skattkreditten. Det ble ansett som hensiktsmessig å utvide skattegrunnlaget gjennom en sanering av ordningen, for å muliggjøre en gene-

rell senkning av skattesatsene, jf. Ot.prp. nr. 35 (1990-91) kapittel 12.

Etter utvalgets vurdering, er det liten grunn til å gjeninnføre skattekreditter av denne type. Slik skattekreditt bryter med de prinsippene og målsettingene som ble lagt til grunn for skattereformen av 1992, og som etter utvalgets vurdering er viktige forutsetninger for at skattesystemet skal virke effektivt og bidra til økonomisk vekst.

Utvalget foreslår derfor at selvstendig næringsdrivende ikke skal ha adgang til å utsette tidspunktet for ekstrabeskatning gjennom en slik fondsavsetningsordning.

Kapittel 13

Justeringer i skjermingsgrunnlaget mv. for selvstendig næringsdrivende

13.1 Skjermingsmodellen

Som beskrevet i kapittel 12, mener utvalget at en utdelingsmodell vil være vanskelig å gjennomføre i praksis for selvstendig næringsdrivende. For disse foretakene bør derfor ekstrabeskatningen skje løpende. Hensynet til nøytralitet mellom enkeltpersonforetak og deltakerlignede selskaper taler for at en normalavkastning av kapitalen i virksomheten skjermes fra ekstrabeskatning også for selvstendig næringsdrivende.

Finansdepartementets forslag til skjermingsmodell for enkeltpersonforetak i skattemeldingen bygger på prinsippene om skjerming og løpende ekstrabeskatning, og utvalget mener derfor at en skattemodell for selvstendig næringsdrivende bør ta utgangspunkt i en slik skjermingsmodell. Utvalget vil imidlertid påpeke enkelte elementer i skjermingsgrunnlaget mv. som bør endres dersom en slik modell skal gjelde ved siden av utvalgets forslag til deltakermodell. Utvalget viser blant annet til at de senere års utvikling i skatte- og avgiftssystemet har vært annerledes enn man har forespeilet seg. For enkeltpersonforetak har denne utviklingen, antakelig uten at det er tiltenkt, medført en faktisk skatteskjerpelse. I tillegg kommer effekten av merverdiavgiftsreformen, som berører mange enkeltpersonforetak ved at det ble innført merverdiavgift på salg av tjenester.

I skjermingsmodellen i stortingsmeldingen fremkommer skjermingsgrunnlaget og skjermingsfradraget på følgende måte:

- Totalkapital
- Finansposter (bankinnskudd mv.)
- (eiendeler av privat karakter)
- = Skjermingsgrunnlag

- Skjermingsgrunnlag x skjermingsrente
- Gjeldsrenter
- + Finansinntekter
- = Skjermingsfradrag

Det følger av skattemeldingen at den praktiske utformingen av skjermingsgrunnlaget skal baseres på de samme hovedregler som ligger til grunn

for delingsmodellen, blant annet ved at eiendeler som utgangspunkt skal verdsettes til skattemessige verdier. På samme måte som i delingsmodellen foreslås det at finansposter i virksomheten skjermes med den faktiske avkastningen og ikke en normalavkastning.

13.2 Skjermingsrenten

I utvalgets forslag til deltakermodell er grunnlaget for ekstrabeskatningen et beløp som er redusert med skatt på alminnelig inntekt. Det er ikke tilfelle i foretaksmodellen, hvor ekstrabeskatningen skal skje løpende. I foretaksmodellen må man derfor benytte skjermingsrente før skatt.

For at ekstraskatten ikke skal øke avkastningskravet til investeringer i næringsvirksomhet over avkastningskravet til risikofrie alternativer, skjermes kapitalens alternative risikofrie avkastning for ekstrabeskatning. En ekstraskatt som er symmetrisk utformet i den forstand at skattyter med sikkerhet får utnyttet ubenyttet skjermingsfradrag, innebærer ingen økt risiko for investoren, og dermed isolert sett ingen grunn til å kompensere ytterligere for risiko i utformingen av en slik skatt.

Utvalget foreslår at *skjermingsrenten* i foretaksmodellen skal være noe høyere enn risikofri rente, omtrent på nivå med kapitalavkastningsraten i dagens delingsmodell, hvor risikotillegget har vært angitt til 4-6 prosentpoeng. Dette skyldes for det første at skjermingsrente i foretaksmodellen må benyttes også på fremmedkapitalen (gjelden) ved beregning av personinntekt, og ikke faktisk gjeldsrente. Årsaken til at faktisk gjeldsrente ikke benyttes, er at det ville gi forskjellsbehandling av gjeld i og utenfor virksomheten, noe som anses uheldig. Bruk av risikofri rente vil innebære at det for virksomheter med høy gjeldsgrad og høye lånekostnader kan bli beregnet høyere personinntekt enn alminnelig inntekt. Det vil si at reglene som skal skjerme deler av overskuddet mot ekstra beskatning, får motsatt effekt ("skjermingstillegg"). For å unngå et slikt resultat, er det nødvendig å benytte en rentesats som ligger over risikofri

rente, jf. nærmere omtale i avsnitt 13.3. I gjeldende delingsmodell er problemstillingen tilsvarende, og risikotillegget i kapitalavkastningsraten avhjelper dette problemet.

Oppstartvirksomhet med gjeldsbelastning kan ha en særlig høy rente fordi risikoen for kreditor vil være stor. Både av prinsipielle og av praktiske grunner må man unngå skatteregler som kan føre til at oppstartvirksomhet med underskudd kan bli beskattet for et beregnet, men ikke reelt, overskudd.

Ut fra et nøytralitetshensyn ville det være riktig å ha en utdelingsmodell for enkeltpersonforetak på samme måte som for deltakerlignede selskaper og aksjeselskaper. Utvalget mener imidlertid at en utdelingsmodell ikke er hensiktsmessig fordi den vil medføre kompliserte regler og store administrasjons- og etterlevelseskostnader. Utvalget viser til at tillegget i skjermingsrenten også bør ses i sammenheng med at foretaksmodellen gir mindre valgfrihet med hensyn til tidspunktet for beskatning. Utvalget vil også vise til at det på andre områder ligger an til innstramninger for enkeltpersonforetak som kan gjøre denne organisasjonsformen mindre foretrukket. Utvalget vil for øvrig minne om at oppstartvirksomhet ofte vil ha enkeltpersonforetak som foretaksform.

En generell innvending mot risikotillegg i skjermingsrenten er at et slikt tillegg kan åpne for skattemessig gunstige sparemuligheter i virksomheten. Ved å skyte inn kapital for å øke selskaps risikofrie investeringer, kan en utnytte differansen mellom risikofri avkastning og skjermingsrenten til å øke tilgjengelig skjermingsfradrag. Utvalget legger imidlertid til grunn at det på samme måte som i gjeldende delingsmodell, skal være et vilkår i foretaksmodellen at kapitalen har virket i virksomheten for å inngå i skjermingsgrunnlaget. Et slikt vilkår vil kunne motvirke dette problemet

13.3 Skjermingstillegg

Når skjermingsgrunnlaget tar utgangspunkt i foretakets total kapital, i motsetning til egenkapital, kan skjermingsbeløpet i enkelte situasjoner bli negativt, se eksempelet nedenfor. Dette er en konsekvens av at gjelden inngår i skjermingsgrunnlaget (total kapitalen) og "skjermes" med skjermingsrenten og ikke med faktiske gjeldsrenter. For å unngå at gjeldsrenter kommer til fradrag i skattepliktig inntekt to ganger, skal derfor skjermingsfradraget reduseres med faktisk betalte renter. Avhengig av virksomhetens gjeldsgrad og differansen mellom

Boks 13.1

Eksempel

Gjeld	4000	
+ EK	1000	
= TK	5000	(= skjermingsgrunnlag dersom ingen finansposter)

Driftsres	500	
- renter	280	(7 %)
Alm.innt.	220	

Skjermingsfradrag:

150	(5000 x 3 % skjermingsrente)
-280	
= -130	("skjermingstillegg" på 130)

Grunnlag for ekstra beskatning:

$$220 - (-130) = 350$$

skjermingsrente og faktisk belastet rente, vil skjermingsfradraget derfor kunne bli negativt. Dette innebærer at grunnlaget for ekstrabeskatningen blir høyere enn alminnelig inntekt fra virksomheten, og at skjermingsfradraget i realiteten blir et "skjermingstillegg" jf. eksemplet i boks 13.1. Det kan eksempelvis medføre at grunnlaget for ekstrabeskatningen blir positivt selv om virksomhetsinntekten er negativ.

Effekten oppstår altså når virksomhetens fremmedkapital skjermes med en annen rente enn den som faktisk belastes. Utslaget vil derfor variere avhengig av hvordan virksomheten finansieres. For virksomheter med høy gjeldsgrad og som finansieres ved lån med høy rente, vil resultatet kunne bli et skjermingstillegg.

Også metoden for fastsettelse av kapitalavkastningsfradraget i gjeldende delingsmodell bygger på prinsippet om skjerming av fremmedkapitalen med en standard kapitalavkastningsrate og ikke faktisk betalt rente. I praksis kommer imidlertid ikke problemet på spissen i samme grad, da kapitalavkastningsraten gjennomgående har vært høy (7 pst. for inntektsåret 2004).

Problemet med skjermingstillegg kan avhjelpes på flere måter.

i) Problemet blir mindre fremtredende jo høyere skjermingsrenten er. Som beskrevet ovenfor,

anbefaler utvalget at skjermingsrenten får et tillegg ut over risikofri rente. Antall tilfeller hvor faktiske gjeldsrenter er høyere enn beregnet skjerming av gjelden vil da reduseres.

ii) En annen metode er å redusere den beregnede personinntekten med differansen mellom skjermingsbeløpet knyttet til gjelden og faktiske rentekostnader, m.a.o. å skjerme gjelden med faktiske renter. I eksemplet i boks 13.1 skulle man da øke skjermingsfradraget med differansen mellom 280 (faktiske renter) og 120 (4000 x 3 pst.), altså 160. På denne måten kan aldri skjermingsfradraget bli negativt.

En konsekvens av denne metoden er at renter ikke lenger holdes utenfor ved beregningen av personinntekt, og at renter i og utenfor virksomhet får forskjellig skatteeffekt. For den næringsdrivende kan det da være mer lønnsomt å bruke gjeld til å finansiere virksomheten og egenkapital til investeringer utenfor denne.

iii) Det er også mulig å vedta at skjermingsfradraget aldri skal kunne bli lavere enn en bestemt grense. En mulighet er en regel om at skjermingsfradraget aldri kan bli negativt, slik at grunnlaget for ekstrabeskatningen ikke kan bli høyere enn alminnelig inntekt fra virksomheten. En annen mulighet er en regel om at negativ næringsinntekt ikke skal medføre ekstrabeskatning på grunn av skjermingstillegget. Også i dette tilfellet vil renter i og utenfor virksomhet behandles ulikt. I tillegg vil en regel av denne typen gi vilkårlige resultater. Hvordan virksomheten finansieres vil i stor grad påvirke beskatningen, ikke minst på grunn av at også finansposter etter forslaget skal trekkes ut av skjermingsgrunnlaget, mens de tilhørende finansinntektene skal legges til i skjermingsfradraget. Skattytere med finansinntekter som i stor grad avviker fra alternativavkastningen, må da ha et tilsvarende stort avvik mht. de faktiske gjeldsrentene i forhold til skjermingsrenten, før en slik grense nås.

Som beskrevet i avsnitt 13.2 om skjermingsrenten, foreslår utvalget at skjermingsrenten settes noe høyere i foretaksmodellen enn i aksjonærmodellen og deltakermodellen. Dette vil gjøre at problemet med skjermingstillegg som regel vil unngås. Utvalget foreslår at det innføres en regel om at skjermingsfradraget ikke kan bli negativt; dersom det beregnede skjermingsfradraget blir negativt, settes det til null. På den måten blir grunnlaget for ekstrabeskatningen aldri høyere enn alminnelig inntekt fra virksomheten. Dette får betydning i de tilfeller hvor en høyere skjermingsrente likevel ikke avhjelper problemet med skjermingstillegg fullt ut.

13.4 Leverandørkreditter og forskudd fra kunder

I skattemeldingen foreslås det at all leverandørkreditt og forskuddsbetaling fra kunder skal trekkes fra i skjermingsgrunnlaget. Begrunnelsen er at det bør være symmetrisk behandling av virksomhetens leverandørkreditter/forskuddsbetaling fra kunder og kundefordringer. I gjeldende delingsmodell inngår kundefordringer alltid i kapitalavkastningsgrunnlaget, mens leverandørkreditter og forskuddsbetaling fra kunder skal trekkes fra i grunnlaget dersom de er rentefrie eller rentesatsen er "vesentlig under markedsrenten" (for tiden 8 pst.), og kredittiden er lenger enn 30 dager.

Utvalget slutter seg til forslaget i skattemeldingen på dette punktet. En slik løsning vil gi et riktigere resultat i forhold til leverandørkreditter og forskuddsbetalinger fra kunder. Varen er på det tidspunkt ikke finansiert av den som sitter med den, og dersom vedkommende ikke justerte ned sitt skjermingsfradrag tilsvarende, ville varen gi grunnlag for skjerming både hos besitteren og kunden/leverandøren.

Om slike poster holdes utenfor skjermingsgrunnlaget, tilsier sammenhengen i reglene at rentene på slike poster bør inngå i personinntekten.

Administrative hensyn taler for at leverandørkreditter og forskuddsbetalinger fra kunder behandles konsekvent. Utvalget foreslår at all leverandørkreditt og forskuddsbetaling fra kunder trekkes fra i kapitalavkastningsgrunnlaget, uavhengig av betalingsbetingelsene. Dette innebærer også en administrativ forenkling i forhold til gjeldende delingsmodell.

13.5 Overdragelse av forretningsverdi

I forbindelse med omdanning av foretaksform, oppstår en praktisk viktig problemstilling knyttet til overføring og omklassifisering av forretningsverdi fra *egenopparbeidet* til *ervertet*. Problemstillingen er aktuell i gjeldende delingsmodell, og vil være det også etter skattereformen. Problemstillingen skyldes at ervertet forretningsverdi tillates aktivert med skattemessig virkning, mens dette ikke er tilfelle for egenopparbeidet forretningsverdi. En annen side av problemet er at verdsettelsen av slik forretningsverdi er skjønnsmessig, og at det ofte er vanskelig for ligningsmyndighetene å overprøve verdsettelsen. Det understrekes at problemet med omklassifisering av forretningsverdi ikke bare er aktuelt for omdanning fra enkeltpersonforetak. Utvalget har likevel

valgt å drøfte problemstillingen under foretaksmo-
dellen.

Omdanning av foretaksform skal i utgangspunk-
tet anses som en skattemessig realisasjon. Skattelov-
ven kapittel 11 med tilhørende forskrifter har regler
om visse omdanninger som på særlige vilkår kan
gjennomføres uten umiddelbar beskatning. I mange
tilfeller foretrekkes likevel å gjennomføre omdan-
ningen etter de alminnelige realisasjonsreglene,
blant annet på grunn av den skattemessige for-
skjellsbehandlingen av egenopparbeidet og erver-
vet forretningsverdi. Ved en omdanning gjennom-
ført med fullt realisasjonsoppgjør omklassifiseres
egenopparbeidet forretningsverdi til ervervet.

Skattefordelen som kan oppnås med gjeldende
delingsmodell, kan illustreres med følgende
eksempel:

Et enkeltpersonforetak har identifiserbare
eiendeler med en skattemessig verdi på 500 000
kroner, som også er lik eiendelenes virkelige verdi.
Virksomhetens samlede verdi antas imidlertid å
være 1 000 000 kroner (på grunn av egenopparbei-
det forretningsverdi). Ved omdanning til aksjesel-
skap, har skattyteren valget mellom å gjennomføre
dette etter de alminnelige reglene, det vil si med
full realisasjonsbeskatning, eller å benytte reglene
om kontinuitet. Dersom sistnevnte metode velges,
vil aksjeselskapet overta de skattemessige verdier
som forelå rett før omdannelsen. Gjennomføres
derimot omorganiseringen som en realisasjon,
skal det fastsettes nye inngangsverdier, i dette til-
fellet lik virkelig verdi, for eiendelene i aksjeselska-
pet. Forretningsverdien må også omklassifiseres
til ervervet forretningsverdi.

For selskapet innebærer dette at gevinsten på
forretningsverdien skal inntektsføres over
gevinst- og tapskonto med minst 20 pst. pr. år. På
den annen side kan forretningsverdien nå avskri-
ves med opptil 20 pst. pr. år. Velges disse satsene,
vil inntektsføringen og avskrivningene gå mot
hverandre slik at effekten "nulles ut". For bereg-
net personinntekt fra selskapet skal derimot
ervervet forretningsverdi etter skatteloven § 12-
13 annet ledd a nr. 4 inngå i kapitalavkastnings-
grunnlaget med gjennomsnittet av inngående og
utgående verdi for året. Dette innebærer at bereg-
net personinntekt til fordeling fra selskapet vil
reduseres med opptil 450 000 kroner (gjennom-
snitt av skattemessig bokført forretningsverdi før
og etter årets avskrivninger). I tillegg kommer
effekten av økte avskrivninger, som *i denne* sam-
menheng ikke nulles ut, fordi inntektsføring fra
gevinst- og tapskonto skal trekkes ut ved bereg-
ning av personinntekt fra selskapet, jf. skatteloven
§ 12-12 tredje ledd bokstav c (sistnevnte effekt vil

imidlertid ikke gjøre seg gjeldende under delta-
kermodellen og aksjonærmodellen, da skjerming-
en skal baseres på kostpris og ikke på skatte-
messige verdier).

Skaugeutvalget foreslo to tiltak for å unngå at
reglene om overdragelse av forretningsverdi
benyttes som ledd i skatteplanlegging. Det ene er
å skattlegge gevinst ved salg av forretningsverdi
som personinntekt. Det andre er at forretnings-
verdi som er overført fra et foretak med hovedsa-
kelig samme eierkrets som det overtakende fore-
taket, unntas fra kapitalavkastningsgrunnlaget.

Utvalget foreslår at gevinst ved salg av forret-
ningsverdi skattlegges som personinntekt. Utval-
gets forslag på dette punkt må ses i sammenheng
med at egenopparbeidet forretningsverdi ofte vil
være et resultat av personlig arbeidsinnsats i virk-
somheten.

13.6 Lønnsfradraget

I skattemeldingen og Ot. prp. nr. 1 (2004-2005) er
det forutsatt at lønnsfradraget skal fjernes. I utval-
get er det delte oppfatninger om hensiktsmessig-
heten av en slik løsning. Utvalget forstår mandatet
og forhistorien slik at man ikke inviteres til nær-
mere diskusjon av spørsmålet, og tar dermed
denne konklusjonen til etterretning.

13.7 Minstefradrag

Minstefradraget er i prinsippet ment som et sja-
blonfradrag til dekning av de vanligste kostnadene
i forbindelse med yrkesutøvelsen. Tidligere fun-
gerte det i praksis også slik. I de senere år har
imidlertid minstefradraget økt mer enn de under-
liggende kostnader skulle tilsi, og slik sett endret
karakter fra et rent sjablonfradrag til å bli en lem-
pende del av satsstrukturen. I forhold til selvsten-
dig næringsdrivende, som kun får fradrag for
reelle kostnader, kan det etter utvalgets oppfatning
være grunnlag for å gjøre noe med denne forskjell
i behandlingen av lønsmottakere og selvstendig
næringsdrivende. Utvalget mener denne utvikling-
en virker i disfavør av selvstendig næringsdri-
vende, og slik sett er uheldig.

13.8 Realisasjon og opphør av virksomhet

Et enkeltpersonforetak er ikke et eget rettssubjekt.
Realisasjon vil derfor behandles som realisasjon av

hver enkelt eiendel. Dette tilsier at det ikke er behov for egne gevinstbeskatningsregler for virksomheten som sådan.

I delingsmodellen kan negativ beregnet personinntekt som hovedregel bare fremføres mot posi-

tiv beregnet personinntekt fra samme selskap eller samme virksomhet. Utvalget legger til grunn at en tilsvarende begrensning bør gjelde i foretaksmodellen. Det innebærer at fremføringsadgangen faller bort når virksomheten opphører.

Del IV
Lovutkast

Kapittel 14

Lovutkast

Utvalget har utarbeidet utkast til lovregulering av *deltakermodellen*. Det vises til vedlagte utkast til endringer i bestemmelsene om skattlegging av deltakere i ansvarlig selskap, kommandittselskap mv. i skatteloven kapittel 10, jf. §§ 10-40 til 10-47.

Deltakermodellen forutsetter også endringer i blant annet ligningsloven og regnskaps- og revisjonslovgivningen. Utvalget har ikke utformet utkast til endrede bestemmelser i slik rammelovgivning.

Etter utvalgets vurdering innebærer deltakermodellen samme behov for kontinuitet ved arv og gave av selskapsandeler som aksjonærmodellen. I aksjonærmodellen er det vedtatt en bestemmelse om skattemessig kontinuitet ved arv og gave av visse aksjer og andeler, jf. skatteloven § 10-33. Utvalget drøfter ikke problemstillingen om kontinuitet ved arv og gave nærmere, men foreslår en bestemmelse i lovutkastet som gir skatteloven § 10-33 tilsvarende anvendelse. Det vises til utkastet § 10-46.

Utvalget viser for øvrig til at deltakermodellen forutsetter lovregulering av låneforhold mellom selskap og deltaker, jf. omtale i kapittel 9. Utvalget foreslår at slik lovregulering gjennomføres ved en utvidelse anvendelsesområdet for den tilsvarende bestemmelsen for aksjeselskaper, jf. skatteloven § 5-22. Utvalget legger ikke frem konkret forslag til endringer i denne bestemmelsen.

Utvalget har ikke utformet utkast til lovregulering av *foretaksmodellen*. De hovedløsningene som utvalget anbefaler for skattemodell for enkeltpersonforetak, vil være basert på de samme hovedprinsippene som gjeldende delingsmodell for selvstendig næringsdrivende. Den lovmessige utformingen kan derfor skje som justeringer i gjeldende bestemmelser om beregning av personinntekt i skatteloven kapittel 12. I forhold til gjeldende bestemmelser om beregning av personinntekt i skatteloven kapittel 12 som gjelder generelt for alle foretaksformer, og som blant annet regulerer aktivitets-, eier- og utbyttekrav, vil foretaksmodellen innebære en vesentlig lovteknisk forenkling.

Lov av 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)

I

Skattlegging av deltakere i ansvarlig selskap, kommandittselskap m.v.

§ 10-40 Anvendelsesområde for bestemmelsene om skattlegging av deltakere i ansvarlig selskap, kommandittselskap m.v.

(1) Bestemmelsene i §§ 10-41 til 10-47 gjelder for deltakere i ansvarlig selskap, kommandittselskap, indre selskap, partrederi og for stille deltakere.

(2) Bestemmelsene gjelder ikke for samarbeidsavtaler i petroleumsvirksomheten som nevnt i selskapsloven § 1-1 fjerde ledd. Bestemmelsene gjelder heller ikke for selskaper og sameier som driver produksjon av vannkraft når deltakerne selger det vesentlige av kraftproduksjonen på selvstendig basis.

§ 10-41 Fastsettelse av alminnelig inntekt

Ved fastsettelse av alminnelig inntekt settes deltakers overskudd eller underskudd på deltakelsen til en andel av selskapets overskudd eller underskudd fastsatt etter reglene i skattelovgivningen som om selskapet var skattyter. Andel av underskudd i utenlandsk selskap kommer bare til fradrag dersom deltakeren uttrykkelig erklærer at alt underlagsmateriale til selskapets regnskap vil bli fremlagt på ligningsmyndighetenes begjæring. Ved realisasjon av andel i løpet av inntektsåret skal årets overskudd eller underskudd på andelen fordeles forholdsmessig mellom overdrager og erverver av andelen etter antall måneder av året hver av dem har vært eier av andelen. Overdragelsesmåneden henføres til erververen.

§ 10-42 Tillegg i alminnelig inntekt ved utdeling

(1) Når personlig deltaker mottar utdeling fra selskapet, skal det beregnes tillegg i alminnelig inntekt etter denne paragraf.

(2) Som utdeling regnes enhver vederlagsfri overføring av verdier fra selskap til deltaker. Bestemmelsen

i § 10-11 annet ledd siste punktum gjelder tilsvarende.

(3) Tillegget settes til verdien av utdelingen, fratrukket

- a. 28 prosent av overskuddsandel etter § 10-41*
- b. skjerming etter femte ledd.*

(4) Som utdeling regnes ikke tilbakebetaling av innbetalt kapital. For selskap med bestemt selskapskapital, er tilbakebetaling av innbetalt kapital betinget av særskilt vedtak om kapitalnedsettelse.

(5) Skjerming settes til skjermingsgrunnlaget etter sjettede ledd multiplisert med en skjermingsrente. Skjermingsrenten fastsettes av departementet i forskrift.

(6) Skjermingsgrunnlaget er summen av netto vederlag for selskapsandelen og deltakerens innskudd i selskapet, tillagt ubenyttet skjerming for tidligere år. Tilbakebetaling av innbetalt kapital etter fjerde ledd reduserer skjermingsgrunnlaget.

(7) Er årets utdeling mindre enn inntektskatt etter § 10-41, skal differansen tillegges skjermingsgrunnlaget. Ved underskudd etter § 10-41 reduseres skjermingsgrunnlaget med 20 prosent av deltakerens underskuddsandel.

(8) Skjermingen tilkommer den som er deltaker ved årets utgang.

(9) Dersom skjermingen overstiger årets utdeling fratrukket inntektskatt etter § 10-41, kan ubenyttet skjerming fremføres til fradrag i senere års utdeling fra samme selskap.

(10) Ved negativt skjermingsgrunnlag settes årets skjerming til null.

§ 10-43 Fradragsbegrensning for kommandittister og stille deltakere ved fastsettelse av alminnelig inntekt

(1) Kommandittister kan ved fastsettelsen av alminnelig inntekt bare kreve fradrag for underskudd i kommandittselskapet innenfor en fradragsramme.

(2) Fradragsrammen settes til:

- a. Kommandittistens andel av selskapets skattemessige verdier. Ved fastsettelsen av skattemessige verdier medregnes selskapets gevinst- og tapskonto og negativ saldo, jf. §§ 14-45 og 14-46, samt gevinster med betinget skattefritak.
- b. I verdien etter a gjøres
 1. fradrag for gjeld ved årsoppgjøret for det inntektsår fradragsrammen beregnes,
 2. tillegg av årets underskudd og ikke innkalt del av innskuddsforpliktelsen,
 3. korreksjon for over- eller underpris ved erverv av kommandittandelen.

(3) Hvis flere eier en kommandittandel i fellesskap, fastsettes en felles fradragsramme som fordeles i forhold til den enkeltes andel i kommandittandelen.

(4) Deltakers andel av underskudd som ikke kommer til fradrag på grunn av reglene i denne paragraf, kan fremføres til fradrag i senere års andel av overskudd fra selskapet, i annen alminnelig inntekt ved forhøyelse av innskuddsforpliktelsen eller i gevinst ved realisasjon av andel.

(5) Nedsettelse av innskuddsforpliktelsen eller utbetaling av overskudd inntektsføres i den utstrekning det medfører eller øker negativ fradragsramme. Dette gjelder bare i den utstrekning kommandittisten tidligere har fått fradrag for beløpet.

(6) Reglene foran gjelder tilsvarende for stille deltakere.

§ 10-44 Gevinst og tap ved realisasjon av andel m.v.

(1) Gevinst ved realisasjon av andel, herunder innløsning av enkeltandeler eller oppløsning av selskapet, er skattepliktig som alminnelig inntekt. Tilsvarende tap er fradragsberettiget i annen alminnelig inntekt.

(2) Endring av eierandel ved opptak av deltaker mot innskudd eller ved forhøyelse av selskapskapitalen anses som realisasjon av andelen.

(3) Gevinst eller tap settes til netto vederlag ved realisasjonen, fratrukket

- a. Inngangsverdi etter fjerde ledd
- b. anskaffelseskostnader
- c. ubenyttet skjerming på realisasjonstidspunktet.

(4) Andelens inngangsverdi er netto kostpris for andelen, tillagt deltakerens innskudd i selskapet og endring i skjermingsgrunnlaget i eierperioden etter § 10-42 syvende ledd.

§ 10-45 Disposisjoner mellom deltaker og selskap

I forhold til § 10-41 og § 10-42 anses disposisjoner mellom deltaker og selskap som foretatt mellom selvstendige skattesubjekter.

§ 10-46 Skattemessig kontinuitet ved arv og gave av andel i deltakerlignet selskap

Skatteloven § 10-33 gjelder tilsvarende ved arv og gave av andel i deltakerlignet selskap.

§ 10-47 Overgangsbestemmelse

Deltakeres skjermingsgrunnlag, inngangsverdi og innbetalt kapital pr. 1. januar 2006 beregnes på

grunnlag av selskapets skattemessige verdier. Departementet gir nærmere regler om fastsettelse av skjermingsgrunnlag, inngangsverdi og innbetalt kapital etter denne paragraf.

II

Endringene under I trer i kraft med virkning fra og med inntektsåret 2006.

Vedlegg 1

Skjerming og nøytralitet i ulike modeller

1.1 Innledning

Utvalget er bedt om å vurdere om uttaksbasert beskatning av personlig næringsdrivende er hensiktsmessig i forhold til skattemessig likebehandling av organisasjonsformer, og om rammebetingelsene for nyskaping og oppstartvirksomhet ivaretas. I dette vedlegget belyses sentrale forskjeller mellom uttaksmodeller som aksjonærmodellen (Ot.prp. nr. 1 (2004-2005)) og utvalgets forslag til deltakermodellen, og modeller med løpende beskatning som skjermingsmodellen slik den fremgår av skattemeldingen og gjeldende delingsmodell. Videre drøftes det om uttaksbeskatning av personlig næringsdrivende kan gi større grad av likebehandling (nøytralitet) av personlig næringsdrivende og aksjonærer enn skjermingsmodellen.

På prinsipielt grunnlag bør ikke valg av skattesystem påvirke valg av organisasjonsform. Nøytralitet med hensyn til valg av organisasjonsform vil kunne oppnås selv om enkelte sektorer beskattes ved utdeling parallelt med at andre sektorer beskattes løpende. Under forutsetning om at alle inntektsstrømmer i et foretak kommer til endelig beskatning (før eller siden) sikres nøytralitet gjennom at nåverdien av skattebelastningen i en virksomhet gjøres uavhengig av periodiseringen skattebelastningen.

Mandatet peker spesielt på at rammebetingelsene for oppstartvirksomhet og nyskaping må ivaretas ved valg av beskatningsmodell. Tilgangen på finansiering fra utenlandske kilder er trolig begrenset for små og nyetablerte virksomheter som ikke er aksjeselskaper. Denne typen virksomheter vil også typisk ha liten tilgang på tilbakeholdt overskudd samtidig som de kan være kredittrasjonert, dvs. at de også kan ha vanskelig for å få finansiert nye investeringer med gjeld. I slike tilfeller vil en uttaksmodell kunne være fordelaktig gjennom lavere skattebetaling i oppstartperioden. Utvalgte forslag ivaretar både nøytralitetshensynet og hensynet til de særlige problemer nystartet virksomhet kan møte.

Utformingen av deltakermodellen har implikasjoner for hvordan skjermingen bør utformes. I avsnitt 1.2 redegjøres det nærmere for det prinsipi-

elle utgangspunktet for hvorfor en avkastning som tilsvarer risikofri avkastning bør skjermes for ekstra skatt, og hvilken betydning det har å endre grunnlaget for ekstrabeskatning fra et løpende beregnet overskudd (beregnet personinntekt) til uttak. Avsnitt 1.3 gir en kort oversikt over skjermingsmodellen og drøfter forskjellene i forhold til aksjonærmodellen. Det fremgår av avsnitt 1.3 at ulikhetene mellom skjermingsmodellen og aksjonærmodellen under visse forutsetninger er av ikke-økonomisk art. I avsnitt 1.4 oppsummeres gjeldende regler for delingsmodellen, og i avsnitt 1.5 gjennomgås nøytralitetsegenskapene av deltakermodellen sammenlignet med aksjonærmodellen.

1.2 Om skjerming

Med velfungerende markeder og rasjonelle aktører, vil en vridende beskatning lede til en situasjon med en lavere samfunnsøkonomisk avkastning enn hva som ellers ville vært mulig. Skatter bør derfor utformes nøytralt slik at skattene ikke påvirker private beslutninger. Et nøytralt skattesystem med hensyn til investeringsbeslutninger vil innebære at alle prosjekter som anses bedriftsøkonomisk og samfunnsøkonomisk lønnsomme *før* skatt forblir hhv. bedriftsøkonomisk og samfunnsøkonomisk lønnsomme *etter* skatt. Tilsvarende sammenheng må gjelde for bedriftsøkonomisk og samfunnsøkonomisk ulønnsomme investeringer.

Et teoretisk velkjent skattesystem som er nøytralt med hensyn til investeringsbeslutninger, er en såkalt kontantstrømskatt. Dette innebærer at det legges en proporsjonal og fast skattesats på "kontantstrømmen" av vare- og tjenestestrømmer i hver periode. Kontantstrømmen defineres som salgsinntekter fra produksjon fratrukket lønninger og andre løpende driftskostnader samt umiddelbar utgiftsføring av all ny realkapital, og inntektsføring ved salg av eventuell eksisterende realkapital. Finansielle transaksjoner, inklusive netto rentestrømmer kan også under bestemte forutsetninger inkluderes i skattegrunnlaget i en nøytral kontantstrømskatt (jf. for eksempel NOU 1989: 14

Bedrifts- og kapitalbeskatningen – en skisse til reform, vedlegg nr. 1).

Kontantstrømskatten innebærer at i perioder med negativ kontantstrøm (typisk i år med større investeringer), betaler myndighetene skattyter et beløp tilsvarende skattesatsen multiplisert med (det negative) kontantstrømsbeløpet (negativ skatt). En fordel ved et slikt skattegrunnlag sammenlignet med en ordinær overskuddsskatt, er at alle ledd i skattegrunnlaget i prinsippet er realiserte markedstransaksjoner og at skattegrunnlaget uten videre er nøytralt i forhold til valg av finansieringsform. En ren kontantstrømskatt er imidlertid lite praktisk siden den kan medføre svært store svingninger i skattegrunnlagene.

En intuitiv begrunnelse for at en kontantstrømskatt er investeringsnøytral, er at myndighetene kan anses å delta som en passiv forretningspartner i de kommersielle investeringsprosjektene som vurderes gjennomført. For en kontantstrømskatt med umiddelbar utgiftsføring av investeringskostnader, består statens rolle i å delta med en gitt andel av utgiftstrømmene og motta en tilsvarende andel av inntektsstrømmene. Staten deler altså både positive og negative kontantstrømmer med en gitt fast andel lik skattesatsen. Dette innebærer at dersom et investeringsprosjekt er lønnsomt før skatt, så vil også den andel av prosjektet som tilfaller investor være lønnsomt etter skatt. Det marginale investeringsprosjekt med nåverdi lik null vil verken gi nettoinntekt i nåverdi til investor eller skatteinntekter i nåverdi til staten.

En kontantstrømskatt med umiddelbar utgiftsføring av nye investeringer kan i prinsippet ses på som et spesialtilfelle av en mer generell skattestruktur som bevarer nøytralitetsegenskapene i forhold til investeringsbeslutninger. Generelt vil den løpende skattleggingen være nøytral dersom *nåverdien* av de periodiserte fradragberettigede investeringskostnadene over investeringsens levetid blir ekvivalent med at utgiftsføringen finner sted umiddelbart. Det periodiserte overskuddsbegrep som skal beskattes kan i det generelle tilfellet ha *vilkårlige skattemessige avskrivninger*. Sammenlignet med umiddelbar utgiftsføring må det imidlertid hvert år i tillegg til de skattemessige avskrivningene *gis fradrag i skattegrunnlaget for en finansiell alternativkostnad i form av risikofri rente* (skjermingsfradrag) av den skattemessig nedskrevne verdien av kapitalutstyret (som motpost til manglende total utgiftsføring). Dersom kapitalobjektet realiseres før det er utrangert, må dessuten forskjellen mellom realisasjonsverdi og skattemes-

sig nedskrevet verdi beskattes som tillegg til bedriftens inntekter for øvrig, evt. komme til fradrag dersom realisasjonsverdien er lavere enn skattemessig nedskrevet verdi.

Alternativt kan en tenke seg at det ikke blir gitt fradrag for skattemessige avskrivninger for en investeringsutgift overhodet, men at kapitalen likevel beholdes til den er verdiløs. Motposten til de manglende skattemessige avskrivningene er at skattyter i sitt skattegrunnlag får kompensert dette ved hvert år å kunne trekke fra alternativkostnaden på *hele det uavskrevde anskaffelsesbeløpet*. En kan i dette tilfellet si at skattyter gir myndighetene et "lån" (i form av utsatt utgiftsføring) som hvert år innbringer risikofri rente på hele "lånebeløpet" som tilsvarende investeringsutgiften, og at dette er ekvivalent med at staten "utbetaler" sin andel av beløpet med en gang i form av direkte utgiftsføring. Ved slutten av levetiden må så lånet komme til utbetaling i sin helhet i form av fradrag i bedriftens inntektsgrunnlag, evt. i form av en utbetaling fra statens side lik skattesats multiplisert med "lånebeløpet".

Den relevante kompensasjon fra myndighetene ved utsatt utgiftsføring er risikofri rente multiplisert med investeringsutgiften. Dette må ses i sammenheng med at skattyters krav på staten i form av fremtidig adgang til avskrivning, kan anses som risikomessig likverdig med ordinære lån der staten er debitor. Så lenge skattyter kan anse de samlede avskrivninger av investeringene som helt sikre, vil slike utsatte krav til utgiftsføring kunne ses på som statslån og prises til risikofri rente.

Ekstrabeskatningen i skjermingsmodellen er basert på en slik generell nøytral skattestruktur som beskrevet ovenfor. Grunnlaget for ekstrabeskatning er det løpende overskuddet etter avskrivninger, redusert med et skjermingsfradrag som tilsvarende risikofri rente multiplisert med den skattemessige (nedskrevne) verdien av kapitalen i virksomheten. Av dette følger at avskrivningssatserne ikke har noen betydning for den løpende *ekstrabeskatningen* i skjermingsmodellen, jf. tabell 1.1 og 1.2.¹ Ved innføring av deltakermodellen, hvor denne ekstrabeskatningen skjer ved uttak fra virksomheten, må skjermingen gis på grunnlag av investeringsutgiften i sin helhet (altså ikke redusert med skattemessige avskrivninger) for å være nøytral. Dette skyldes at det ikke gis fradrag for avskrivningene i grunnlaget for ekstrabeskatning.

¹ Feilaktige avskrivningssatser har likevel betydning for den ordinære overskuddsbeskatningen.

1.3 Skjermingsmodellen

I St. meld. nr. 29 (2003-2004) *Om skatterreform* foreslås det at skjermingsmodellen, skal gjelde alle personlig næringsdrivende og erstatte dagens delingsmodell. Til forskjell fra delingsmodellen, som er en sjablonmodell for å dele inntekten fra virksomheten i en kapitalavkastningsdel og en arbeidsavkastningsdel, har skjermingsmodellen til hensikt å skjerme den risikofrie alternativavkastningen på eiernes investerte kapital mot å bli beskattet som personinntekt. Avkastning utover skjermingsfradraget skattlegges som personinntekt, uavhengig av om meravkastningen skyldes kapitalavkastning eller (ulønnet) arbeidsavkastning. Det er dermed ikke grunnlag for å skille mellom eiere som deltar aktivt i selskapets drift, og eiere som er passive. Tilsvarende er det ikke grunnlag for å skille mellom liberale og ikke-liberale yrker, eller innrømme et lønnsfradrag som i delingsmodellen.²

Av praktiske grunner fastsettes skjermingsgrunnlaget med utgangspunkt i den skattemessige verdien av eiendelene i selskapet, på tilsvarende måte som kapitalavkastningsgrunnlaget i delingsmodellen. Dette impliserer at skjermingsfradraget baseres på totalkapitalen i selskapet. Det er et spørsmål om virksomhetens finansposter som bankinnskudd, aksjer mv. bør skjermes med skjermingsrenten, eller med den regnskapsmessige avkastningen. Fordi skillet mellom person og virksomhet i en del tilfeller kan være uklart, ble det lagt til grunn i skattemeldingen at finansposter i virksomheten bør skjermes med den faktiske avkastningen. Det følger av dette at skjermingsgrunnlaget må korrigeres for finansposter som bankinnskudd og andre verdipapirer, samtidig som de korresponderende kapitalinntektene legges til skjermingsfradraget. Disse korreksjonene er i praksis de samme som gjøres ved beregning av personinntekt i gjeldende delingsmodell. I skattemeldingen fremgår beregningen av skjermingsfradraget som følger:

Totalkapital (alle poster på aktivasiden i balansen)
 - Finansposter (bankinnskudd, aksjer m.m.)
 - Andre eiendeler av privat karakter
 = Skjermingsgrunnlag

Skjermingsgrunnlag x skjermingsrente
 - Gjeldsrenter
 + Finansinntekter (renter, utbytte m.m.)
 = Skjermingsfradrag

Dersom et foretak med aksjeinntekter har et aksjeselskap som deltaker, vil inntekten til aksjeselskapet måtte korrigeres slik at en unngår kjede-beskatning.

I virksomheter som omfattes av skjermingsmodellen, vil foretakets eiendeler økes ved tilbakeholdt overskudd, slik at skjermingsgrunnlaget øker. For en aksjonær øker skjermingsgrunnlaget med eventuelt ubenyttet skjermingsfradrag (differansen mellom skjermingsfradrag og utbytte), og ikke med hele det tilbakeholdte overskuddet. Løpende beskatning av personinntekten i skjermingsmodellen innebærer imidlertid at skjermingsgrunnlaget kun øker med verdien *etter skatt* av det tilbakeholdte overskuddet. Løpende beskatning forhindrer dermed ulik oppbygging av skjermingsbeløp i de to modellene og er ekvivalent med at det tas ut utbytte i aksjonærmodellen, som skattlegges og skytes inn igjen som ny aksjekapital.

Dersom lånerenten er større enn skjermingsrenten og gjeldsgraden er tilstrekkelig høy, kan skjermingsfradraget slik det fremkommer i forslaget til skjermingsmodell bli negativt. Dette vil fremstå som et skjermingstillegg i stedet for et skjermingsfradrag, og er en konsekvens av at gjelden "skjermes" med skjermingsrenten og ikke med faktiske gjeldsrenter, jf. kapittel 13. Dette vil også øke kapitalavkastningskravet til investeringer finansiert med gjeld. Det vil derfor også ut fra et nøytralitetsperspektiv være riktig å "skjerme" gjelden med faktiske gjeldskostnader. Skjermingsbeløpet vil da ikke kunne bli negativt. Et problem er imidlertid at skjerming med faktiske gjeldsrenter vil gi incentiver til å øke gjeldsandelen i virksomheten. Den næringsdrivende vil så langt det er mulig finansiere investeringene i virksomheten med gjeld, og andre private investeringer som ikke er tilknyttet næringsvirksomheten med egenkapital.

Skattemeldingen gjennomgår behovet for endringer i verdsettelsen av de ulike eiendelene som danner grunnlaget for skjermingen. Det vises til skattemeldingen avsnitt 9.7 for en nærmere gjennomgang.

² I aksjonærmodellen er aksjens kostpris utgangspunktet for skjermingen. Ubenyttede skjermingsbeløp blir lagt til kostprisen ved beregning av senere års skjermingsfradrag. I skjermingsmodellen er det kapitalen i deltakerlignede selskaper og enkeltpersonforetak som danner grunnlag for skjermingen. Det er i prinsippet det samme om en legger egenkapitalen eller totalkapitalen til grunn for skjermingen. Dersom totalkapitalen danner grunnlag for skjermingen, må imidlertid skjermingsfradraget reduseres med faktiske gjeldsrenter, slik at det ikke gis fradrag for disse to ganger.

Nøytralitet i forhold til aksjonærmodellen

Skjermingsmodellen skiller seg fra aksjonærmodellen hovedsakelig ved at beskatningen skjer løpende og at skjermingsgrunnlaget er basert på skattemessige verdier av eiendelene i virksomheten. Dessuten kan ikke ubenyttet skjerming benyttes til å skjerme realisert gevinst på eierandeler i deltakerlignede selskaper. Gevinstskattereglene for deltakerlignede selskaper er imidlertid utformet slik at skattepliktig gevinst blir korrigert for den verdistigningen som skyldes tilbakeholdt skattlagt kapital i virksomheten. Det er derfor ikke behov for skjermingsfradrag til å skjerme verdistigning som følge av tilbakeholdt overskudd i virksomheten. Isolert sett bidrar likevel dette til å gjøre skjermingsmodellen mindre gunstig enn aksjonærmodellen, fordi gevinster som skyldes andre ting enn tilbakeholdt overskudd ikke kan skjermes.

1.4 Delingsmodellen

Gjeldende delingsmodell er en kildemodell som gjelder aktive eiere både i aksjeselskaper og i personlig næringsvirksomhet. Aarbakkegruppen (NOU 1989:14 *Bedrifts- og kapitalbeskatningen – en skisse til reform*) mente at hensynet til sparing og kapitalallokering tilsier at en bør ha en kildemodell, siden en uttaksmodell kan ha innelåsingeffekter som følge av at midler som spares i en bedrift, skattlegges lavere enn andre måter å spare på.

Prinsippet i delingsmodellen er altså at næringsinntekten deles etter antatt kilde til inntekten. Dette er et annet prinsipp enn det som ligger til grunn for skjermingsmodellen og aksjonærmodellen, hvor avkastningen over skjermingsbeløpet skal ekstrabeskattes uavhengig av om det skyldes arbeidsinnsats eller andre forhold som gir en høyere kapitalavkastning.

Utgangspunktet for beregning av personinntekt etter delingsmodellen er foretakets alminnelige inntekt. For å beregne arbeidsinntektsdelen av inntekten foretas det flere korrigeringer. For det første trekkes en del faktiske kapitalinntekter og -gevinster fra og faktiske kapitalutgifter og -tap legges til. Videre trekkes et sjablonmessig fastsatt kapitalavkastningsfradrag fra. Kapitalavkastningsfradraget beregnes på grunnlag av verdien av et kapitalavkastningsgrunnlag som bl.a. består av foretakets driftsmidler. Grunnlaget multipliseres med en kapitalavkastningssats. Videre trekkes det fra et såkalt lønnsfradrag som utgjør 20 pst. av samlet lønn, arbeidsgiveravgift og andre trygdeavgifter for de ansatte inkludert eiers egen lønn. Personinntekten fordeles på de aktive eierne etter deres krav på utbytte eller overskudd i selskapet.

Lønnsfradraget bryter med en "ren" kildemodell, der hele den samlede avkastningen deles på hhv. arbeid og kapital. Departementets opprinnelige forslag til delingsmodell inneholdt ikke et slikt lønnsfradrag. Det ble vedtatt innført i forbindelse med stortingsbehandlingen, og ble begrunnet med at en ville gi den aktive eieren et fradrag for en antatt ekstra kapitalavkastning som følge av at ansatte jobber sammen (organisasjonskapital). I slike tilfeller antas det at verdien av de ansattes innsats innenfor virksomheten er høyere enn den ville vært om de ansatte jobbet hver for seg utenfor virksomheten.

Kapitalavkastningsgrunnlaget består av varige og betydelige driftsmidler, ervervet goodwill og andre ervervede immaterielle eiendeler, varer og kundefordringer. Grunnlaget reduseres med leverandørkreditter og kundeforskudd hvis disse er rentefrie eller dersom renten ligger vesentlig under markedsrenten. Kapitalavkastningsgrunnlaget verdsettes til middelverdien av inngående og utgående verdi.

Dette grunnlaget multipliseres med en kapitalavkastningsrate. Utgangspunktet for kapitalavkastningsraten er en risikofri rente med relativt lang løpetid, f.eks. renten på statsobligasjoner med fem års gjenstående løpetid. I tillegg kommer et risikotillegg som etter gjeldende regler er 4 prosentpoeng. Dette tillegget er begrunnet med at det kreves høyere forventet avkastning i næringsvirksomhet som gir usikker avkastning enn ved sikker plassering i form av bankinnskudd/obligasjoner. Denne begrunnelsen må ses i sammenheng med at kapitalavkastningsraten er en sjablonmessig tilnærming til avkastningen på egenkapitalen i selskapet og *ikke* et uttrykk for den finansielle alternativkostnaden som kan knyttes til den uavskrevde realkapitalen. Kapitalavkastningsraten er 7 pst. for inntektsåret 2005. Den fastsatte kapitalavkastningsraten er en maksimalsats, og en kan fritt velge en lavere rate (ned til 0 pst). Med en fleksibel rate nedover, er det mulig å opparbeide seg trygderettigheter mot å betale noe mer skatt.

I enkelte tilfeller kan den beregnede personinntekten bli så høy at det kan være rimelig å anta at deler av denne springer ut av andre kilder enn den næringsdrivendes arbeidsinnsats. Det vil blant annet kunne gjelde sterkt konjunkturrelaterede virksomheter og virksomheter med innslag av monopolprofitt/markedsrettigheter. Det er derfor fastsatt et tak på samlet personinntekt fra delingsforetak. Inntekt over taket skattlegges som alminnelig inntekt, med 28 pst. Etter gjeldende regler er det et generelt tak på 16 G. Næringsdrivende og aktive eiere skal likevel betale bruttoskatter for den delen av personinntekten som ligger mellom 75 G og 134

G. Takreglene gjelder imidlertid kun såkalte ikke-liberale foretak. For liberale yrker, dvs. kunnskapsbasert virksomhet som advokater, leger, tannleger, ulike konsulenter mv., er det begrensninger i beregnet personinntekt. Årsaken til at denne forskjellen ble innført var at delingsmodellen som sjablonregel ble antatt å være mer treffsikker i tilfeller der det vesentlige av virksomhetsinntekten skriver seg fra arbeidsinnsats (typisk for liberale yrker), enn i mer kapitalintensive bedrifter.

1.5 Deltakermodellen

1.5.1 Innledning

Deltakermodellen skal gjelde for deltakere i registrerte deltakerlignede selskaper. Modellen bygger på det samme prinsippet som skjermingsmodellen og aksjonærmodellen, hvor avkastning som tilsvarende risikofri avkastning av kapitalen skjermes for ekstrabeskatning. Avkastning utover dette ekstrabeskatte uavhengig av om avkastningen skyldes arbeidsinnsats eller andre forhold som gir ekstraordinært høy avkastning av kapitalen. Overgangen fra løpende ekstrabeskatning til beskatning ved utdeling krever en endring i skjermingsgrunnlaget for at ekstrabeskatningen fortsatt skal være nøytral. Dersom det benyttes skattemessige verdier som grunnlag for skjerming, må det samtidig gis fradrag for avskrivninger i grunnlaget for ekstrabeskatning, jf. avsnitt 1.2.

Ved løpende beskatning er grunnlaget for ekstrabeskatning basert på det løpende skattemessige overskuddet i virksomheten (alminnelig inntekt) med fradrag for skjerming. Dette grunnlaget er redusert med skattemessige avskrivninger. Ved uttaksbeskatning er grunnlaget for ekstrabeskatning *ikke* redusert med skattemessige avskrivninger, og derfor skal heller ikke grunnlaget for skjerming reduseres med skattemessige avskrivninger. Derfor må skjermingsgrunnlaget i deltakermodellen være basert på innskutt kapital i virksomheten, eventuelt kostpris dersom eierandelen er ervervet. For selskaper som er etablert før 01. januar 2006 skal skjermingsgrunnlaget tilsvare deltakerens andel av skattemessige verdier i selskapet på ikrafttredelsestidspunktet, justert for eventuell over- eller underpris.

1.5.2 Nøytralitet mellom deltakermodellen og andre modeller

Tabellene 1.1 – 1.4 viser nåverdien av skattegrunnlagene i skjermingsmodellen, aksjonærmodellen/deltakermodellen og for en nøytral kontantstrømskatt. Eksemplene viser at nåverdien av skattegrunnlagene i alle modellene blir like selv om for-

utsetninger om avkastning, realisasjonsverdi mv. endres. Tabell 1.1 og 1.2 viser også at nåverdien av ekstrabeskatningen er upåvirket av hvilken avskrivningssats som velges. I eksemplene er det forutsatt en opprinnelig investering på 100, som blir avhendet etter 8 år. Skjermingsrenten er i eksemplet satt til 5 pst., med en tilsvarende diskonteringsrate. Det er sett bort ifra begrensninger i modellene som er innført av praktiske hensyn eller av hensyn til omgåelsesmuligheter, som tap av ubenyttet skjerming ved realisasjon mv.

Av beregningstekniske årsaker er det forutsatt alt tilgjengelig utbytte tas ut hvert år. Denne forutsetningen begrunnes med at en utbytteskatt generelt ikke gir innelåsnings effekter, jf. følgende:

Verdien av 1 krone etter utbytteskatt a som tas ut av selskapet i dag, kan plasseres til en alternativ avkastning i . Verdien av dette beløpet i år t er:

$$(1.1) \quad 1 + i(1 - k)^t$$

der k er skattesatsen på kapitalinntekter. Dersom aksjonæren i stedet lar beløpet stå i selskapet til avkastning r vil verdien etter t perioder være:

$$(1.2) \quad \frac{1}{1 - a} [1 + r(1 - k)]^t (1 - k)^t = [1 + i(1 - k)]^t$$

Det vil lønne seg å investere i selskapet inntil avkastningen på marginen tilsvarende den alternative avkastningen som kan oppnås utenfor selskapet. En marginal investering vil derfor med perfekt fungerende markeder gi avkastning $r = i$. Det fremgår da uten videre at (1.2) er uavhengig av a og at uttrykkene (1.1) og (1.2) skattemessig sett er like, såfremt skattesatsen for kapitalinntekter k er den samme i og utenfor selskapet.

Forskjellen mellom eksemplene i tabell 1.1 og tabell 1.2 er at avskrivningssatsen i 1.1 er 10 pst. og 20 pst. i 1.2. Avskrivningene får kun betydning for den årlige kontantstrømmen i skjermingsmodellen, og det fremgår av tabellene at nåverdien av kontantstrømmen ikke endres. Eksemplet i 1.3 viser et tilfelle hvor overskuddet er 20 pr. år i stedet for 15, og avhendingsverdien er 80 i stedet for 100. Eksemplet viser at nøytraliteten mellom modellen er uavhengig av disse faktorene. Eksemplet i 1.4 viser underskuddstilfellet, med et årlig underskudd på 5. Også i tilfellet med underskudd er de ulike modellene ekvivalente i nåverdiforstand.

1.5.3 Kredittrasjonerte aktører og tilpasning over tid

Som vist ovenfor er deltakermodellen under visse forutsetninger økonomisk ekvivalent med skjermingsmodellen og aksjonærmodellen og med en

nøytral kontantstrømsskatt. Med perfekte kapitalmarkeder er det ikke noen økonomiske grunner til å gå fra en løpende ekstrabeskatning som skjermingsmodellen til en utdelingsløsning, gitt at alle kontantstrømmer over virksomhetens levetid kommer til beskatning og skattesystemet holdes uendret. Denne nøytraliteten forutsetter imidlertid at aktørene fritt kan fremskaffe kapital til markedsmessige betingelser. Dette er imidlertid en noe streng forutsetning. Særlig i nystartede virksomheter vil det ofte være et stort kapitalbehov, samtidig som tilgangen på fremmedkapital kan være vanskelig.³

Dersom skattyter har begrensede lånemuligheter vil løpende beskatning innebære en forskjell i forhold til beskatning ved utdeling. En utsetting av skatten som i deltakermodellen reduserer deltakerlignede selskapers behov for kapital fra private långivere. Dette innebærer at potensielt kreditrasjonnerte deltakerlignede selskaper vil bli likebehandlet i forhold til aksjeselskaper på dette punktet.

I prinsippet er det vanskelig å tenke seg at ikke all opptjening i virksomheten før eller siden tas ut til privat forbruk. I økonomisk teori er formålet med å investere å avsette konsummuligheter til senere perioder. Til grunn for dette ligger en antagelse om at individene tilpasser sitt konsum over tid for å maksimere sin nytte. Utålmodige individer (individer med høy diskonteringsrente) vil oftere enn andre finne at det ikke svarer seg å utsette konsum til senere perioder, og således investere mindre i forhold til personer med større tålmodighet (individer med lavere diskonteringsrente). Avgjørende for denne avveisen er om avkastningen av å investere overstiger diskonteringsrenten, som er en parameter som uttrykker et individs utålmodig-

het. I praksis er det imidlertid slik at mange investorer har formuer som langt overstiger hva som behøves eller er mulig å forbruke i overskuelig fremtid. For disse individene vil diskonteringsrenten være svært lav, og investeringene mer bære preg av formuesoppbygging for formuesoppbyggingens skyld enn av sparing til økt forbruk i senere perioder. For disse vil det være en ubetinget fordel med en skattemodell som hvor skatten faller på utdelingstidspunktet som i deltakermodellen, i forhold til løpende beskatning som i skjermingsmodellen. Dette innebærer at disse trolig ville foretrukket å omdanne sitt foretak til et aksjeselskap med beskatning etter aksjonærmodellen, dersom alternativet var løpende ekstrabeskatning etter skjermingsmodellen. Dette innebærer at skjermingsmodellen i praksis ikke vil virke nøytralt på valget av organisasjonsform.

I tillegg vil det å kunne velge tidspunkt for beskatning ha en betydning dersom skatteyttere forventer lempende endringer i skattesystemet. De fleste endringer i skattesystemet har ikke tilbakevirkende kraft og skattytere har således en fordel av å kunne akkumulere kapital i selskapssektoren inntil det foretas endringer i systemet som gjør det mer privatøkonomisk gunstig å ta ut penger. I dagens situasjon med økende grad av skattekonkurranse vil en modell basert på uttak normalt oppfattes som mer gunstig/næringsvennlig enn en modell med løpende ekstrabeskatning.

Et ytterligere forhold av potensiell betydning er at oppbygging av ubeskattet kapital i selskapssektoren i seg selv kan bidra til lempende endringer i skattesystemet på et fremtidig tidspunkt. Betrakter en tidligere skattereformer er det erfaringer for at det kan være politisk vanskelig å beskatte kapital som er akkumulert i selskapssektoren, spesielt dersom dette dreier seg om store beløp. Også dette forholdet vil trekke i retning av at uttaksbeskatning vil foretrekkes av de fleste skattytere fremfor løpende ekstrabeskatning.

³ Dette kan skyldes vanskeligheter med å stille sikkerhet kombinert med asymmetrisk informasjon mellom låntakere og potensielle långivere. Informasjonsproblemet kan innebære at prosjekter med en høy forventet samfunnsøkonomisk avkastning ikke får finansiering, fordi långiver ikke er i stand til å skille mellom gode og dårlige prosjekter.

Tabell 1.1 Nåverdi av skattegrunnlag ved ulike beskatningsmodeller. Avskrivninger 10 pst. og overskudd 15 pst.

<i>Skjermingsmodellen</i>				
År	Avskr.	Skjerming	Skattegrunnlag	Gevinst
	0	0	0	0
1	10,0	5,0	0,0	0,0
2	9,0	4,5	1,5	0,0
3	8,1	4,1	2,9	0,0
4	7,3	3,6	4,1	0,0
5	6,6	3,3	5,2	0,0
6	5,9	3,0	6,1	0,0
7	5,3	2,7	7,0	0,0
8	4,8	2,4	7,8	57,0

Aksjonærmodellen/Deltakermodellen

År	Avskr.	Skjerming	Skattegrunnlag	Gevinst
	0	0	0	0
1	0,0	5,0	10,0	0,0
2	0,0	5,0	10,0	0,0
3	0,0	5,0	10,0	0,0
4	0,0	5,0	10,0	0,0
5	0,0	5,0	10,0	0,0
6	0,0	5,0	10,0	0,0
7	0,0	5,0	10,0	0,0
8	0,0	5,0	10,0	0,0

Kontantstrømsskatt

År	Avskr.	Skjerming	Skattegrunnlag
	0	0	-100
1	0	0	15
2	0	0	15
3	0	0	15
4	0	0	15
5	0	0	15
6	0	0	15
7	0	0	15
8	0	0	115

Nåverdi av skattegrunnlag i år 1

Skjermingsmodellen:	67,86
Kontantstrømsskatt	67,86
Aksjonærmodellen/ Deltakermodellen:	67,86

Tabell 1.2 Nåverdi av skattegrunnlag ved ulike beskatningsmodeller. Avskrivninger 20 pst., avkastning 15 pst.

<i>Skjermingsmodellen</i>				
År	Avskr.	Skjerming	Skattegrunnlag	Gevinst
	0	0	0	0
1	20,0	5,0	-10,0	0,0
2	16,0	4,0	-5,0	0,0
3	12,8	3,2	-1,0	0,0
4	10,2	2,6	2,2	0,0
5	8,2	2,0	4,8	0,0
6	6,6	1,6	6,8	0,0
7	5,2	1,3	8,4	0,0
8	4,2	1,0	9,8	83,2

Aksjonærmodellen/Deltakermodellen

År	Avskr.	Skjerming	Skattegrunnlag	Gevinst
	0	0	0	0
1	0,0	5,0	10,0	0,0
2	0,0	5,0	10,0	0,0
3	0,0	5,0	10,0	0,0
4	0,0	5,0	10,0	0,0
5	0,0	5,0	10,0	0,0
6	0,0	5,0	10,0	0,0
7	0,0	5,0	10,0	0,0
8	0,0	5,0	10,0	0,0

Kontantstrømsskatt

År	Avskr.	Skjerming	Skattegrunnlag
	0	0	-100
1	0	0	15
2	0	0	15
3	0	0	15
4	0	0	15
5	0	0	15
6	0	0	15
7	0	0	15
8	0	0	115

Nåverdi av skattegrunnlag i år 1

Skjermingsmodellen:	67,86
Kontantstrømsskatt	67,86
Aksjonærmodellen/ Deltakermodellen:	57,86

Tabell 1.3 Nåverdi av skattegrunnlag ved ulike beskatningsmodeller. Avskrivninger 10 pst., avkastning 20 pst. og 20 pst. lavere realisasjonsverdi

<i>Skjermingsmodellen</i>				
År	Avskr.	Skjerming	Skattegrunnlag	Gevinst
	0	0	0	0
1	10,0	5,0	5,0	0,0
2	9,0	4,5	6,5	0,0
3	8,1	4,1	7,9	0,0
4	7,3	3,6	9,1	0,0
5	6,6	3,3	10,2	0,0
6	5,9	3,0	11,1	0,0
7	5,3	2,7	12,0	0,0
8	4,8	2,4	12,8	37,0

Aksjonærmodellen/Deltakermodellen

År	Avskr.	Skjerming	Skattegrunnlag	Gevinst
	0	0	0	0
1	0,0	5,0	15,0	0,0
2	0,0	5,0	15,0	0,0
3	0,0	5,0	15,0	0,0
4	0,0	5,0	15,0	0,0
5	0,0	5,0	15,0	0,0
6	0,0	5,0	15,0	0,0
7	0,0	5,0	15,0	0,0
8	0,0	5,0	15,0	-20,0

Kontantstrømsskatt

År	Avskr.	Skjerming	Skattegrunnlag
	0	0	-100
1	0	0	20
2	0	0	20
3	0	0	20
4	0	0	20
5	0	0	20
6	0	0	20
7	0	0	20
8	0	0	100

Nåverdi av skattegrunnlag i år 1

Skjermingsmodellen:	87,58
Kontantstrømsskatt	87,58
Aksjonærmodellen/ Deltakermodellen:	87,58

Tabell 1.4 Nåverdi av skattegrunnlag ved ulike beskatningsmodeller. Avskrivninger 10 pst. og negativ avkastning på -5 pst

<i>Skjermingsmodellen</i>				
År	Avskr.	Skjerming	Skattegrunnlag	Gevinst
	0	0	0	0
1	10,0	5,0	-20,0	0,0
2	9,0	4,5	-18,5	0,0
3	8,1	4,1	-17,2	0,0
4	7,3	3,6	-15,9	0,0
5	6,6	3,3	-14,8	0,0
6	5,9	3,0	-13,9	0,0
7	5,3	2,7	-13,0	0
8	4,8	2,4	-12,2	57,0

Aksjonærmodellen/ Deltakermodellen

År	Avskr.	Skjerming	Skattegrunnlag	Gevinst
	0	0	0	0
1	0,0	5,0	-10,0	0,0
2	0,0	5,0	-10,0	0,0
3	0,0	5,0	-10,0	0,0
4	0,0	5,0	-10,0	0,0
5	0,0	5,0	-10,0	0,0
6	0,0	5,0	-10,0	0,0
7	0,0	5,0	-10,0	0,0
8	0,0	5,0	-10,0	0,0

Kontantstrømsskatt

År	Avskr.	Skjerming	Skattegrunnlag
	0	0	-100
1	0	0	-5
2	0	0	-5
3	0	0	-5
4	0	0	-5
5	0	0	-5
6	0	0	-5
7	0	0	-5
8	0	0	95

Nåverdi av skattegrunnlag i år 1

Skjermingsmodellen:	-67,86
Kontantstrømsskatt	-67,86
Aksjonærmodellen/ Deltakermodellen:	-67,86